

ŞEYHÜLİSLAM CEMALETTİN
HATIRATI SİYASİYE

شيخ الاسلام مرحوم جمال الدين افندى حضرتلرينك

خاطرات سياسيه سى

١٣٣٠ سنه سنده مصرده تحرير ايلمشدر

١٣٣٦

م. هوواغيميان مطبعه سى — درسعادت

شيخ الاسلام مرحوم جمال الدين افندی حضرتلرينك

خاطرات سياسيه‌سی

۱۳۳۰ سنه‌سنده مصرده تحرير اولنشدر

ساحهٔ كائناتده سرزدهٔ ظهور اولان شؤنات؛ و على الخصوص بين الملل وقوع بولان محاربات بر چوق اسباب و عواملك محصله‌سی اولوب ظاهرده كورلديكی كبی على الفور حادث اولمش شيلر دكلدر، صحائف تاريخ بو حقيقتی ناطقدر. بناءً عليه حرب اخير مشئومی [۱] توليد ايدن اسباب صحيحه‌يی حقيله اكلامق ايچون ماضی‌يه ارجاع نظر ايتمك ودور انقلابمزك مبدأندن حربك نتيجه‌سنه قدر جريان ايدن وقوعاتك باشليجه‌لرينی برر برر سجيدهٔ ميزان تدقيق ايتمك مقارن حق و صواب اولور.

مشروطيتك بو دفعه‌كی اعلاننده خدمت فتواده بولنيور ايدم. تموزك اون برنجی صباحی غزته‌لرده منظورم اولان اعلان رسميدن استبشار كيفيت ايلدم. چونكه او كيجه صدراعظم سعيد پاشا [۲] نك تحت رياستنده اوله‌رق ييلديز سرای همايوننده فوق العاده انعقاد ايدن مجلس وكلايه دعوت اولنمامش ايدم.

يوم مذكورده بر معتاد باب فتوايه كيتدم. صنوف اهاليدن بر جم غفير باب عالی‌يه عزيمتله اظهار شادمانی ايتدكلری كبی اورادن دائرهٔ حربيه‌يه اوغرايه‌رق وقت عصرده باب فتوايه كلديلر. درحال دائرهٔ مشيختك حولی‌يه ناظر اولان مدخلنه چيقارق جماعت حاضره‌نك حسيات مسرتكارانه‌لرينه اشتراك ايله كنديلرينی تبريك و كوستريلن آثار منتداری‌يی تلغرافله ذات حضرت پادشاهی‌يه عرض ايده‌جكمی افاده و تبليغ ايتدم. نشوهٔ حريتله پك جوشمش اولان بو كتلهٔ ناسك ناصيه‌لرنده علائم سروردن زياده مشروطيتك ينه دوام و استقرار

---

[۱] بالقان حربی.

[۲] اعيان رياستنده وفات ايدن كوچوك سعيد پاشا.

ایده‌میه‌جکی اندیشه‌سندن متولد بر عصبیت و هیجان آثاری نمایان اولمقده ایدی . او اثناده خلقك اوموزلری اوستنه چیقان بر ذات ، اسکی ماجرالردن طوتدیره‌رق شدید بر نطق ایرادینه باشلادی . ذاتاً متهیج اولان بو جماعتك تأثیر نطق ایله غلیانه کلمکده اولدیغی حس ایدنجه مومی‌الیهن سوزینی کسه‌رك « بك افندی نائل اولدیغمز نعمت مشروطیتی چکه‌مینلر ، تقرر و دوامنی ایسته‌مینلر یوقیدر ظن ایدیورسکز ، اوروپالیلر بو کون بزه نظر حیرت و تقدیر ایله باقیور ، نه یولده حرکت ایده‌جکمزه عطف نظر دقت ایدیور . بو دفعه‌ده مشروطیتك تأسس وبقاسنه موفق اولامازسه‌ق حالمز یمان و عدم قابلیتمز بتون جهانه عیان اولور . هپ ال برلکیله و کمال اعتدال و وقار ایله مقصدمزك حصولنه چالیشه‌لم . حس انتقامی اویاندیره‌جق اوفق بر وقعه حدوثنه سبب اولدیغمز حالده او وقعه بیویه‌رك معاذالله قان دوکولمه‌سنه باعث اولور و مملکتمزده اجانبك کثرتنه بناءً مداخلهٔ خارجیه وقوعیله قورقدیغمز باشمزه کلیر . تعمیرینه چالیشدیغمز بوبنای عظیمی کندی الیمزله‌می ییقه‌جغز . الله‌عشقنه تعدیل لسان ایت. شمدی جمله‌مزه فرض اولان ؛ بو نعمتك خالصانه شکرینی ایفا ایله قانون اساسینك تطبیقنه حصر آمال ایتمك و بو بابده حکومته مظاهرت ایله‌مکدر » دیمکله مومی الیه سوزینی مجرای دیکره تحویل و خلقك هیجانتی بر آز تعدیل ایلدی . معهذا مواجهه‌مده بولنانلردن بعضیلری عصبیتلرینه غلبه ایده‌میه‌رك « بو دفعه‌ده حریتمزی الیمزدن آلیرسه‌کز هپکزی پاره‌لرز » دیه‌لرینه جواباً « افندیلر ، اصول مشورت اساساً موافق احکام شریعت اولوب زمان دخی بوکا احتیاج کوسترمکله اردونك و بالجمله اصحاب حمیتك ارزوسنه و پادشاهمزکده بو احتیاجی تقدیر ایله ارزوی عمومی‌یی تصویب بیورمالرینه بناءً صورت قطعیه‌ده تأسس ایتمش و فمابعد نقض و ابطاله امکان قالمامشدر .» کلمات مقنعه‌سیله تطمین افکاره مسارعت ایتدیکمدن جمله‌سی اظهار ممنونیت و فرداسی کون برای تشکر ییلدیز سرای همایونه کیتمك اوزره دائرهٔ حربیه میداننده اجتماعه قرار ویره‌رك عودت ایتدیلر . بو صره‌ده جماعتك سر آمدانندن اولوب اطرافی احاطه ایدن ذواته خطاباً « بویله بر جمعیت عظمی ایله سرای همایونه کیدیلیرسه ذات شاهانه‌جه موجب خلجان اولمق احتماله بناءً محظوردن سالم اوله‌ماز . بوکون باب عالی ایله حربیه و مشیخت دائره‌لرنده ابراز ایتدیککز آثار منتداری‌یی پادشاهمزك وکیللری اولدیغمزدن همان مابین همایونه عرض ایتمکلکمز طبیعیدر » مقدمه‌سیله جماعتی بوفکردن واز کچیرمك صواب اوله‌جغنی اخطارده قصور ایتمدم .

ایرته‌سی بازارکونی علی‌العاده مجلس وکلاده بولنیور ایدم. وقت عصرده باب عالی‌یی احاطه ایدن برجمعیت عظیمه بو عاجزی خارجه دعوت ایتمالریله غلبه‌لك ایچنده سوء تفاهمه محل‌قالمامق

اوزره ایچلرندن برقاچ ذاتی انتخاب ایله دائرهٔ صدارته کوندرملرینی بالواسطه رجا ایتدیکمه بناءً تنفس اوطه‌سنه کلن درت ذات ایله ملاقات اولندی .

بونلردن بری باب فتوایه کلنلر میاننده کوردیکم مکاتب اجنبیه مفتشی صادق بك ایدی . کلامه ابتدار ایله « اهالی دونکی نصیحتکزی حسن تلقی ایده‌رك ییلدیزه عزیمتدن صرف نظرله سزه مراجعت ایتمك اوزره کلدك . حاضرلادیغمز عریضهٔ تشکریه‌یی ملت نامنه ذات شاهانه‌یه تقدیم ایتمکزی جمله‌مز رجا ایدییورز » دیمکله مع الافتخار بو وظیفه‌یی ایفا ایده‌جکمی افاده وقبا اوله‌رق ویردکلری بر ظرفی مستصحباً مجلسه کیروب کیفیتی وکلایه حکایه ایتدم . مظروفك مضمونی اطلاع آرزوسنی کوسترملری بریکیلرده عریضهٔ تشکریه‌یی مکشوفاً تقدیمه موافقت ایتملری اوزرینه مجلسده لدی القراءه مشروطیتك قان دوکلمکسزین احسان بیورلسندن ناشی عرض تشکرات ایله برابر پادشاهك مرضیسنه و مملکتك منفعتنه مخالف حرکتده بولنانلردن طولایی حقلرنده امنیت عمومیه منسلب اولان مابین همایون ارکانی اقلامسندن ذوات معروفه‌نك قرب شاهانه‌دن تبعیدلری استدعاسندن عبارت اولدیغی آکلاشیلدی وتقدیمه وسائطم وکلاجه تصویب ایدلدی . یالکز صدراعظم سعید پاشا بویله بحرانلی وقتلرده مقام مشیختده بولنان ذاتك مابین همایونه اعزاملری نه‌کبی مقصده مستند اولدیغی تاریخجه مضبوط اولمسنه نظراً بالذات عزیمتم ؛ توهم شاهانه‌یی موجب اولمق احتمالنه مبنی عریضهٔ تشکریه‌نك بر تذکرهٔ خصوصیه ایله تقدیمی مناسب اوله‌جغنی محرمانه اخطار ایتمش ایسه‌ده بو باشدن صوڭه حرکتم خلقك اعتمادینی سلب ایده‌جکندن بالذات تقدیمی اولی کوردم. او صره‌ده مابین همایوندن کلن بر تلغرافنامه اوزرینه صدر مشارالیه همان عزیمت ایتمش و مجلسك مذاکراتی ختام بولمش اولدیغندن بو عاجزده مشارالیهی تعقیباً سرای همایونه کیتدم و بعدالاستیذان یالکزجه حضور شاهانه‌یه قبول اولنه‌رق تفصیل حالی عرض ایله عریضه‌یی تقدیم ایتدم .

مکر اوکونده طبیه مکتبی طلبه‌سیله اهالیدن خیلی کیمسه‌لر ییلدیزه کیده‌رك پادشاهم چوق یاشا زمزمه‌سیله ذات شاهانه‌نك کندیلرینه کورنمسنی استرحام و مابین همایون ارکانی ایسه مومی الیهمه محظوظیت سنیه و سلام شاهانه‌یی تبلیغ ایله طلبه‌نك عودتی جهتنی التزام ایتملرینه وطلبه استرحاملرینی تکرار ایده‌رك ساعتلرجه دوام ایدن بو حال مابین خلقنجه و بالخصوص حرم همایونجه موجب اندیشه و خلجان اولمسنه مبنی بونلرك صورت حکیمانه‌ده طاغیلمسی ایچون صدر مشارالیه جلب اولونمش و حضور همایونده بولوندیغم اثناده سرای خارجنده‌کی خلقك آره صره یوکسك صدا ایله زمزمهٔ دعائیه‌لری ایشیدلمکده بولنمش ایدی .

بناءً علیه سلطان عبدالحمید خان حضرتلرینی برحال تهیج واضطرابده بولدم. مع هذا سکینت

و وقارینی محافظه‌ایله معروضاتمی استماع ومآل عریضه‌یه کسب اطلاع ایتدکده «معتمده بولنانلردن عزت پاشا چوق سویلر بر کیمسه اولدیغندن سوزلرینه اهمیت ویرمم، یالکز حجاز تیموریولی ایشنده یارارلغنی کوردیکم جهتله استخدام ایدییورم. خطك رسم کشادنده بولونمق اوزره بو پنجشنبه کونی شامه عزیمتی مقرر ایدی. دها اول حرکت ایتمسنی تنبیه ایده‌رم. ابوالهدی افندی ایسه سرایده بر وظیفه‌ایله مکلف دکلدر. یالکز ایکی آیده بر کندیسنی کورییورم دیکرلرینك‌ده حکم واهمیتی یوقدر. سزك قارشوکزده ایراد نطق ایدنلر؛ برادرك پاره‌سی‌ایله سوز سویلیه‌نلردر. بونلر هپ تحریکات اثریدر.» بیورملریله خاقان مشارالیه حضرتلرینك محاکمات فکریه‌لری حالا قوهٔ و اهمه‌نك تحت تأثیرنده بولوندیغنی و حقمده سوء ظن و اشتباهه دوشدکلرینی حس ایلدیکمدن بویله بحرانلی کونلرده هر وقتدن زیاده حقایق احوالی خلیفهٔ ذیشانه تصویر و بیان ایتمك عهدهٔ دیانتمه ترتب ایدن بر وظیفهٔ دینیه اولدیغی وبناءً علیه معروضاتمك بر حقیقت محضه ایدوکنی دین وناموسم اوزرینه قسملرله تأیید ایتدکدن صکره «مشهود همایونکز اولان بو تهیجات؛ نه برادر مکرملریکزك و نه‌ده بشقه کیمسه‌لرك اثر تشویق و القاسیدر. آنجق احسان بیوردیغکز حریتك حاصل ایتدیکی سرور انجلاسیدر. سنه‌لردنبری دوچار تضییق اولان افکار عمومیهٔ عثمانیه دفعةً فرجهٔ انبساط بولنجه بویله سرور ایله ممزوج بر هیجانك حصولی طبیعیدر. نته‌کیم بر محلده تضییق ایدن هوا دیکر جهته جریان ایتدیکی صرده فورطنه شکلنی اکتساب ایتمك قانون طبیعت اقتضاسیدر. افندیمز بو بابده آرزوی عمومی‌یی بحق تقدیر ایله مشروطیتی قان دوکلمکسزین احسان بیوردیغکز جهتله قلوب امتده یکی بر موقع و احترام محبت قازاندیکز.

دها طوغریسی بو کون یکیدن جلوس بیوردیکز». کیاست مسلمهٔ شاهانه‌کز ایجابنجه بو حقیقتی تقدیر ایله موقع جدیدکزی محافظه بیوروکز. بوده مشروطیتك تأیید واستقراری حقنده‌کی حسن نیتله عزم همایونکزك موجب اطمئنان اوله‌جق صورتده افکار عمومیه‌یه تلقین و تبعهٔ شاهانه‌کزله ازسرنو مناسبات حسنه تأسیس بیورلماسنه متوقفدر. زیرا کوردیکمز هیجانك، سابقی وجهله مشروطیتك دوام ایده‌مامسی ظن و مطالعه‌سندن ایلری کلمسی‌ده احتمالدن بعید دکلدر» دیدم.

خاقان مشارالیه بو معروضاتمی کمال دقتله دیکله‌دکدن صوکره صاغ طرفنده اوطوردقلری قولتوقدن قیام ایله بولندیغم موقعك صول جهتنده‌کی صندالیه‌یه قعود ایده‌رك «بدایت جلوسده قانون اساسی‌یی ملتك هنوز قابلیتی اولمادیغنی اخطار ایدنلره رغماً کندم اعلان ایتمشدم. مؤخراً روسیه محاربه‌سی ظهور ایتدی. اثنای حربده طلبهٔ علوم مجلس مبعوثانه مراجعتله مطالب غیرمناسبه‌ده بولندیلر. بو حال‌ایله مجلسك دوامی دولتجه داعیٔ محذورات اوله‌جغنی اکلادیغمدن قانونك بخش ایتدیکی صلاحیته بناءً صورت موقته‌ده تعطیله مجبور اولدم. مؤخراً برقاچ دفعه

كشاد ایتمك نیتنده بولندیغی حالده مانعلر ظهور ایتدی. مع ذلك ملكیه مكتبی كبی تربیهٔ افكاره خادم اوله‌جق مؤسساتی وجوده كتیرمكله استحضار قابلیته چالشدم. بو دفعه كوستریلن آرزوی عمومیدن او قابلیتك حصولنی استدلال ایده‌رك وكلانك قرارینه انتظار ایتمكسزین مجلس مبعوثانك كشادینی اراده ایتدم. سز شیخ الاسلاممسكز. ایشته حضوركزده قسم ایدیورم. مشروطیتی هیچ بر زمان رفع و ابطاله تصدی ایتمیوب دوام مرعیتنی بالذات التزام و سلطنتده بولندقجه محافظه‌سنه سعی واقدام ایله بو مسلكدن انحراف ایتمیه‌جكمه والله بالله تالله » دیه ایمان مؤكده اتیان ایتدكدن صوكره « سزده بو یمینمی مع القسم العالی‌یه تبلیغ ایدیكز. انشاالله جمعه كونی دول معظمه سفراسنی‌ده دعوت ایده‌رك بو بابده‌كی عزم و نیتمك قطعی اولدیغنی دولت متبوعه‌لرینه تبلیغ ایتملرینی توصیه ایله بتون اوروپایه تأمینات سیاسیه ویره‌جكم » بیوردیلر. و اركان ایچندن بعضیسی او كیجه عزل ایله دیكرلرینك‌ده سرای همایونی ترك ایده‌رك خانه‌لرینه كیتمه‌لرینی اراده ایتدیلر.

بعد المغرب ساعت درده تقرب ایتدیكی حالده طبیه طلبه‌سی هنوز عودت ایتمامش اولدقلرندن مابین دائره‌سنده بو ایشله مشغول اولان صدر اعظمك نزدینه عزیمتله مسئله‌نك حل ایدلمه‌سنی فرمان بیوردقلرینه بناءً مشار الیهك بولندیغی محله كیتدم. حربیه ناظری عمر رشدی پاشا ایله طوپخانه مشیری زكی پاشاده اوراده ایدی. صدر مشار الیه باب عالیدن سرای همایونه ورودندن بری بونلره نصایحدن خالی اولمامش ایسه‌ده اسماع كلام قابل اولمادیغنی بالافاده اتخاذ اولنه‌جق تدبیر حقنده آرایه مراجعت ایتدی. بر طرفدن غیر مسلح عسكر معرفتیله معامله‌ٔ شدت كوسترلمسی رأی عجیبی اورته‌یه سورلمجه « بو یولده بر معامله قطعیاً جائز اولاماز، شوكتماب افندمزك همان مابین دائره‌سنی تشریف ایله بونلری تلطیف بویورملری مناسب اولور. » دیمكلكم اوزرینه اوراده حاضر اولان قرنادن رضا بك فی الحال ذات شاهانه‌یه عرض كیفیت ایتمسی متعاقب تشریف همایون وقوع بولدی. و صالونك پنجره‌لری آچیله‌رق طرف شاهانه‌دن جماعته التفات بیورلقله طلبه دعای سابقی تكرار ایده‌رك طاغیلدی. وقت عصردن كیجه یاریسنه قدر مابین همایونی اشغال ایدن كوچوك بر مسئله بو صورتله حل اولوندی.

شایان عبرتدر كه بعض مقربین علیهلرنده شكوی اولنمسی احتمالنی ملاحظه ایده‌رك پادشاهله مات آراسنده تماس وقوعنی آرزو ایتمدكلری بر زمانده او صورتله شكایتی حاوی اولان عریضه بو عاجزه تودیعا حضور همایونه تقدیم ایلنمش ایدی.

خاقان مشار الیه « بر آز استراحت ایده‌م » دیه‌رك صدر اعظم سعید پاشا ایله بو عاجزی كندیلرینه مخصوص اوطه‌یه قبول بویوردیلر. صدر مشار الیهه خطاباً « مجلس مبعوثانك كشادینی اراده ایتدك. شیمدی انتخاب اجراسیله مبعوثلرك بر آن اول طوپلانمسی اسبابنه توسل اقتضا

ایدرکن خلقك اعلان شکر و شادمانی وسیله‌سیله بویله فوج فوج مابینه ودوائر حکومته کیتمه‌لری و طاقم طاقم زقاقلرده طولاشمه‌لری دوام ایدرسه وظیفهٔ اساسیه معطل و مملکتك راحتی مختل اولور. بو بابده دولتجه بر تدبیر اتخاذ اولونمالیدر.» بیوردقلرنده سعید پاشا حقمده بر جملهٔ ثنائیه ایله توطئهٔ کلام ایده‌رك «قولکز اهالیمزك هنوز مشروطیته قابلیت کسب ایتمدکلرینی بالدفعات افندمزه عرض ایتدیکم حالده اصغا بیورلمادی.» دیمسی اوزرینه خاقان مشارالیه «عجایب، بن برشی سویلدیکم وقت مقصدمی کتم ایله ضمیرمك خلافنی سویله‌یورم ظننده بولنه‌رق هپ عکسی جهتنی التزاماً ادارهٔ کلام ایدییورسکز. مبادیٔ جلوسمده سز خدمت کتابتده بولونیورایدیکز، جریان ایدن احوال ومعاملاته تماميله واقفسکز. وقتیله مشروطیتی ملتمه جمیله اولارق ویرمشدم. او زمانده بو عدم قابلیت اورته‌یه سورولدی. فقط عزممده ثبات ایتدم. صوکره مجلسك موقتاً تعطیلی و شمدی‌یه قدر کشاده موفق اولامایشمك اسبابی سزجه معلومدر. بو دفعه کوستریلن آرزوی عمومی، فقدانی ادعا اولونان قابلیت ملیه‌نك حصولنه دلالت ایتدیکی جهتله مجلسك همان کشاد ایدلمسنی اراده ایتدم. بناءً علیه بو بابده لازم کلن وسائلی استحضاره غیرت بیورمالیسکز» کلماتنی متهورانه ایراددن صوکرا صدر مشارالیهی مستصحباً دیکر اوطه‌یه کیده‌رك بر از مدت صورت خصوصیه‌ده قونوشوب ینه بولندیغم محله تشریف وکیجه اذانی ساعت بشده ایکیمزکده عودتمزه مساعده بیوردیلر.

ایشته او زمان صدر مشارالیهك معیت افکاری و اعلان مشروطیت ایچون جمعه ایرتسی کیجه‌سی ییلدیز سرای همایوننده انعقاد ایدن مجلس وکلایه دعوت اولونمقلغمك اسبابی نظر حقیرانه‌مده تعین ایتمکله شو نازك مسائلك حلنده نه کبی مشکلاته تصادف ایده‌جکمزی بالتأمل جناب حقك عون و صون الهیسنه قلباً التجا و توسل ایتدم.[١]

بازار ایرته‌سی کونی حکم ارادهٔ سنیه‌یی وسائط مناسبه ایله خلقه اعلان ایتمشیدم. صالی کونی

---

[١] استطراد: واقعا سعید پاشانك ملتده هنوز مشروطیته قابلیت اولمادیغی حقنده‌کی فکر و ملاحظه‌سنی وقوعات اخیره تأیید ایتمکده ایسه‌ده قانون اساسینك ایلك اعلانندن شیمدی‌یه قدر مکاتب عسکریه وملکیه‌ده و قسما ده آوروپاده تحصیل علوم و معارف ایدن کنجلرمزده فکر تجددله حصوله کلن غلیان و اونك نتیجه‌سی اوله‌رق اوچنجی اردوده وقوع بولان اعلان اوزرینه بونك تأخیری جائز اولاماز ایدی. بناء علیه ذات حضرت پادشاهی‌یه بو یولده فکر تردد القاسیله جهت معکوسه‌یه سوقی داخلاً بر بادره ظهورینه وعالم مدنیتجه بردرجه‌یه قدر حاصل اولان توجه و اعتمادك زوالنه سبب اولابیله‌جکندن مشارالیهك بوفکرینه اشتراکده معذور ایدم. حتی خاقان سابق حضرتلریله وقوع بولان ملاقات خصوصیه‌مك برنده مشارالیه حضرتلری بو عدم قابلیت ملاحظه‌سنی تذکار ایله قانون اساسینك مقام سلطنته بخش و تأمین ایتمش اولدیغی حقوق وصلاحیتی استعمال ایدرك دولتی صورت مشروطیتده اداره‌یه موفق اولابیله‌جکلرینی درمیان بیورمشلر ایدی.

باب فتوایه ورودمده دائرهٔ مشیختك خارج و داخلنی صنوف اهالی و معتبران اجانبله مالامال بولدم. یشیل پوشیده اورتولمش بر مصحف شریفی ید یمنای تعظیمه آلارق دائره‌نك مدخل داخلیسی اوکنده‌کی مرتفع محلدن قسم همایونی لسان پادشاهیدن صدور ایتدیکی وجه ایله حاضرونه تبلیغ و صدق افاده‌سی تأییداً کندم دخی کتاب الله اوزرینه قسم ایدرك ایجاب حال وموقعه کوره بعض نصایح و وصایا ایله اراحهٔ قلوبه سعی بلیغ ایتدم. فللّه المنه تأثیرات حسنه‌سنی کورمکله مستریح القلب اولدم.

دائره‌ده اهالی و اجانبدن خیلی معتبر ذوات نزد عاجزانه‌مه کله‌رك بیان تبریکات ایتدکلری اثناده کیفیتك صورت رسمیه‌ده مطبوعات ایله‌ده اعلانی ایچون قلمه آلدیغم مسوده‌نك لفیله ذات حضرت پادشاهی‌یه خطاباً یازدیغم عریضهٔ مخصوصه‌یی کوندرمك اوزره ایکن دعوتی متضمن مابین همایون باش کتابتندن آلدیغم تلغرافنامه اوزرینه سرای همایونه عزیمت و سجاده‌جی باشی معرفتیله عریضه‌یی تقدیمه مسارعت ایتدم. متعاقباً حضور همایونه قبول اولوندم.

سلطان عبدالحمید خان حضرتلری مطالعات معروضه‌می اساساً تصویب ومحظوظیت سنیه‌لرینی تبلیغ ایده‌رك «بن بو مقصدی دها مهم بر وثیقه ایله تأیید ایتمك فکرنده‌یم. یارین صباح صدراعظمی دعوتله مذاکره ایده‌جکم. بلکه سزی‌ده جلب ایدرم.» بیوردیلر. چهارشنبه صباحی بر خبر ظهور ایتمدیکندن علی العاده مجلس وکلاده بولنمق اوزره باب عالی‌یه کیتدم. وکیفیتی صدر مشارالیه‌یه حکایه ایتدم. کندیلری‌ده بو یونده بر ارادهٔ سنیه تلقی ایتدکلرینی بیان ایله شمدی مذاکره ایده‌جکز دیدکدن صوکره مجلس وکلایه مأمور کامل پاشا ایله وکلادن ممدوح و حسن فهمی پاشالری و صدارت مستشارینی بالاستصحاب کندیلرینه مخصوص اوطه‌یه کیده‌رك تخمیناً بر ساعت صوکره مجلسه عودت ایتدیلر. قولتغی یانمه مصادف اولان کامل پاشادن استکناه کیفیت ایتدیکمده «بر خط همایون اصدار بیوریله‌جقمش. اونی مذاکره ایتدك» دیه‌رك اوزرینه اعلان ورقه‌سنك خط همایونه تحویل و مقصد عاجزانه‌مك مع زیادة تأمین بیوریله‌جغنی آکلادیغمدن صورت مذاکره‌یی تعمیقه لزوم کورمدم.

جمعه ایرته‌سی کونی مراسم معتاده ایله باب عالیده خط همایون قرائت اولنه‌جغندن بحث ایله دعوتی متضمن آلدیغم تلغرافنامهٔ سامی اوزرینه نزد صدراعظمی‌یه کیتدم. بعدالعصر باش مابینجی نوری پاشا، خط همایونی کتیرمکله عرض اوطه‌سنده قرائت اولندی.

خط همایون قانون اساسی احکامنی توضیح وتقویه ایده‌جك صورتده پك کوزل یازلمش ایسه‌ده صدراعظم و شیخ الاسلام کبی حربیه و بحریه ناظرلرینك دخی طرف شاهانه‌دن انتخاب وتعیین اولنه‌جغنه دائر بر فقره‌یی محتوی اولدیغنی آکلایجه عقلم باشمدن کیتدی. چونکه بو فقره هم قانون

مذكورك صراحتنه همده قسملرله توثيق بيوريلان مقصد عالی‌یه مغاير اولديغنـدن خط همايونك هيئت مجموعه‌سنی حكمدن اسقاط ايديبور ايدی .

صدراعظم اوطه‌سنه عودت ايتديكمدن سامعه‌م خطا ايتمشدر ظنيله براى استيضاح مشارالیهك نزدينه كيتدم و وكلادن خارجيه ناظری توفيق پاشا ايله حسن فهمی پاشا و حقی بك ــ كه اخيراً صدارته تعيين بيوريلان حقی پاشادر ــ وباش‌ماينجی نوری پاشا اوراده بولنمقده ايدی. سعيدپاشا خط همايونده فقرۀ مذكوره‌نك موجوديتنی تصديق ايله « شوكتمآب افنـديمز قوماندن اعظم اولدقلری جهتله حربيه و بحريه ناظرلرينـك طرف همايونلرندن انتخاب و تعيينی حقوق مقدسۀ شـاهانه‌لرندندر . » ديدی. مشـارالیه جواباً « بو ناظرلر قوماندايه مأمور اولمايوب بولندقلری دائره‌نك اداره مأموری و برنجی آمرلريدر. حتی بوندن مقدم جلال پاشا كبی ملكيه وزراسندن بعض ذوات بحريه نظارتنه تعيين بيورلمشلر ايدی اساس اعتباريله استدلالكز طوغری اولماديغی كبی قانون اساسی انتخاب خصوصنده‌كی صلاحيت شـاهانه‌يی مقام صدارتله مشيختده حصر ايتديكندن بو توسيع قانون مذكورك مادۀ معلومه‌سـنه و تأمينات همايونه صراحةً مخالفدر . بناءً عليه افكار عموميه‌يی غليـانه كتيره‌رك معاذالله بر بادره ظهورينه سبب اولمق احتمالی قويدر . خط همايونی‌ده تبديله وقت مسـاعد اولماديغندن هيئت وكلاجه مسـئوليتی درعهده ايدرك براى اعلان غزته‌لره ويريله‌جك صورتندن فقرۀ مذكوره‌يی طی ايدهلم وخاكپاى شاهانه‌يه كيفيتی علی‌التفصيل عرض ايله خط همايونی تصحيح ايتديره‌لم » ديدم .

سعيد پاشا علم حقوق متخصصلرندن اولان مشاهير علماء غربك بعض اقواليله استدلاله قيام و طريق مغالطه‌يی التزام ايدنجه « اساسه تعلق ايدن بو شيلری مابين همايون باش كتابتنده بولنديغكز وقت قانون اساسی مسوده‌سی قلم تصحيح فخيمانه‌كزدن كچركن نظر مطالعه‌يه آلمق ايجاب ايدردی. شمدی قانونك كوستردیكی طريقه توسل اولنمقسزين بر خط همايون ايله او ماده تعديل ايديله‌مز . تكليف داعيـانه‌م قبول بيورلماديغی حالده خطای واقعدن ترتب ايده‌جك مسـئوليت عظيمه‌يه اشتراكده معذورم » ديدم و كيفيتی اولديغی كبی ذات شاهانه‌يه عرض ايتمسنی نوری پاشادن رجا ايله ساحلخانۀ عاجزانه‌مه عودت و خدمت فتوادن استعفايی متضمن ذات حضرت پادشـاهی‌يه خطاباً يازديغم عريضۀ مخصوصه‌يی علی‌الصباح تقديمه مسـارعت ايتدم . آراسی چوق كچمكسزين واقع اولان دعوت همايون اوزرينه اسباب استعفايی ذات مصلحته تأثيری طبيعی اولان سؤ تفهمه ميدان ويرميه‌جك صورتده ايضاح ايتمك مقصديله سرای همايونه كيده‌رك سلطان عبدالحميد خان حضرتلرينه دائرۀ مخصوصه‌لری صالونك قاپوسی يانده ملاقی اولدم : بوعاجزی كورنجه « امان شيخ‌الاسلام افندی بويله كونده بنی ناصل يالكز براقيورسكز استعفاكزی قطعياً قبول ايتمم عريضه‌كزی

شق و امحا ایتدم» دیه‌رك بوینمی تقبیل ایله اظهار توجع بیورملری رقت قلبمی مؤدی اولدیغندن بلا اختیار بکا ایله «آولی نعمتم ذات همایونکزه و وطنمه اولان صداقت و ارتباطم ایجابنجه قسملرله وقوع بولان معروضاتمه نیچون اعتماد بیورلمیور؛ ذات شاهانه‌کزك و دولت علیه‌کزك سلامتی، اوغرنده حدمجا صرف ایتدیکم غیرت و مساعی وهم و غرض محصولی اولان تلقینات ریاکارانه ایله محو و تباه اولیور» دیه کستاخانه سرزنشدن کندمی آلامادم.

خاقان مشارالیه «حقکز وار بن‌ده ایشك اهمیتنی اکلادیغمدن خلقجه حصوله کلن غلیانی تسکین ایده‌جك تدبیر اتخاذینی صدراعظمه توصیه ایتدم. تصحیح افکار ایچون شمدی برشی قلمه آلمقده‌در. سزده باب عالی‌یه کیدیکز مشارالیه ایله بو ایشه برحسن نتیجه ویریکز» بیورمه‌لرینه جواباً «افکار عمومیه‌نك متهیج اولدیغی شو صره‌ده فوق‌المعتاد باب عالی‌یه عزیمتم تزیید غلیانه سبب اوله‌بیله‌جکندن صدراعظم قوللکز هرنه یازاجق ایسه افندیمزه عرض وتقدیم ایتسون معروضاتی حقنده‌کی ملاحظات قاصرانه‌می ذات شاهانه‌کزه عرض ایتمك اوزره عبد داعیکزك بوراده انتظارم مصلحته دها موافق اولور» دیدم. بناءً علی ذلك تعجیل کیفیت ضمننده صدارته تلغراف کشیده‌سنی مابین باش کاتبی جواد بکه اراده بیوردیلر.

اقشامه قدر چیت قصرنده بعدالانتظار یاتسو وقتنه قریب قرنادن امین بك صدارتدن حضورهمایونه تقدیم اولنان عریضه‌یی کتیردی و مندرجاتی حقنده‌کی مطالعهٔ قاصرانه‌مك تحریراً عرضی فرمان بیورلدیغنی تبلیغ ایتدی. ایکی صحیفه اوزرینه مضبطه طرزنده یازلمش اولان بو عریضه‌ده سعید پاشا اوکون سلانیکدن کلمش اولان طلعت و جاوید بکلرله باب عالیده جریان ایدن مذاکراتی بسط و تمهید ایتدکدن صوکره فذلکه‌سنده مشارالیهما طرابلس غرب فرقهٔ عسکریه‌سی قوماندانی رجب پاشانك حربیه نظارتنه تعیینی لزومنده اصرار ایدوب حال بوکه حربیه و بحریه ناظرلرینك طرف اشرف حضرت پادشاهیدن انتخابی حقوق مقدسهٔ شاهانه‌دن اولدیغی حالده «مجلس وکلانك عضو مهمی اولان ذات شیخ‌الاسلامی بوکا مخالفت» و افکار عمومیه‌ده او جهته تمایل ایتدیکنی و بر مسئلهٔ مهمه‌دن دولایی بین‌الوکلا اختلاف آرا وقوعنده قابینه‌نك استعفایه مجبوریتی قانون اساسی احکامندن بولندیغی درمیان ایله خدمت موکوله‌دن عفولرینی استرحام ایتمش و ذیل عریضه‌ده صدر مشارالیه ایله وکلادن ممدوح و حسن فهمی پاشالرك و بر‌ده خاطر عاجزانه‌مده قالمیان وکلادن دیکر بر ذاتك خدمتلری کورلمشدر.

صورت استعفا حکم قانونه و قبولی‌ده ایجاب مصلحته موافق اولدیغندن برموجب قانون اساس‌خدمت صدارت نزد شاهانه‌ده حائز امنیت بر ذاته تودیع بیوریله‌رق مشیختدن باشقه دیکر نظارتلره صدر جدید طرفندن مناسبلری بعدالانتخاب اجرای مأموریتلرینه ارادهٔ سنیه شرفصادر

اولور و على امادہ خط همايون ايله‌ده تأييد بيوريلورسه خطاى سابق تصحيح و افكار عموميه‌ده‌كى غليان تسكين ايدلمش اولور مألنده بر مطالعه‌نامه عرض وتقديم ايتدم .

صدارت كامل پاشايه تفويض بيورلديغندن برلكده هيئت وكلانك تشكيلى فرمان بيورلديغنى مشاراليه امين بك تبليغ ايتمكله مابين‌دائره‌سنده بولنان صدرمشاراليهك نزدينه عزيمت وكنديلرينه مظاهرته مأمور اولديغمى افاده ايتديكمده حاضرلامش اولديغى ليسته‌يى ارائه ايتدى.

حتى و اكرم بكلرك دخل اولديغى بو ترتيبى موافق بولوب انجق حربيه نظارتنـه مشير رضا پاشانك انتخاب اولنديغنى كورديكمده قدم و اهليتله برابر عامه‌جه مظهر اعتماد اولان رجب پاشانك تعيينى دها مناسب اوله‌جغنى اخطار ايتدم. ذات شاهانه مشاراليهك رئيس‌جمهور ياپيله‌جغى انديشه‌سيله نظارت مذكوره‌يه تعيينى تنسيب بيورمادقلرندن ديكر اوطه‌ده حاضر اولان طلعت و جاويد بكلرك اخطارى اوزرينه رضا پاشايى يازديغنى سويله‌دى .

صدر مشـاراليه طعام ايتمك اوزره ديكر اوطه‌يه چيقارق يالكز قالديغمده سرقرنا نورى پاشايى جلب ايله «پاشـا ، سز ديندار و ناموسلى بر عسكرسكز . دولتك سلامتى نخبهٔ آماليكز اولديغنى بيليرم. افكارعموميه‌جه رجب پاشانك حربيه نظارتنه تعيينى ارزو اولنيور . شوكتمآب افنديمز ايسه رئس جمهور نصبى احتماليله احتراز بيوريورلر ايمش. حالبوكه قانون اسـاسى ناطق اولديغى اوزره دولتمزك دين رسميسى اسلامدر. نصب امام ايسه شرعاً امت اوزرينه واجبدر. جمهوريتله اداره اولنان حكومتلرده اولديغى وجهله بزده هيچ بر زمان صورت توقيتده جمهور رئيسى تعيينه امكان يوقدر. بوكا شريعت احمديه و اكثريت عظيمه‌يى تشـكيل ايدن تبعهٔ مسلمه مسـاعده ايده‌مز . خدانكرده بو جهته كيديله‌جك اولورسه معاذالله بو دولت منقرض اولور. شوكتمآب افنديمزك اياقلرينى اوپرم ، بو يولده‌كى القاآت وهميه‌يه اهميت ويرمه‌سينلر ، رجب پاشا ديانت و ناموس‌ايله مشتهر ومسلكنجه مقتدر بر مشيردر، حربيه نظارتنه تعيينيله افكارعموميه‌يى تطمين بيورسونلر، بوندن تولد ايده‌جك هرمسئوليتى مع العجز درعهده ايدرم بويله‌جه عرض بيورون» ديدم .

مشاراليه نورى پاشا حضور شاهانه‌يه كيتدى و عودتله مساعده بيورلديغنى تبشير ايتدى.

ذات حضرت پادشاهى متعاقباً باش كاتب جواد بك‌ده صدر جديده كوندره‌رك مسـاعدهٔ همايونلرينى تأييد بيورمالريله رجب پاشا حربيه نظارتنه بالانتخاب وكلانك اساميسنى محتوى دفتر طرف صدارتدن صورت رسميه‌ده عتبهٔ ملوكانه‌يه عرض‌اولنه‌رق اول بابده شرفتسطير بيوريلان خط همايونى مستصحباً معتاد اوزره باب عالى‌يه كيدلدى و قرائت خط همايون ايله بركون اول افكارعموميه‌جه حاصل اولان غليان تسكين ايدلدى.

هیئت جدیدهٔ وکلا قانون اساسینك جهت تطبیقنه عائد وظائفی عمدهٔ مقاصد اتخاذ ایدرك اول باول پای تختده و عموم ولایاتده سربستجه مبعوث انتخابی معاملاتی اجرا و اکمال ایدلدی وسلطان عبدالحمید خان حضرتلری بر یوم مسعودده مجلس مبعوثان دائره‌سنی تشریف ایله بالذات مجلسی کشاد و قرائت ایتدیردکلری نطق همایونلرینك بر فقره‌سنده سالف الذکر «رغماً» کله‌سنی ایراد ایله عزم همایونلرنجه متردد اولان اصحاب دقتی ارشاد بیوردیلر . هیئت وکلاجه اتخاذ اولنه‌جق خط حرکته دائر تنظیم اولنان بیاننامه دخی دیکر بر کونده مجلس مذکورده قرائت اولنمغله کامل پاشا قابینه‌سنه اکثریت عظیمه ایله بیان امنیت و اعتماد اولندی .

انجق اعلان مشروطیتله بردن بره تهییج ایدن و بالطبع حد اعتدالی محافظه ایده‌مین افکار عمومیه‌یه ابراز جمیله ایله تقویهٔ نفوذ و تحکیم داعیه‌سنده بولنانلرك اوستریا اشغال عسکریسی تحتنده اولان بوسنه و هرسكك ممالك دولت علیه‌دن اولماسی اعتباریله اورادن مبعوث جلبی اسبابنه توسل ایتملری و دیکر جهتدن دولت عثمانیه‌نك بر دور جدید ترقی‌یه کیرمسی سببیله تزیید قوت و سطوت ایتمسنك اغلب احتمال بولنماسی حکومات متجاوره‌یی قوشقولاندیردیغندن آوستریا دولتی درحال بوسنه و هرسکی کندی ممالکنه الحاق و بلغارستان پرنسی دخی قراللغنی اعلان ایتمکله بو ایکی بادرهٔ ناکهانی بتون عثمانلیلری کرفتار حزن و آلام ایتمش و مع التأسف کیفیت الحاق و اعلان وقتیله برلین عهدنامه‌سنی تنظیم و امضا ایدن دول معظمه‌جه امر واقع عد و تلقی ایدلدیکندن باب عالینك بو بابده صرف ایتدیکی مساعی آوستریا ایله بلغارستاندن املاك امیریه بدلی اوله‌رق معلوم المقدار تضمینات آلمقدن باشقه برشیئی منتج اولمامشدر. کامل پاشا بدایت مأموریتنده اتحاد و ترقی جمعیتی ارکانیله خوش کچنمك و امور اداره‌یه تعلق ایدن اخطاراتی نظر دقته آلمق مسلکنی التزام ایتدیکی حالده مملکتك هر وقتدن زیاده نازك اولان سیاست خارجیه‌سنی اشکال ایده‌جك افکار و آمال مفرطه‌یه معروض اولدقجه رفته رفته جمعیتله آراسی آچیله‌رق نهایت لوندره‌دن مسافرتله درسعادته کلمش اولان بالقان قومیته‌سی هیئتنك انکلتره سفیری طرفندن رسماً تقدیم و جمعیت جانبندن دخی اولجه کندیسنه معلومات اعطا اولنمقسزین قوناغنده ضیافته دعوت اولنماسنی مغایر اصول کوروب جواب رد ویرمسی اوزرینه ارکان جمعیت صدر مشارالیهه کلیاً منفعل اوله‌رق همان عزلی ایچون ذات شاهانه‌یه مصرانه مراجعت ایتمشلرسه‌ده قواعد مشروطیتله قابل تألیف اولمیان بو تکلیف نزد همایونده ترویج اولنمادیغندن بالاخره وقوعه کلن حربیه و بحریه ناظرلرینك تبدیلی مسئله‌سی کامل پاشانك اسقاطه نعم الوسیله عد اولنمغله مجلس مبعوثانده جمعیتی تمثیل ایدن اکثریت فرقه‌سی طرفندن ویریلن استیضاح تقریری اوزرینه مشارالیه معین بر کونده مجلس مذکوره دعوت ایدلدی .

کامل پاشا قانون اساسینك بخش ایتدیکی صلاحیته بناءً تعیین ایتدیکی دیکر بر کونده مجلسه کیده‌رك ایضاحات ویره‌جکنی باتذکرهٔ رسمیه مجلس مذکور ریاستنه تبلیغ ایتمش ایسه‌ده اکثریت فرقه‌سی تهیجات عصبیه ایله مشارالیهك جواب قانونیسنی قبول و اصغا ایتمیه‌رك او کون بهمه‌حال مجلسه کیدوب ایضاحات ویرمه‌سنی طلبده اصرار ایله کیجه یاریسنه قدر هیئتجه حال اجتماعده قالوب نهایةالامر حسنی پاشانك بحریه نظارتنه تعیینی تنقیداً کنج بحریه ضابطانڭ بعضیسنه کشیده ایتدیریلن تلغرافنامه‌نك مجلسده قرائتیله خلاف قانون اوله‌رق کامل پاشایه غیاباً عدم اعتماد رأیی ویرلمش و بوقرار اوکیجه مجلس مبعوثان رئیسیله جمعیتك اعضای نافذه‌سندن برذات وساطتیله ذات حضرت پادشاهی‌یه عرض ایدیله‌رك اسعافی امرنده کوستریلن اصرار اوزرینه کامل پاشا ایضاحات اعطاسنه میدان ویرلمکسزین استعفایه مجبور ایدلمشدر.

ایشته مشروطیتك محییسی، وقانون اساسینك نکهبان و حامیسی اولمغله بتون عثمانلیلرجه تبجیل ایدیلن اتحاد و ترقی جمعیتنك مغلوب احتراصات اوله‌رق قانون اساسی‌یه ایلك ضربه‌یی ینه کندی الیله اورماسی و بونجه سعی و غیرتله ایکنجی دفعه احیا ایدیلن مشروطیتك آلتی آی ظرفنده حیات معنویه‌سنه خاتمه چکلمسی طوغریسی شایان اسف وحیرتدر. چونکه بحریه ناظری عارف پاشا اولجه استعفانامه‌سنی صدراعظمه ویرمش اولدیغی کبی رجب پاشانك وقوع وفاتی اوزرینه جمعیتك ارزوسی وجهله حربیه نظارتنه تعیین اولنان وحال وقالیله ایشدن چکلمك فکرینی احساسدن خالی اولمیان رضا پاشانك‌ده براستعفانامه‌سنی الده ایتمش اوله‌جغنه نظراً مجلس مبعوثان صدر مشارالیهك تعیین ایتدیکی کونده ویره‌جکی ایضاحاته منتظر اولمق قانوناً و حکمةً مقتضی ایدی. بناءً علیه کامل پاشانك قانونی حرکتنی ایضاح واثبات ایدمیه‌جکی فرض اولنسه‌بیله اکثریت فرقه‌سنك شو حرکت مستعجله‌سنی و بالخصوص ذات حضرت پادشاهی‌یی تضییق ایله حقوق سلطنته تجاوزینی قانون اساسیله تألیفه و هیچ بر صورتله تأویله امکان اولمادیغی قضایای بدیهیه‌دندر.

مشروطیتك استحصالی ایچون اوته‌دن بری نشریات و تلقینات ایله افکارعمومیه‌یی ایقاظه چالیشان منورالافکار ذواتدن جمعیتك بعدالظفر طوتدیغی شو مسلکی موافق کورمه‌ینلر مخالفته قیام و جمعیتك ایسه هرنه صورتله اولورسه اولسون بونلرك کسر قوتنی التزام ایله‌دیکندن مشروطیتله اداره اولنان ممالك متمدنه‌ده جاری‌اولان اصول مناظره؛ بزده باشقه بر رنك آلارق عین رحمت اولان اختلاف امت شقاق و نفاقه منقلب اولدی. التزام مخالفت ایدنلرك بعضیسی مقابلهٔ بالمثل قاعده‌سنجه حصم سیاسیسنی بر قوت مادیه‌یه استناد ایله اسکات ایده‌بیلمك ایچون هیئت علمایی الده ایتمکه تشبث ایدوب حالبوکه من القدیم احتراصات خارجیه‌یه معروض اولان

بو دولتك داخلاً ده دوام اغتشاشاته تحملی اولمادیغی اعتقادنده وبناءً علیه محافظهٔ سکون ومسالمت فکر واعتیادنده بولنان بوعاجزدن حرکات تفرقه‌جویانه‌یه مسامحه ایدلمسنك امکانسزلغنی بیلدکلری جهتله مقام فتوادن سقوطمه وسیله اولور امیدیله اول امرده درسام افندیلری علیهمه اغرا ایدرك شکایاتی متضمن یازدقلری ورقه‌لری اساتذه و طلبه‌دن شوکا بوکا مهرلته‌رك حضور همایون ایله صدارت و مجلس مبعوثان ریاستنه تقدیم ایتدیردیلر و زعملرنجه حق عاجزانه‌مده افکار عمومیه‌یی تغییر ایچون آلت غرض و نفاق اولان بعض جرائدله مفتریاتی حاوی بندلر نشرینه‌ده ابتدار ایتدیلر. اوتوزسکز سنه‌یه قریب بلاانفصال بولندیغم خدمات دولتده وباخصوص اعلان مشروطیتی متعاقب حال وموقك تحمیل ایتدیکی وظیفهٔ مشکلهٔ وطنیه‌ده وسع عاجزانه‌مك یتدیکی قدر خالصانه چالشمقله فلله الحمد والمنه توفیقات صمدانیه ایله توجهات عامه‌یه مظهر اولمش ایسه‌مده بو متاعب طاقتفرسا صحت عاجزانه‌می اخلال وامید نجاتمز اولان مشروطیتك‌ده بوشکل عجیبه کیرمسی فکر و سعیمجه ایراث فتور و ملال ایلدیکندن بالکلیه ایشدن چکلمکه قرار ویرمش و خدمت فتوادن عفم حقنده وسائط مناسبه ایله خاقان سابق حضرتلرینه واقع اولان استرحاماتم اسعاف بیورلمادیغندن بر وقت مناسبك حلولنه انتظار ایتمکده بولنمش ایدم.

کامل پاشا ایله جمعیت بینده‌کی بومجادله‌یی وسیلهٔ مناسبه عد ایدرك مشارالیهك مجلس مبعوثانه دعوت اولندیغی کون معذرت صحیه‌مدن بحث ایله عتبهٔ شاهانه‌یه تکرار بر استعفانامه تقدیم ایتدم. بعدالمغرب مشارالیه کامل پاشا باب فتوایه کله‌رك «شوکتمآب افندیمز استعفاکزی قبول بیورمیورلر، ایسترسه‌کز تبدیل هوا ایچون ایکی ماه مدتله مصره عزیمتکزه مساعده بیوره‌جقلردر. بن‌ده طلب اولنان ایضاحاتی دیکر بر کونده ویرمك اوزره مجلس مبعوثان ریاستنه تذکره یازدم» دیمسی اوزرینه «هیئت مسئله معلوم عاجزانه‌م اولدیغندن سوزی اوزاتمیه‌رق ایضاحات نتیجه‌سنه تعلیق جواب ایتدم. نصف اللیلده صدارتجه تبدل وقوعی تقرر ایتمسنه مبنی ایرتسی صباح مابین همایونه عزیمت عاجزانه‌م حقنده ارادهٔ سنیه‌یی مبلغ باش کتابتدن بر تذکره آلدیغم کبی علی الصباح بر یاوره‌ده تأکید بیورلمقله ییلدیز سرای همایونه کیدرك صدارته انتخاب بیورلمش اولان حسین حلمی پاشایه ملاقی اولدم.

مشارالیه هیئت وکلایی ترتیب ایله رسماً حضور همایونه عرض ایده‌جکی اثناده عریضهٔ استعفائیه‌مده‌کی معذرت صحیه‌می ایضاح ایله استرحامی تکرار ایدنجه ذات حضرت پادشاهی عدم قبولده اصرار و صدر جدید دخی رفاقتلرنده بولنمقلغم آرزوسنی شدتله اظهار ایتمشلرسه‌ده حال و موقعك مساعده‌سندن بالاستفاده صوك درجه‌یه واران استرحاماتم اوزرینه طرف شاهانه‌دن بیان تأسفات ایله مقام مشیخته صدور علمادن کیمك تعیینی مناسب اوله‌جغی تنزلاً استفسار

بیورلسنه مبنی تقدیم ایتدیکم پوصله‌ده اسملر محرر ذواتدن روم‌ایلی قاضیعسکری ضیاء الدین افندینك نصبی اراده و ساحلخانه‌مده استراحتمه مساعده بیورلمسی بو عبد عاجز ایچون باعث کمال شکران اولدی و بو سببله صدارت آلایی کج وقت اجرا اولندی. حسین حلمی پاشا روم‌ایلی مفتش عمومیسی اوله‌رق خیلی مدت سلانیکده اقامت ایلدیکی جهتله ارکان جمعیتك افکار و آمالنه واقف اولدیغندن صدارتده بولندقجه رضاجویانه حرکتله ادارهٔ حکومتجه موقتاً اولسون بر حال آسودکی حصولی مأمول ایدیسه‌ده هر طرفده میدان آلان احتراصات و فکر تجددله افراد عساکر عثمانیه‌یه اعتقاد و اعتیاد قدیملری خارجنده وقوع بولان اوامر وتلقینات آرادن ایکی آی کچمکسزین اوتوز بر مارت حادثهٔ عجیبه‌سنی تولید ایلدی و حرکت اردوسنك استانبوله ورودیله تبدل سلطنت وقوعه کله‌رك زمام ادارهٔ دولتی اتحاد و ترقی جمعیتی ید استقلالنه آلدی.

جمله‌جه معلوم اولدیغی اوزره بو اوتوز بر مارت حادثه‌سنده اوك آیاق اولان آوجی طابورلری اعلان مشروطیتی متعاقب سلانیکدن استانبوله کتیرلمش و کامل پاشا طرفندن قطعات عسکریه‌لرینه اعاده‌لری تشبثنده بولندیغی حالده جمعیتجه موافقت ایدلمامش ایدی. محافظهٔ مشروطیت ایچون درسعادته کتیریلن بو طابورلرك خلاف مأمول اوله‌رق حادثهٔ مذکوره‌یی ایقاعه جرأتلری و بو حادثه سببیله ارکان جمعیتك مرکز سلطنتده تقویهٔ نفوذه موفقیتلری جالب نظر دقت احوالدندر.

شبهه یوق که جمعیت تاسیس مشروطیت ایچون تشکل ایتمش و او نیتله ایشه باشلامش ایدی. فقط اوچنجی اردونك غیرت و مظاهرتیله استحصال مقصده موفق اولنجه نائل حریت اولان کنجلرمز قاعدهٔ تدریج و تکاملی نظر دقته آلمیه‌رق دفعهً نیل مطالب هوسنه دوشدکاری کبی مطبوعاتك بر قسمی‌ده دولتمزك بولندیغی حال و موقعی تقدیر ایتمیه‌رك حسیاته بناءافکار وجلب شهرت و منفعت ایچون شخصیاته دائر مقاله‌لر نشرینه ابتدار ایتدکلرندن خلق آراسنده شقاق و محاسده پیدا اولدی و دها طوغریسی حاکمیت ملیه بزده داعیهٔ تحکم و نفاقی اویاندیردی. بو حال مجلس مبعوثانه‌ده سرایت ایتمکله مشروطیتك ایجاباتندن اوله‌رق فرقه‌لر بیننده وقوع بولان مناقشات و اقلیت طرفندن محق اوله‌رق سرد ایدیلن بعض اعتراضات بیله تزیید احتراصاتدن باشقه بر شیئی مفید اولمادی.

رجال متنفذهٔ جمعیت ایسه الفضل للمتقدم دستورینه اتباعاً ناظم امور اولمق صلاحیتنه کندیلرینی احری کورمکله هر شیدن اول نفوذلرینك تقویه‌سی قیدینه دوشوب رفته رفته استعمال شدته مجبور اولدیلر. نهایت قانونك شکل ظاهریسی محافظه ایدیله‌رك حقیقتده مصالح دولت قوهٔ غالبه‌نك رأی و نفوذی دائره‌سنده جریانه باشلادی و مبادیٔ امرده تجربه‌سزلكده

بو حاله انضمام ایدرك ادارةً و سیاسةً پك چوق خطالر وقوعه كلدی. ایشته بو خطیئات اخیراً اوغرادیغمز ضایعات الیمه‌نك باشلیجه سببلریدركه بروجه آتی بیان اولنور.

تحت حكمرانیٔ شاهانه‌ده اولان ممالكك وسعتی و موقع جوغرافیسی اعتباریله‌ده درجهٔ اهمیتی مستغنیٔ بیان اولوب سكنه‌سی ایسه عرق و مذهب و امزجه و عادات جهتیله یكدیكره مباین عناصردن مركب اولمقله برابر وقتیله علوم و معارفك هرجهته نشر و تعمیم ایدیله‌مامسندن ناشی قابلیت مدنیه‌لری دخی عصر حاضرك ایجاب ایتدیكی مرتبهٔ تكامله واصل اوله‌مدیغندن قانون اساسینك تطبیق احكامنده بو جهتلر نظر دقته آلنه‌رق پك حكیمانه و دور اندیشانه حركت اولنمق اقتضا ایدر ایدی. مثلا یمن قطعه‌سیله حجازدن شام و عراقه منتهی اولان عربستانك و آرناودلق ایله كردستانك ولایات سائره طرزنده اداره‌سنه حالاً امكان اولمادیغی مسلماتدندر. چونكه یمن قطعهٔ واسعه‌سیله حجازك اهالیسی صرف مسلمان و اكثریتی اعتباریله تربیهٔ مدنیه كورمه‌مش عربلردن عبارت اولدیغی جهتله بونلرك احكام شرعیه‌دن باشقه قوانینه و اخذ عسكر و امثالی تكالیف حكومته قولایجه اطاعت ایتمیه‌جكلری شیمدی‌یه قدر ایدیلن تجربه‌لرله معلوم اولدیغی كبی آرناودلغك جبال منیعه‌سنده ساكن آرناودلر و خرستیان مالیسورلرایله آناطولینك طاغلق و هجری و محللرنده متوطن كردلر و سوریه قطعه‌سنده‌كی درزیلر دخی فطرةً ذكی و شجیع اولمقله برابر اكثریسی علوم و معارفدن بی‌بهره اولدقلری جهتله قوانین شرعیه و تكالیف امیریه‌نك ولایات سائره‌یه قیاساً بونلر حقنده‌ده تماماً تطبیقی فی‌الحال متعسر و بلكه متعذر اولدیغندن بو بابده ارائهٔ سطوت كبی تدابیر موقته‌یه مراجعت فائدهٔ مطلوبه‌یی حاصل ایتمه‌دكدن باشقه برچوق مشكلات و محظوراتی تولید ایده‌جكی دلالت امثالیله بدیهی ایدی.

جهت جامعهٔ اسلامیه طولاییسیله باكمال صداقت مقام جلیل خلافته مربوط و قوم نجیب عربه منسوب اولان سوریه و عراق اهالیسنك لسان و عادات مثللو خصائص قومیه و حقوق مكتسبهٔ عثمانیه‌لرینی تقدیر و حمایه ایتمك مصلحةً و حكمةً مقتضی اولدیغی كبی جنتمكان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینك حین فتحده بر تدبیر سیاسی اولارق روم عنصرینه احسان بیورمش اولدقلری بعض امتیازاتی قانون اساسینك ضامن اولدیغی حقوق متساویهٔ عناصره منافی اولمق ملاحظه‌سیله فی‌الحال حكمدن اسقاطه چالیشمق و دیكرلرینه نسبتله علماً مترقی و بعض دولتلرجه معناً محمی اولان بو عنصر مهمی كوجندرمك منفعت دولت نقطهٔ نظرندن موافق حكمت دكل ایدی.

و الحاصل دولت علیه‌نك تأمین بقاسی عثمانلیلق عالمنی تشكیل ایدن اقوام مختلفه‌یی قانون اساسینك افاضه ایده‌جكی نعمت حریت و عدالتدن بحق مستفید ایدرك كتلهٔ واحده حالنه

افراغ ایله قابل اوله‌بیله‌جکنه و مع هذا منافع ملیه و حسیات مذهبیه هر قوتك فوقنده بر عامل مؤثر اولدیغندن اول باول بو جهت نظر دقته آلنه‌رق اقوام مذکوره‌نك تألیف افکار و توحید مساعیسنه خادم اوله‌جق اسبابه توسل ایتمك بدیهی اللزوم اولدیغنه بناءً اطرافمزی احاطه ایدن ملل متمدنه‌یه نسبتله بزده بك کری قالان اسباب تألیف و ترفیهك برنجیسی اولان علوم و معارفك نشر و تعمیمی ایچون دولتجه اختیار فداکاری اوله‌رق مملکتك هر جهتنده و هیچ اولماز ایسه شیمدیلك اك زیاده احتیاج کورینن محلارده موجوده علاوةً لزومی قدر مدارس و مکاتب انشاسیله اهالینك تعلیم و تربیه‌لری و اصلاحات ملکیه و انشاء طرق و معابر له‌ده معیشتلرینك تنظیم و تسهیلی یولنده اساسلی تدبیرلر اتخاذی منور الافکار اولان حکومت مشروطه‌مز رجالنه مترتب وظائف مهمه‌دن و بر واجبات سیاسیه‌دن ایدی .

حال بوکه اتحاد و ترقی جمعیتنك ارکان ذی نفوذی بو وظیفهٔ اساسیه‌یی ترك و اهمال ایله اول امرده ولایاتجه قلوبلر تأسیسیله جمعیتك تشکیلاتنی اکمال و تقویهٔ نفوذ ایچون‌ده شدتلی بر مرکزیت پولتیقه‌سنی اس الحرکات اتخاذ ایتمکله برابر دیکر جهتدن مملکتك بالاده بیان اولنان تشکلات اجتماعیه‌سیله قابلیت حاضرهٔ مدنیه‌سنه کوره تطبیقی مشکل اولان پارله‌مانتریزم کبی واسع بر اصول اداره‌یی قبول ایدرك قانون اساسی‌یی تعدیل و کرهٔ دولتك قوهٔ عن المرکزیه‌سی حکمنده اولان حقوق مقدسهٔ سلطنتی تحدید ایتمك خطای صریحنده بولندیلر .

جمعیتك اساساً بو ایکی تدبیر متناقضه توسلدن مقصدی مرکزیت اصولنك کندیلرینه بخش ایده‌جکی قوتله عموم ملته و حقوق سنیه‌نك قصریله مقام مقدس خلافته غلبه و تحکم ایتمك قضیه‌سی اولوب واقعا قانون اساسینك تعدیل مشروحیله ایکنجی مقصد حاصل و ایچلرندن بعضیلرینك عنعنات تاریخیه و ترقیء مأمورین خصوصنده‌کی قواعد مرعیه‌یه مخالف اوله‌رق دفعةً داخلیه و مالیه نظارتلری کبی مهم موقعلره ارتقاسیله باب عالی بالفعل جمعیتك قبضهٔ تصرفنه داخل اولدیسه‌ده پارله‌مانتریزم ایله قابل تألیف اولمیان و کندیلرنجه مابه الحیوة عد اولنان مرکزیت اصولنك تطبیق و اجراسنده دوچار مشکلات اولدیلر . چونکه اعلان مشروطیتدن صوکره قانون اساسینك‌ده بو صورتله تعدیلی هر طرفده فکر حریت و آمال ترقی‌یی توسیع و تزیید ایلدیکندن ابنای وطنك صنوف منورەسندن جمعیته برچوق رقیبلر پیدا اولدی و مهم اولان بعض ولایاتجه توسیع مأذونیت دائره‌سنده اصلاحات اجراسی آرزولری یوز کوسترمکه باشلادی . جمعیت ایسه احراز ایتدیکی موقع حاکمیتك محافظهٔ استقلالی عزمنده بولندیغندن معارضلریله فوق القانون اوغراشمق مجبوریتنده قالدی . توسیع مأذونیتی عدم مرکزیتله تفسیر و عدم

مركزيتیده مختاریتله ولایتی حاکمیت فعلیهٔ عثمانیه‌دن اخراج معناسنه حمل و تأویل ایدرك بونی مخالفلره قارشی سلاح تجاوز مقامنده قوللاندی .

قطعهٔ یمانیه‌نك بر قسم مهمنی اشغاله ایدن زیدی‌المذهب اهالینك اعتمنده و حال عصیانده بولنان یحیی حمیدالدین ایله اخیراً عقدینه مجبوریت حاصل اولان صورت ائتلافیه‌نك دها اول تنظیمیله او قطعهٔ اسلامیه‌جه اراقهٔ دمه و دولتك نفوس و ساجه اوغرادیغی ضایعاته نهایت ویرمك و عربستان ایله جهات سائره‌جه دخی توسیع مأذونیت دائره‌سنده اصلاحات جدیده‌یه مباشرتله عموم اهالینك پدرانه جاب خوشنودیسنه چالشمق کبی حالاً و مصلحةً حکومته ترتب ایدن وظیفهٔ مهمه ایفا ایدلیه‌رك سالف الذکر مرکزیت قاعدهٔ ملتزمه‌سی اقتضاجه ممالك عثمانیه‌نك هر جهتنی ادارهٔ مرکز سلطنته و حقیقتده جمعیتك اوامرینه تابع قیلمق فکریله یمن سوقیات عسکریه‌سنه دوام اولنمقله برابر حوران وکرك ایله ارناودلغی تأدیب ایچونده فرقهٔ عسکریه‌لر اردولر سوق اولندی مملکتك و بالخاصه آناطولینك کنج اولادیله بونلرك محمول مساعیسی اولان اموال خزینه‌دن مبالغ عظیمه بویولده خرج وهدر ایدلدی فی‌الحقیقه بر مملکتك هرهانکی جهتنده اثر عصیان کوریلیورسه اونی تسکین و ازاله اتمك حکومته ترتب ایدن وظائفدندر . فقط اهالئ مطیعه‌یی عصیانه سوق ایده‌جك اسبابك تحدثنه میدان ویرمه‌مکده او حکومتك برنجی وظیفهٔ تبعه‌پروریسیدر. کرکده حورانده و بالخصوص آرناودلقده ظهور ایدن عصیانلر مامورین حکومتك سوء تدابیر و حرکاتی و بعض طرفلرك تشویقاتی اثری اولدیغی بالجمله اصحاب وقوف نزدنده تحقق ایدن قضایادندر .

کرك حادثه‌سی جمعیتجه منتخب امراء عسکریه‌دن اولوب سوریه والیلکنه تعیین ایدیلن اسماعیل فاضل پاشانك هر سنه خزینهٔ دولتدن محافظهٔ طریق حج ایچون کرك عربانه ویرلمکده اولان بیك سکز یوز لیرانی کندیسنه اجرا ایدیلن نصائحه رغماً « چولده‌کی چپلاق عربلره مشروطیتده‌ده‌می جزیه ویره‌جکز » دیه‌رك قطع اتمسندن ایلری کلدیکی اکثریت فرقه‌سنه منسوب شام مبعوثلرندن اولوب اخیرا هیئت اعیانه تعیین بیوریلان عبدالرحمن بکدن بالذات مسموع داعیانم اولمشدی . عوائد قدیمه‌لرینك قطعندن متأثر اولان عربانك متصرفلق مرکزینه هجوم ایله مأمورین و اهالیدن سکز یوز قدر آدم قتل و شهید ایله‌دکاری و جانب حکومتدن قوهٔ عسکریه سوقیله عربان تأدیب ایدلمش ایسه‌ده والی مشارالیهك بیك سکز یوز لیرا قدر بر مبلغ جزئی‌یی اسیرکه‌مکله حکمت اداره‌جه کوستردیکی عدم وقوف عسکرله مطیع و عاصی اهالیدن بر چوق نفوسك ضیاعیله خزینه‌جه‌ده اوچ درت یوز بیك لیرا مقدارنده بر مبلغ جسیمك صرفنه سبب اولدیغی مشارالیه عبدالرحمن بکك جملهٔ افاداتندندر .

بو او اسماعیل فاضل پاشادرکه ایکنجی دفعه اوله‌رق ارناودلری تأدیب ایچون سعید پاشا قابینه‌سی طرفندن مأمور ایدیلن اردونك قوماندانلغی عهده‌سنه تودیع ایدلمش و اوراده‌کی حرکت خطاکارانه‌سیله‌ده مذکور قابینه‌نك سقوطنی انتاج ایدن ارناودلق قیامنك توسع ودوامنه سبب اولمشدر. تفصیلی آتیاً عرض اولنه‌جقدر .

بالاده عرض و اشارت اولندیغی وجهله اتحادوترقی جمعیتی کندیسنه معارض اولمق استعدادنده بولنان هر قوتك کسر و امحاسی جهتنی التزام ایتدیکندن بونلر ایچنده متانت موقعیه و تشکلات اجتماعیه‌لری سببیله الك مهم اوله‌رق آرناودلری کوریبور و حقیقتده جمعیتك مرکزی اولان سلانیك معناً ارناودلغك تحت تهدیدنده بولنیور ایدی. کرچه اعلان مشروطیتده تخلیص وطن نیتیله ارناودلردن بر چوغنك خدمت و فعالیتی کورلمش ایسه‌ده بو عنصر اناطولی خلقی کبی طبعاً حلیم و هر امره مطیع اولمایوب ایچلرنده منورالافکار اولانلرك ایقاظیله حقایقی تدریجاً ادراکه و مملکتك منفعتی ملاحظه‌سیله لدی‌الحاجه متحداً حرکته قابلیت واستعدادلری اولدیغندن جمعیت بونلری دائرۀ انقیادینه آلمق و ایسته‌دیکی یولده قوللانمق ایچون اول امرده اللرنده‌کی سلاحلرك نزعنه لزوم کوردی .

او صره‌ده قوصوه والیلکنه تعیین اولنان مظهر بکك اکثر افعال و حرکاتی بو مقصدك مقدماتنی استحضاره مصروف اولدیغی مأمورین محلیه‌دن و سائر اصحاب وقوفدن بی‌طرف ذوات نزدنده متحقق و دلالت آثار ایله متعیندر .

آرناودلرخصوصیت حال وموقعلری‌ایجابنجه اوته‌دن بری‌حکومت سنیه‌دن بر مرتبه مساعدته نائل و مملکتلرنده قانون نامنه کندیلرنجه متخذ بعض قواعد و اصول ایله عامل اولدقلرندن مکلفیته دائر اولان قوانین عمومیه‌نك ولایات سائره‌کبی او حوالیجه‌ده تماماً تطبیقی خصوصنده مقام ولایتدن ارائۀ شدت اولنماسی و او اثناده صقال و یمورطه ویرکوسی نامیله یکی تکلیفات وقوع بوله‌جغنه دائر بعض اراجیف نشر و اشاعه قلنماسی اکثریتی اعتباریله سریع‌الانفعال‌اولان بو عنصرك عصبیتنی تهییج ایتمکله عادت مألوفه‌لری اوزره آثار مخالفت و خشونت کوسترمکه باشلادیلر. جمعیتی تمثیل ایدن حکومت ایسه بومخالفتی مقصد مشروحك استحصالنه تام وسیله اتخاذ ایدرك قوۀ عسکریه ایله آرناودلری تأدیبه قرار ویردی .

بو مسئله مجلس مبعوثانجه موضوع بحث اولدیغی اثناده آرناود مبعوثلر اول امرده اوامر حکومته اطاعتك وجوبنی لسان بلیغ ایله آرناودلره تفهیم ایده‌بیله‌جك برهیئت ناصحه کوندرلمسی و طریق مخالفتده اصرارلری تحقق ایتمه‌دکجه وطن اولادی اولان برچوق مسلمانك اراقۀ دمیله روم ایلینك مفتاحی مقامنده اولان آرناودلغك محو و پریشان ایدلمه‌سی صورت تکلیفده

درمیان ایله استرحامانده بولنمشلر ایسه‌ده فرقهٔ اکثریت و هیئت حکومتجه قبول واصغا اولنمادی. محمود شوکت پاشانك قوماندامی آلتنده بر اردو سوقیله آرناودلر شدتله تأدیب و برچوغی زوجه‌لری یاننده علناً ضرب ایله حیثیت ملیه‌لری اضاعه و تحقیر ایدلدی و اللرنده نه قدر سلاح وار ایسه زینت اسلحه‌سنه وارنجه ضبط و مصادره اولندی.

گرچه حکومت روم ایلینك اوته‌دنبری برقلعهٔ آهنینی عد اولنان ارناودلغی ضرب و تنکیل ایتمکله عالم عثمانی‌یه قارشی ارائهٔ قدرت و سطوت ایتدی. اما بوندن حقیقتده بالقانلر مستفید و عثمانلیلق عالمی متضرر اولدی. چونکه صربستان ایله قره‌طاغ آراسنده واقع و اکثر محلی صعب المرور طاغ و اورمانلردن عبارت اولان ارناودلغك بر میلیونی متجاوز شجیع وجنکاور اهالیسی صربلیلرله قره‌طاغلیلری تهدیدن خالی قالمایور. بلغارستان ایله یونانلیلر بیله بردرجه‌یه قدر بونلردن قورقیورلر ایدی. بالقانلیلر آراسنده خاطری صاییلیر. بر انکل اولان بوقوت برمنوال مشروح دوچار عطالت ایدلمکله بالقان حکومتلرینك اوجهتجه سربستیٔ حرکتی تأمین و علیهمزده اخیراً وقوع بولان اتفاقلری تسهیل ایدلمش اولدی.

دیکرجهتدن قتولك مذهبنده اولان ارناودلردن اختلاف عرق ومذهب سببیله قره‌طاغلیلرك قدیماً خصمی اولوب حرب وقوعنده عساکر عثمانیه ایله متفقاً حرکت ایتمکده اولان مالیسورلر حقنده‌ده عین تضییقات اجرا و سلاحلری ضبط و مصادره اولنمقله بو حالدن دلگیر اولان جماعت مرقومه قره‌طاغلیلره تمایل ایتدیلر. حالبوکه آرناودلق جهتنده‌کی قاتولکلری آوستریا دولتی حمایه ایتمکده اولدیغندن حکومت اخیراً بو قراردن نکول ایله مالیسورلرك سلاحلرینی اعاده و ایستدکلری بعض شیلره مساعده ایتمش ایسه‌ده بو معامله مسلمان آرناودلری مأیوس واغضاب ایتمکدن باشقه بر فائده‌یی منتج اولمادی. نته‌کیم بالقان محاربه‌سنده مالیسورلر قره‌طاغلیلرله برلکده حرکت و علیهمزده استعمال سلاحه جرأت ایتدیلر.

ایشته حقی پاشانك مجلس مبعوثان کرسیسنده عثمانلی تاجنك بر پرلانطه‌سی تعبیریله توصیف ایتدیکی آرناودلغی اوتاج محتشم و معظمدن قوپاروب آتان بوتدبیر غیرمعقول بالقان حکومتلرینی علیهمزده اتفاقه سوق و تشجیع ایدرك بالاخره بتون روم ایلینك الیمزدن چیقماسنی مستلزم اولان اسبابك باشلیجه‌لرندن بریدر.

مشروطیتك اعلانی سعادت مستقبله‌مز حقنده اوروپاجه بر حسن ظن و امید تولید ایتدیکندن روم ایلیده‌کی اجنبی ضابطانی قالدیریلوب ماکدونیاده اسایشك تأمینی حکومت سنیه‌نك همت تجددپرورانه‌سنه براقیلمش و بلغار چته‌لری دخی آتی‌یه انتظاراً تعطیل حرکات ایتمش ایدی. حکومتجه بو مساعده‌دن بالاستفاده تدابیر اصلاحیه‌یه و علی‌الخصوص هر شیدن اول

ماکدونیانك داخلاً و خارجاً موجب خوشنودی اوله‌جق صورتله اصلاح اداره و تنظیم احوالنه مبادرت اولنمسی اهم واجبات ایکن بو وظیفهٔ مهمه اهمال و بالعکس بر آرناودلق مسئله‌سی احداث اولنمقله او امیدلر زائل اولدی و روم ایلی قطعه‌سی اولکندن بدتر بر حاله کلدی.

روم جماعتنه منسوب مکاتب خصوصیه‌ده عصر حاضرك ترقیات علمیه‌سنه کوره کندیلرنجه ترتیب ایدلمش اولان اصول تدریسیه‌نك معارف نظارتنك عمومی درس جدوللرینه تطبیقی و مکاتب مذکوره‌نك تفتیشی خصوصلرینه حکومتجه لزومندن فضله اهمیت ویریله‌رك اول بابده و احوال مماثله‌ده مذاهب نظارتندن پطریقخانه‌یه شدتلی امرلر ویرلمکه باشلاندی. جمعیتك طرفداری و بلکه ترجمان افکاری عد اولنان غزته‌لر دخی بو مسئله‌لری موضوع بحث ایدرك روملر علیهنده شدیدالمآل مقاله‌لر نشریله بونلری یونانلیلقله اتهامه قدر واردیلر و کرید مسئله‌سنی‌ده علاوهٔ بحث و مقال ایدرك افکار عمومیهٔ اسلامیه‌یی روملق علیهنده تهییجه قیام ایله دولتك مدار حیاتی اولان تألیف عناصر قضیهٔ مهمه‌سنك عکسنی التزام ایتدیلر. حکومتك انفاذ اوامر خصوصنده تعقیب ایتدیکی معاملهٔ شدتله مذکور غزته‌لرك نشریاتی پطریقخانه‌نك عصر جلیل فاتحدن بری نائل اولدیغی امتیازاتك فسخیله روم جماعتنك تحدید ترقیات مدنیه‌سی حکومتجه ملتزم اولدیغی ظننی تقویه ایدرك جماعت مرقومه‌جه عدم امنیت و خوشنودی‌یه باعث و حکومتله پطریقخانه آراسنده منافرت و نزاع حادث اولدی.

فی الحقیقه روم عنصرینك عناصر سائره‌یه رجحانی تضمن ایدن امتیازات مذکوره قانون اساسینك جمله‌سنه بخش ایتمش اولدیغی قاعدهٔ مساواته توافق ایتمزسه‌ده هنوز موقع تطبیقه قونیلان قانون مذکورك افاضه ایده‌جکی حریت و عدالتدن اقوام عثمانیه‌نك بلاتفریق جنس و مذهب متساویاً استفاده‌لری آثار فعلیه‌ایله تحقق ایتمه‌دکجه وقتیله نائل امتیاز اولنلرك اللرنده‌کی نعمتی محافظه‌یه چالیشملری طبیعی و مشروطیتك تمام انکشافنده بو مثللو امتیازاتك بنفسها حکمدن ساقط اوله‌جغی بدیهی ایدی.

روم ایلنده‌کی کلیسالر مسئله‌سندن دولایی مقدما روم و بلغار جماعتلری آراسنده حصوله کلان منافرت پطریقلك مقامندن بلغارلر علیهنده صادر اولان اعتزال قراریله کسب شدت ایتمش و سیاست داخلیه‌جه دولت علیه بوندن من جهة مستفید بولنمش ایکن حکومتجه روم عنصری حقنده اتخاذ اولنان شو خط حرکت یکدیکره خصم اولان بو ایکی عنصرك ماضی‌یی نسیان ایله تقربارینه وسیله اولدی و بو مقارنت صوفیه و آتنه دارالفنونلری طلبه‌سنك زیارت متقابله‌سی و یونان ولیعهدینك بالذات صوفیه‌یه عزیمتی ایله تقویه ایدیله‌رك علیهمزده عقد ایدلمش اولان بلغار، صرب و قره‌طاغ اتفاقنه بالآخره یونان دولتنك دخی التحاقنی تسهیل و ترویج

ایله‌دی . قضایای مسلمه‌دن اولدیغی اوزره بین‌الملل وقوع بولان مقارنت و اتفاقلرك سائق حقیقیسی منفعتدر . بالاده عرض و بیان اولندیغی و آتیاده تفصیل و اتیان اولنه‌جغی وجهله حکومت اتحادیه‌نك عقیب مشروطیتده توحید عناصرله دولت علیه‌نك تقویهٔ بنیانه خادم اوله‌جق بر سیاست سالمه اتخاذ ایده‌مه‌سی داخلاً نفاقی و خارجاً علیهمزده معهود اتفاقی تولید و احداث ایتمش و بالنتیجه وقوع بولان محاربهٔ مشئومه‌نك اسباب ظهورینی مکملاً احضار ایتمش اولدیغی واقف احوال اولان هر عاقل منصف تصدیق و اعترافه مجبوردر. زیرا اسلاو استیلاسنه قارشی حیات ملیه و سیاسیه‌سنی محافظه‌یه مجبور اولان یونان دولتنك بزمله تشریك مساعی ایتمسی منفعت اساسیه‌سی ایجابندن اولماسیله کرید مسئله‌سی صورت معقوله‌ده حل ایدیله‌رك دولت مشارالیهانی طرفمزه جلب ایتمك قابل و مصلحةً واجب ایکن مع التأسف عکسی حرکتله بیوك بر فرصت فوت ایدلدی و بوکبی خطالر سببیله روم ایلی تماميله الدن کیتدی .

خلافت کبرای اسلامیه‌نك رکن مهمی و سلطنت سنیه‌نك جزؤ متممی اولان عرب عنصری حقنده‌ده عین مسلك اتخاذ اولندی . قانون اساسینك وعد و تأمین ایتدیکی توسیع مأذونیت دائره‌سنده هیچ بر صور اصلاحیه‌یه تشبث اولنمایوب بالعکس سوریه محاکمندن صادر اولان اعلاماتك بمدازین عربجه یازلمایوب لسان رسمی اولان ترکجه ایله تحریر ایدلمسی محلی مأمورین عدلیه‌سنه رسماً و تعمیماً امر اولندی. حالبوکه محاکمك عربجه جریانی طبیعی اولدیغی کبی اعلاماتك‌ده او لسان ایله تنظیمی ضروری و بو تعاملك تغییر ایدلمسی قاعدهٔ حکومت و عدالته منافی ایدی . نته‌کیم عربستان محاکم شرعیه‌سندن ویریلان اعلامات من القدیم لسان محلی اوزره یازلمقده و درسعادتجه‌ده او اعلامات حالیله تمیزاً تدقیق معامله‌سی کورمکده‌در. بناءً علیه بو تدبیر سقیم سوریه‌لیلرجه بر تأثیر الیم حصوله کتیردی .

بر طرفدن‌ده ترك ملیت و حاکمیتنك انکشافنه خدمت مقصدیله درسعادتده بر طاقم کنجلر درنك و جمعیتلر تشکیل ایتدیلر و افراطپرور غزته‌لر دخی بو مقصدی ترویجاً مملکتك منافعیله قابل تألیف اولمایه‌جق صورتده نشریاته باشلادیلر و حتی دولت علیه حقنده محاورات رسمیه و مطبوعات محلیه‌جه استعمالی معتاد اولان «دولت عثمانیه» عنوانی بیله ترك واهمال ایله «ترکیا» و «کنج ترك حکومتی» تعبیرلرینی قوللانمغی التزام ایتدیلر. بونلر هپ جمعیتك تعلیم و تشویقنه حمل ایدیله‌رك عرب قومنك‌ده حقوق و منافعنی متقابلاً محافظه و مدافعه ایتمك اوزره بلاد عربیه‌ده مهم جمعیتلر تشکل ایتدی و نهایت عدم مرکزیت اساسی اوزرینه عربستانجه اصلاحات عمومیه اجراسی صورت تکلیفده اورته‌یه سورلدی .

سعید پاشا قابنه‌سنك سقوطندن صوکره خطیئات واقعه‌سنك ناشی وخیم نتیجه‌لر تولید

ایلدیکنی تیقن ایدن جمعیت ینه کندی قوتیله باب عالی حادثهٔ معلومه‌سنی ایقاع ایدرك ایکنجی دفعه موقع اقتداری الده ایدنجه ایالت پروغرامنی تعدیل و مسلك سابقنی فی‌الجمله تصحیح ایدرك اولجه سوریه مأمورین عدلیه‌سنه ویرلمش اولان امری فسخ ایله عربجه‌نك سوریه محاکمنده ترجمه‌کبی رسماً استعمالنی قبول و تصدیق ایلدی و وقتیله مخالفین رؤساسندن، کوتاهیه مبعوثی اولان فرید بکك عدم مرکزیت اساسی اوزرینه تنظیم و مجلس مبعوثانه تقدیم ایدوب حقی پاشا قابینه‌سنك مخالفت شدیده‌سی اوزرینه عقیم قالان ولایات قانونی لایحه‌سنی بالاستنساخ بعض تعدیلات اجراسیله موقع تطبیقه وضع ایتمکله سوریه‌لیلری بر مرتبه تطییب و ایچلرندن برقاچ متحیز ذاتی اعیان اعضالغنه تعیین ایتمك صورتیله‌ده بر جمیله ابراز ایتدی . فقط عربستان افکار عمومیه‌سی تماماً خوشنود ایدیله‌مدی . بونلرك لسان حالی اولان غزته‌لرده بو مسئله حالا موضوع بحث اولمقده‌در . ایشته شو حرکت رجعیه بالاده بسط و بیان اولنان اسکی خطالری علناً تصدیق و اعترافه دلالت ایدن بر مقدمهٔ مشکوره‌در .

شوراسی‌ده خاصةً قید و تذکاره شایاندرکه درایت و فعالیتلری قابل انکار اولمیان رجال جمعیتك بالاده عرض و تعداد اولنان تدابیر معکوسه‌سی بر قناعت سیاسیه نتیجه‌سی اولمایوب محضا خصم سیاسیلرینه غلبه ایله موقع حاکمیتلرینی وقایه ایتمك فکر و غرضنه مستند اولدیغندن اسباب زوالنی حاضرلامش اولدقلری روم ایلی قطعه‌سندن اول کندی سقوطلرینه باعث اولدی. تفصیلی آشاغیده عرض اولنور .

بو سلسلهٔ نوائبك الك مهمی یعنی بالقان حربنی انتاج ایدن اسبابك الك مؤثری طرابلس غرب محاربه‌سی و او مسئله‌ده حقی پاشا قابینه‌سنك حیرتبخش عقول اولان غفلت و مسامحه‌سیدر .

معلوم اولدیغی اوزره طرابلس غرب ایله بنغازی مرکز سلطنت سنیه‌دن بعید وایکی جهتنده بولنان مصر و تونس قطعه‌لری اجنبی اشغال عسکریسی تحتنده اوله‌جغنه بناءً دونماسی قوی بر دولت طرفندن تعرض وقوعنده سوقیات عسکریه اجراسی غیرقابل اولدیغندن دور سابقده رجب پاشا مرحوم کبی مقتدر بر مشیرك قومانداسی آلتنده بر فرقهٔ مکملهٔ جنودیه بولندیرلدیغی کبی لدی‌الحاجه یرلی اهالی و عرباندن قوهٔ معاونه تشکیل و استخدام اولنمق اوزره لزومی قدر اسلحه و مهمات کوندریله‌رك دبولرده حفظ ایتدیرلمشدی . ایتالیا باش وکیلی متوفی قیریسپی ایله لورد سولوسبری بیننده جریان ایدوب کچنلرده اوروپا جرائدیله نشر ایدیلن مخابرات سیاسیه‌دن مستفاد اولدیغی اوزره ایتالیا دولتی خیلی وقتدنبری طرابلس غربی استیلا فکرنده اولمیوب فرانسزلرك

تونسی اشغال ایتمسی اوزرینه بو مقصدی اجرا ایچون فرصت کوزتمکده و معذلك طرابلسده بانقه تأسیسی و امثالی منافع اقتصادیه تأمینیله ایتالیا افکار عمومیه‌سنی اویالامقده ایدی .

مشروطیتك اعلانندن صوکرا هر مأمولك فوقنده اوله‌رق مملکتك اوغرادیغی نکبات ایتالیانلرك امیدینه قوت ویرمکله برابر تشبثات اقتصادیه‌لرنجه باب عالی‌یه وقوع بولان مراجعتلری رجال حاضرهٔ سیاسیه‌مزك تصعیب وسدت پولتیقه‌سنه معروض اولدیغندن جیولتی قابینه‌سنك صبری توکنمکه باشلادی . ایشته بو صره‌ده محمود شوکت پاشا طرابلس غرب مرکزنده بولنان فرقهٔ عسکریه‌نك قسم مهمنی مهماتی ایله برابر یمنه سوق ایتمکه قرار ویره‌رك طرابلس قوماندانی مشیر ابراهیم پاشایه تبلیغات اجرا ایلدی . مشیر مشارالیه بو حرکتك محظوراتنی و ایتالیانلرك طرابلس غربجه اولان منویات و تشبثاتنی تفصیلاً حربیه نظارتنه اشعار ایله اوراده‌کی عسکرك نقلی طرابلسك ایتالیانلره تسلیمندن باشقه برشی اولمادیغنی بیلدیردی فریاد ایتدی دیکلته‌مدی . نهایت فرقهٔ مذکوره مهماتیله برابر یمنه سوق ایدلدی . طرابلس غربده ژاندارمه وظیفه‌سنی ایفا ایده‌بیله‌جك صورتده پك جزئی عسکر براقیلدی . بونکله‌ده قناعت ایدلمیه‌رك صباح غزته‌سی صاحب امتیازینك تحت تصرفنده بولنان قیصری واپوری استیجار اولنه‌رق طرابلس عسکری دپولرنده محفوظ اولان اسلحه استانبوله جلب ایدلدی وحتی محور ادارهٔ ولایت اولان والی ایله عسکرك قوماندانی دخی درسعادته کتیریلدیله‌رك او قوجه ولایت اك مهم ایکی مدیر اموردن خالی قالدی فسبحان الله حس قبل الوقوع قبیلندن اولارق طرابلس غرب قطعهٔ واسعه‌سی تماماً اسباب مدافعه‌دن تجرید ایله ایتالیالیلرك استیلاسنه کشاده و عادتا تسلیمه آماده براقیلدی .

بو حاله کسب وقوف ایدن ایتالیا حکومتی اولجه باشلامش اولدیغی استحضاراتنی اکمال ایدرك مهم بر دونما جسیم براردو ایله بغتةً طرابلس غربه هجوم و مرکز ولایتله نقاط مهمهٔ ساحلی اشغال ایلدی و باب عالی‌یه تبلیغ ایتدیکی نوطه‌ده اتحاد و ترقی جمعیتنه قارشی اعلان حرب ایتدیکنی صراحةً بیلدیردی .

فوق الغایه تعجب ایدیله‌جك احوالدندرکه حقی پاشا خیلی مدت سفارتله رومه‌ده و عاصم بك دخی صوفیه‌ده بولنه‌رق رجال جمعیت طرفندن بری صدارته دیکری‌ده اخیراً خارجیه نظارتنه کتیرلدکلری حالده مشارالیهما نزدنده بولندقلری حکومتلرك دولت علیه حقنده‌کی منویات مضره و تدارکات سفریه‌لرینه واقف اولامیه‌رق بو ایکی حکومتك حقمزده حسن نیت پرورده ایتمکده اولدقلرینی رفقای محترمه‌لرینه تأمیناً بیان و بیوك کچوك دولتلرله بینمزده مناسبات حسنه جاری اولدیغنی مجلس مبعوثانده دخی درمیان ایتدیلر . شئونات ایسه از زمانده بونك عکسنی اثبات ایلدی . درایتلری مسلم اولان بو ایکی ذات محترمك اذا جاء القضاء عمی البصر مدلولنجه ایشلت

٤

حقایقی شویله طورسون ظواهرینی بیله حس و تقدیر ایده‌مه‌مش اولدقلری اکلاشیلدی . ذلك تقدیر العزیز العلیم. طرابلس وبنغازیده ساکن عموم اهالی وعربان غیرت دینیه وشجاعت فطریه‌لری ایجابنجه ایتالیانلرك بو حقسز تجاوزینه قارشی متفقاً مدافعه و مقابله ایتمك عزم و قرارنده اولوب دولتجه بونلره قوهٔ کافیهٔ عسکریه ایله مظاهرت قابل اولمادیغندن رسماً بی‌طرف قالان مصر و تونس جهتلرندن قاچاقچیلق صورتیله مهمات و پاره و ارزاق ارسالنه دوام اولنمش و علی‌الخصوص بو یوزدن جمعیته عارض اولان نقیصه‌یی مهما امکن انظار عمومیه‌ده تعمیر وازاله ایتمك مقصدیله جمعیتجه معروف و الك کزیده ضابطاندن بعضیلری درحال موقع حربه عزیمتله طرابلسده قالان جزئی المقدار عساکر عثمانیه ایله عربانی اصول حربه توفیقاً تنظیم و ایتالیانلره قارشی سوق وتعبیه ایدرك حمیت اسلامیه و حماست عثمانیه‌یه یاقیشیر صورتده پارلاق کوسترلمش ایسه‌ده شرائط مذکوره دائره‌سنده بر آوچ عسکرله باشی بوزوق نوعندن اولان عربانك معلم و منتظم ایتالیا اردوسیله هر بری قلعهٔ آهنین حکمنده اولان سفن حربیه‌سنه مقاومت ایده‌میه‌جکلری و بناءً علیه حربك تمدیدی مقدما جزایرلیلرجه‌ده تجربه اولندیغی وجهله اتلاف مال و نفوسدن باشقا برشیء انتاج ایده‌میه‌جکی بدیهیات اموردن اولدیغنه مبنی هیچ اولمازسه بنغازی‌یی قورتارمق و طرابلس اهالیٔ مسلمه‌سی حقنده‌ده واسعجه بر حقوق امتیازیه تأمین ایتمك اساسی اوزرینه ایتالیانلر ایله مذاکرهٔ صلحیه‌یه کیریشیله‌رك حربه نتیجه ویرمك و بحر سفیدی مناقلاتمزه کشاده ایتمك دولت علیه حقنده خیرلی و چونکه ایتالیا حکومتی آچیق دکیزلرده دونماسنی ایستدیکی اوزرنده طوته‌رق سوقیات عسکریه‌یه دوام ایتمك مجبوریتنده بولندیغی وتخمینك فوقنده مصرفه کرفتار اولدیغی جهتله بویله بر تکلیفه موافقت ایتمسی مأمول قوی ایدی .

فقط امور مهمهٔ سیاسیه‌ده بیله حسیاته تبعیتله افکار عامه‌یی قزانمق و او سایه‌ده موقعلرینه قوت و متانت ویرمك فکر و عزمنده بولنان ارکان جمعیت طرابلس ایله بنغازی‌یه پاره وارزاق و مهمات یتشدیره‌رك عربانی تشجیعدن و بلا فائده حربی تمدیددن کندیلرینی آلامادیلر . حکومت مشارالیها ایسه بزی طرابلس غرب و بنغازی‌یه معاونتدن منع ایله بولندیغی احوال مشکله‌یه نهایت ویرمك اوزره جزائر بحر سفیددن اون ایکی آطه‌مزی اشغال و سفائنمزه مسدود اولان طرق بحریه‌یی مراقبهٔ شدیده تحتنه ادخال ایدرك بالقان حکومتلرینی‌ده بزمله حرب ایتمك اوزره تحریك و تشویقه باشلادی .

دیکر جهتدن طرابلس غرب قطعه‌سنك اوغرادیغی شو مصیبت استیلایه حقی پاشا قابینه‌سنك حرکات خودسرانه‌سی سبب اولدیغنی تیقن ایدن طرابلس و بنغازی مبعوثلری ضیاع وطن

تأثیریله مذکور قابینه‌نك تحت محاکمه‌یه آلنمسی حقنده دیگر بعض مبعوثلرله بالاشتراك مجلس مبعوثان ریاستنه برتقریر ویردیلر. تحقیق مسئله ایچون مجلسجه تشکیل اولنان انجمنه مشیر ابراهیم پاشا بالدفعات جلب ایله ایضاحات کافیه آلندی و اسباب موجبه و دلائل مقنعه جمع و احضار اولندی. اشبو تقریر ایله مفصل اسباب موجبه مضبطه‌سی و اوراق متفرعه‌سی مجلس مبعوثانده عیناً محفوظ اولمق طبیعیدر. جلب و مطالعه بیورلدیغی تقدیرده بو حقایق تمامیله منکشف اولور.

مبعوثین مشارالیهمك بو تشبثی جمعیته قارشی برضربهٔ الیمه اولمقله برابر اولجه جمعیتدن آیریله‌رق برحزب مستقل تشکیل ایدن مبعوثلر بعض مسائلده مخالفینه التحاق ایدرك فرقهٔ اکثریتك تقلیل نفوذینه یاردم ایتمکده اولدیغندن جمعیت مجلس مبعوثانه تفسخ ایتمش نظریله باقه‌رق طاغتمغه و بو صورتله حقی پاشا قابینه‌سنی دیوان عالی‌یه سوق اولنمق مخاطره‌سندن قورتارمغه قرار ویردی. فقط قانون اساسیجه مقدما یاپیلان تعدیل بو بابده‌کی حقوق عالیهٔ شهریاری‌یی قصر و تحدید ایتمش اولمسیله نام نامیٔ همایونه مجلسی سد ایده‌بیلمك ایچون اوتوز بشنجی ماده‌نك بتکرار تعدیلی مجلسه تکلیف اولنمش ایسه‌ده ثلثان اکثریت حاصل اولمادیغی جهتله قانون مذکورك دیگر برماده‌سنه استناداً مسئله‌نك حلی لازم گلمش و ذاتاً بوکبی خصوصاتده وقوف ومهارتی مسلم اولان اعیان رئیسی سعید پاشا اولجه موقع صدارته گتیرلمش اولدیغندن مشارالیهك صورت مواضعه‌ده استعفاسیله همان عین ذواتدن تشکیل ایتدیکی هیئت وکلاجه طلب سابقده اصرار و اعیانك دخی موافقتی استحصال اولنه‌رق مجلس مبعوثان تعطیل و صورت انتخابی آتیاً عرض اولنه‌جق ایکنجی مجلس مبعوثان معرفتیله‌ده مادهٔ مذکوره تکرار تعدیل ایدلدی. [١]

گرچه اولکی خطا صورتده تصحیح ایدلدی. لکن بو ایکنجی تعدیل حقیقتده قانونك اساساً مقام معلای خلافتپناهی‌یه تأمین ایتمش اولدیغی حقوق عالیه‌یی اعاده ایله توازن قوابی

---

[١] استطراد: واضع قانونك بوکا دائر اولان مادهٔ معلومه‌یی قانونه درج ایتمکدن مقصدی مجلس مبعوثانك تصدیقنه عرض اولنان برخصوصك ردی سببیله هیئت وکلا استعفایه مجبور اولدیغی حالده اصحاب حل وعقددن دیگر برذاتك تشکیل ایده‌جکی هیئت سلفی اولان قابینه‌نك رأینی دولت و ملت حقنده نافع گورورده عین تکلیفده بولونورسه بوکره‌ده مجلس مبعوثان طاغیدیلارق یکیدن انتخاب اولنه‌جق وکلاء امتك رأینه بالمراجعه حقیقتك تبیینی و بوصورتله منفعت عامه‌نك تأمینی ملاحظهٔ عادله‌سی اولوب یوقسه تکلیف ابتدائیده بولنان قابینه‌نك رد سببیله بالاستعفا ینه اوموقعی اشغال ایدرك رأی سابقنده اصراری بومقصدی تأمین ایده‌میه‌جکندن سعید پاشانك شو حرکت مواضعه‌کارانه‌سیله مجلس مبعوثانك طاغیدلمسی روح قانونه توافق ایده‌میه‌جکنی بالجمله علماء حقوق تصدیقده تردد ایتمز اعتقادنده‌یم.

استحصال ایچون یاپیلمیوب بالاده ایضاح اولنان مقصدك حصولندن صوكرا لدی‌الحاجه معارضلر علیهنه استعمال اولنمق غرضیله اتخاذ ایدیلن برتدبیر اولدیغی آزادهٔ اشتباهدر. چونكه یوقاریده اشارت اولندیغی وجهله جمعیت اوتوز بر مارت حادثه‌سندن بالاستفاده تبدیل سلطنته موفق اولنجه او مقام عالینك بتون قوتنی ید انحصارینه آلمش وحقوق مقدسهٔ شاهانه‌یی كندی حسابنه استعماله‌كسب اقتدار ایتمش‌اولدیغندن حال حاضرده او حقوق عالیه‌نك توسیعی منافع مخصوصه‌سی ایجابندن ایدی.

نته‌كیم صدارت و مشیختك طرف اشرف ملوكانه‌دن امنیت و اعتماد بیوریله‌جق ذواته تفویضی حسب القانون ذات حضرت پادشاهی‌یه مخصوص و منحصر بولندیغی حالده تبدلات واقعه‌ده بو حقك استعمالنه میدان ویرلمدیكی و ید مؤید شاهانه‌ده بركونه صلاحیت و اقتدار براقلمادیغی جهتله بو احوال مؤسفه‌نك وقوعه كلدیكنی حق عاجزانه‌مده‌كی امنیت و اعتماد همایونك اثر جلیلی اولارق ایكنجی دفعه خدمت مشیخته تعیینمده لسان حقیقتبیان شاهانه‌دن دخی استماع ایله متأثر و دلخون اولمشدم.

مدنیتجه حائز قدم اولان انكلتره و فرانسه حكومتلرنده قوانین اساسیه‌نك عند اللزوم تعدیلی بر چوق اصول و قواعده تابع و خیلی مدته متوقف اولدیغی كوریلیوركه بو اساسات مللِ متمدنه نزدنده قانونك درجهٔ اهمیتنی تعیین ایدر. بناءً علیه فیوضات مدنیه‌یی كندیلرندن اقتباس ایتمكده اولدیغمز امم فاضله‌نك اثرلرینه اقتفا ایتمیوبده ضامن حقوق امت اولان قانون اساسیمزی حسیات و منافع خصوصیه‌یه توفیق ایچون بویله ایكیده بر تعدیله قالقیشمق و مشق تخته‌سی كبی بازیچهٔ آمال افكار دركه‌سنه ایندیرمك مشروطیتمز حقنده امنیت داخلیه وخارجیه‌نك انسلابنه باعث اوله‌جغی جهتله اصحاب عقل و حمیت ایچون موجب تأسف عظیم اولسه‌كركدر.

دولت علیه‌نك بویله داخلاً تذبذب و اختلال وخارجاً جنك وجدال ایله مشغول اولدیغی و بحر سفیدده‌كی سواحل واسعه‌سی قوی بر دشمن تعرضنه معروض اوله‌رق بوغازك خارجی سوقیات و مناقلاتمزه مسدود بولندیغی كورن بلغار حكومتی اوتدنبری مقدماتنی حاضرلامقده اولدیغی ماكدونیانك تقسیمنی موقع تطبیقه قویمق زماننك حلول ایتدیكنی اكلامش وبلغارستان قراللغنك اعلانی كیفیتی مقدما صوبرانیاجه مذاكره اولندیغی اثناده قراللغی اداره ایده‌بیلمك ایچون ادرنه ولایتیله ماكدونیانك بلغارستانه الحاقی لزومی درمیان ایدیله‌رك بو مقصدك استحصالی‌ایچون بلغارقرالنك ایجاب ایدن حكومتلرله معاهدهٔ خفیه عقدینه مأذونیتی تحت قراره آلنمش اولدیغندن و اولجه سلاحلری طوپلانمسندن دولایی ارناودلق جهتندن برغائله ظهورینه امكان قالمایوب اسلاو مركز قومیته‌سنك مقرراتنه ایتالیالیلرك تشویقاتی‌ده انضمام ایلدیكندن

بلغارلر بو فرصتی غیب ایتمامك اوزره همان صرب و قره‌طاغلیلر ایله مذاکره‌یه کیریشه‌رك سعید پاشا قابینه‌سی موقع اقتدارده بولندیغی اثناده یعنی نیسان ایچنده علیهمزه اولارق معهود اتفاقی عقد و امضا ایتدیلر و بلغار افکار عمومیه‌سنی کندی اعتقادلرنجه بر حرب مقدسه حاضرلامق وسائلنه تشبثله برابر یونانلیلری‌ده اتفاقه دعوتله تزیید قوت و تأمین غالبیت فکر و املنده بولندیلر.

حالبوکه صربستانك توسعی آوستریانك منافعنه مغایر اولدیغندن دولت مشارالیها اوته‌دنبری صربلیلره ایقاع مشکلاتدن خالی اولمایوب دیگر جهتدن بلغارستانده کسب وسعت و قدرت ایدرسه صربستانك ایکی قوت اراسنده ازیله‌رك بالآخره تهلکهٔ انقراضه دوشه‌جکنی صرب رجال سیاسیه‌سی تقدیردن عاجز اولمادقلری کبی اسلاولغك بالقان شبه جزیره‌سنده انکشافی بزم قدر یونانلیغك‌ده ضررینی و بلکه زوالنی انتاج ایده‌جکی یونان رئیس وکلاسی موسیو وه‌نیزه‌لوسك نظر دوربین کیاستنه خفی اولمادیغی جهتله بالقانلیلر میاننده بو ایکی حکومتی طرفمزه جلب ایله عقد اتفاق ایتمك و شبه جزیره‌ده دولت علیه‌نك منافعنی تأمین ایده‌جك بر توازن حصوله کتیرمك سهل و قابل ایدی.

حتی سلطنت سنیه‌نك آتنه مصلحتکذارلغنده بولنسان ذات : موسیو وه‌نیزه‌لوس ایله کرید مسئله‌سنی مذاکره ایتدیکی اثناده اطه حاکمیت عثمانیه‌ده قالمق و دولت علیه سنه‌وی بر مقدار ویرکو ویرمك اساسی اوزرینه بر صورت تسویه‌یه ربطی و بو بابده رجال حکومت سنیه ایله مداولهٔ افکار ایتمك اوزره بالذات درسعادته عزیمتی خصوصلرینه موسیو وه‌نیزه‌لوسك موافقتنی استحصال ایدرك او وقت خارجیه نظارتنه صدارتده بولنان حقی پاشایه یازمش و بالدفعات تأکید ایتمش اولدیغی حالده لا و نعم بر جواب آلامامش اولدیغی مثلو دولت علیه ایله صرب حکومتی بیننده بر معاهدهٔ اتفاقیه عقد ایتمك اوزره مصلحتکذار مشارالیهك آتنه‌ده بولنان صرب سفیریله صورت خصوصیه‌ده باشلامش اولدیغی مذاکرهٔ محرمانه صربستان خارجیه ناظری موسیو میلوانوویچك تلغرافله سفیر مشارالیهه مأذونیت ویرمسی اوزرینه رسمیته انقلاب ایلدیکندن کیفیتی اخیراً خارجیه نظارتنه تعیین بیوریلان عاصم بکه اشعار ایله تعلیمات ایسته‌مش و مکرراً تأکید معروضاتده ایتمش ایسه‌ده باب عالی هر نقطه‌سی غایت مهم اولان بو مسئله‌یی نظر دقته آلمیه‌رق مصلحتکذار مشارالیهه جواب تسطیرینه بیله تنزل ایتمامش و بو قیمتدار فرصتی قاچیرمشدر. نهایت بو تشبثات نافعه‌نك بر نتیجه‌یه اقتران ایده‌مه‌مسی و بلغارلرك بو بابده ماهرانه وقوع بولان مساعیٔ سیاسیه‌لری سببیله بالقانلیلر میاننده اتفاق حصوله کلدیکندن بحثله مصلحتکذار

مشارالیهك بیان تأثراتی حاوی خارجیه نظارتنه یازمش اولدیغی عریضه‌یه ذات مصلحتدن بحث ایدلمیه‌رك نوازشكارانه بر جواب تحریریله اكتفا ایدلمشدر.

انفصالندن صوكرا بر كون ساحلخانه‌مه كلمش اولان مشارالیه عاصم بكدن بو مسئله‌یی استكناه ایلدیكمده، ماوقعی تصدیق ایله «بو خصوصه دائر آتنه مصلحتكذارندن آلدیغم تحریراتی عیناً صدراعظم سعید پاشایه تقدیم ایتدیكم حالده خط حركتمی تعیین ایده‌جك هیچ بر امرینی تلقی ایده‌مدیكمدن مصلحتكذار مشارالیهه تعلیماتی حاوی جواب یازمادم. چونكه صدر مشارالیه مخدومی علی نامق بكك سفارت سنیه‌دن برینه دفعهً انتخابی امر ایتدیكی حالده مخالف اصول اولماسندن ناشی اول امرده بر مستشارلغه تعیینی صورتی مناسب اولاجغنی عرض ایله امرینی انفاذ ایتمدیكمه كوجنه‌رك معروضاتمی حسن تلقی ایتامكده ایدی» دیوب اظهار اسف ایتدی.

سیاست خارجیه‌مزجه كاه اتفاق مثلث و كاه ائتلاف مثلثه تمایل ایدیله‌رك متین و مستقیم بر خط حركت اتخاذ ایدیله‌مدیكی كبی بو كرید مسئله‌سی‌ده هر نه سببه مبنی ایسه اعظام ایدیله‌رك طشره اتحاد و ترقی قلوبلری معرفتیله اطه‌نك شكل سابق اوزره جانب حكومت سنیه‌دن اداره‌سی حقنده هر طرفدن مركزه تلغرافلر كشیده ایتدیریلوب درسعادتده‌ده طرف طرف متینغلر عقدیله بو یولده تمنیات اظهار و عوام ناسدن كریدك هانكی جهتده اولدیغنی بیلمین بر طاقم كیمسه‌لر دخی «كرید بزم جانمز فدا اولسون قانمز» ترانهٔ عامیانه‌سیله زقاقلرده طولاشدیریلوب بیهوده تهییج افكار ایدلمكده ایدی.

هیچ بر مسلمان تصور ایدیله‌مزكه یكرمی سنه‌دن زیاده اسلافٔ خون شهدا ایله حوضهٔ تصرفه آلنان كریدك بر طاشنی بیله طوعاً فدایه راضی اولسون. لكن دولت علیه‌نك دونماجه بالوجوه یونانه فائق اولدیغی بر زمانده صدر اعظم عالی پاشا مرحومك بالذات عزیمتیله تنظیم ایتمش اولدیغی (حالبا) قرارنامه‌سی موجبنجه مختاریته قریب بر شكل اداره‌یه وضع ایتمش اولدیغی كرید جزیره‌سنك او وقت خرستیانلره نسبتله ثلث درجه‌سنده اولان سكنهٔ اسلامیه‌سی الیوم عشرده وبلكه دها آز بر مقداره تنزل ایتمش و حال و وضعیت ایسه بوسبتون دكیشمش اولدیغندن بو مسئله‌نك اولكندن دها واسع بر مقیاسده حلندن باشقه چاره یوق ایدی.

ایشته باب عالینك بر مدتدنبری حسیات عوامه تابع و دولته غیرنافع اوله‌رق اتخاذ ایتدیكی شو خط حركت صربلیلری بلغار اتفاقنه سوق ایتدیكی كبی كرید حقنده یاپیلان نمایشلر ایله اوكا انضمام ایدن بویقوت مسئله‌سی‌ده یونانلیلری تماماً دلكیر و موسیو وه‌نیزه‌لوسی مأیوس ایتمكله بالقانده‌كی اسلاو حكومتلرنجه متصور اولان تقسیم منافعدن محروم قالمامق اوزره تكلیف اولنان اتفاقی قبوله مجبور اولدیلر و شرائطی بالاطراف مذاكره ایدیله‌رك او وقت تنظیم و احضار

اولنان معاهدهٔ اتفاقیه غازی احمد مختار پاشانك موقع اقتداره كلمسنی متعاقب علاقه‌داران بیننده امضا ایدلدی .

الیوم فرانسه رئیس جمهوری اولان موسیو پوآنقارانك باش وكالتله خارجیه نظارتنده بولندیغی اثناده فرانسه مجلس مبعوثاننده وقوع بولان بیاناتنده مستفاد اولدیغی اوزره مشارالیه حكومت سنیه‌جه ماكدونیاده هنوز اصلاحاته تشبث اولنمامسندن ناشی بالقان حكومتلرینك صبری توكنه‌رك بینلرنده اتفاق حاصل اولدیغنی و بناءً علیه روم ایلنده اصلاحات جدیدیه‌یه مسارعتله دولت عثمانیه‌نك بالقان حكومتلری هجومنه معروض براقلمامسنی سعید پاشا قابینه‌سنه توصیه ایتمش و روسیه خارجیه ناظری موسیو سازانوف دخی دوماده ایضاح ایتدیكی وجهله روم ایلی اصلاحاتنك تعجیلی حقنده باب عالی‌یه اخطارات دوستانه‌ده بولنمش اولدیغی كبی ایتالیالیلرایله عقد صلح ایدیله‌رك طرابلس غرب غائله‌سنه بر آن اول ختام ویرلمسی دولت علیه‌نك منافعی اقتضاسندن بولندیغنی ینه موسیو پوانقاره ایله انكلتره خارجیه ناظری سیر ادوارد غره‌ی مذكور قابینه‌یه اخطار ایتمش اولدقلری حالده بو مهم وصایا حكومتجه لایق اولدیغی مرتبه نظر تقدیره آلنمیه‌رق بر طرفدن طرابلس غربه مهمات و ارزاق اوسالیله حربه دوام و دیكر جهتدن‌ده جمعیته منسوب اولارق اوجه تعیین ایدیلن مأمورین ملكیه واتحاد قلوبلری معرفتیله انتخابات جدیده اجراسنه قیام ایدلدی . جمعیت اسكی مجلسدن آلدیغی درس انتباهه بناءً كشاد ایدیله‌جك مجلس مبعوثانده قوتلی بر فرقهٔ مخالفه بولندیرمامق و بالخصوص مجلس سابقده كسب تمیز ایدن معترضلرك تكرار انتخابنه میدان ویرمامك فكر و عزمنده بولندیغندن اثنای انتخاباتده ممالك متمدنه‌ده جاری اولان و پروپاغاندا تعبیر اولنان معاملات تشویقیه و اقناعیه‌نك فوقنده هر درلو وسائط جبر و شدتك استعمالیله جمعیتك ارزو ایتدیكی ذوات مبعوث انتخاب ایتدیرلدی و اسكی معارضلر و بالخاصه بونلر میاننده‌كی آرناود مبعوثلر محروم و مأیوس ایدلدی. اونلرده طبیعی كندی عنصرلرینی تهییجدن كرو طورمادیلر.

اولكی ضربه ایله مجروح الفؤاد اولان آرناودلر بو دفعه‌ده مبعوث انتخابی حقنده قانون اساسینك كندیلرینه بخش ایتمش اولدیغی حق سربستی‌یی استعمالدن محروم ایدیلنجه غلیانه كلدیلر. ایشته قیام اخیرك یكانه سببی انتخاب اخیرده جمعیتجه التزام اولنان شو معاملهٔ جبر و شدتدركه بونك وقوعی یالكز خبر تواترله دكل پای تختده و ولایتده خلقك بالذات مشاهداتیله مرتبهٔ ثبوته واصل اولان حقیقتلردندر.

دولت علیه‌نك طرابلس محاربه‌سیله مشغول اولدیغی شو صرەده روم ایلنده تكرار براوناودلق غائله‌سی چیقارمق بر وجهله جائز اولمادیغندن بومسئله‌نك صورت حكیمانه، ومسالمتكارانه‌ده حلی

وجوب قطعی تحتنده ایدی . فقط ارناودلرك قومشولرنده كوردكاری تمایلات تجاوزكارنه یه نظراً محافظهٔ حیات و موجودیتلری ایچون اولجه اللرندن آلنسان سلاحلرینك اعاده‌سی و انتخاباتك یكیدن قانون دائره‌سنده نمربستیء اجراسیله ادارهٔ عرفیه‌نك لغوی و احكام مشروطیتك تماماً تطبیقی یولنده درمیان ایتدكاری مطالب جمعیتجه قابل اسعاف اولمادیغندن سعید پاشا قابینه‌سی كوك حادثه‌سنك یكانه سببی اولان اسماعیل فاضل پاشانك قومانداسی تحتنده اولارق اوچنجی اردوی همایونی ایكنجی دفعه ارناودلغی ضرب و تنكیله مأمور ایتدی و روم ایلی المزدن آلمق اوزره كمین خفاده ترتیب مقدمات ایله مشغول اولان دشمنلرمزك اكمكنه یاغ سوره‌رك بونلره قارشی طوپلی و قوتلی بولندیرلمسی مرتبهٔ وجوبده اولان اردوی همایونی ارناودلغك سرت طاغلرنده و پراكنده بر حالده مشغول ایتمك و كندی قوتمزله اسباب اضمحلالمزی حاضرلامق كبی بر كریوهٔ خطایه دوشدی .

مقدما بلغراد سفارت سنیه‌سنه مامور اولدیغی جهتله صربلیلرك قوه و ولایتی حقنده‌كی آمال مضمره‌سنه كسب وقوف ایدن و بوصره‌ده التنجی قول اردو قوماندانلغیله مناستره بولنوب اخیراً محاربهٔ زائله‌ده نائل رتبهٔ شهادت اولان حمیتمندان امرای عسكریه‌دن فتحی پاشا مرحوم ارناودلق حقنده حكومتجه تشبث ایدیلان بو حركتك روم ایلمك استقبالنجه موجب وخامت اولاجغنی بالدفعات مرجعنه یازمش ایسه‌ده دیكلته‌مه‌مش و احباسندن برذاته خط دستیله یازدیغی ٣ نیسان ١٣٢٨ تاریخلی خصوصی بر مكتوبده « حاجی عادل بكك معلوم اولدیغی اوزره دور وتفتیشی الله بیلیر اما ایی نتیجه‌لر ویرمیه‌جكدر فكرنده‌یم ، كندیلری نزدنده اجرای تأثیر ایتمكه چالیشاجغم . آرناودلقده حكومت مركزیه‌نك اسبابنی آكلایه‌مدیغم مقاصدینه اردونك قاریشدیرلماسنه اول و آخر معارضم . عسكرك انتخابات ایشاری كبی سیاسیاتده استخدامی اردونك قیمت حربیه‌سنی بتیریور . سوزلرم مسموع اولمازسه درحال تقاعدلكمی استدعا ایده‌جكم »

« صربستانه عائد بیوردقلری كز یك مهمدر . بلغراده سفیر بولندیغم مدتجه صرب ـ بلغار مناسباتنی اهمیتله تعقیبدن بر آن خالی قالمامش ایدم . چونكه حكومت عثمانیه‌نك ضررینه ایدی . او زمان مابین همایونه و باب عالی‌یه یازدقلرم قبول اولنه‌رق بلغارستان ، صربستان اتفاقنك ـ كه حصوله كلمش كبی ایدی ـ اوكنه چكیلمش اولاجق ایدی » و ینه مشارالیه ٢٩ نیسان سنه ١٣٢٨ تاریخلی دیكر برمكتوبنده « انتخاب فنالقلرینه مقابلهً آیاقلانان ارناودلق حقنده حاجی عادل بك ایله محمود شوكت پاشا رأی عاجزی وجهله حركت ایده‌یدیلر مسئله حل اولنور بیتر ایدی . بزی اشغال و وطن مقدسمزی اضرار ایدن احوالده وقوع بولماز ایدی . » فقراتیله بیان یأس و اسف ایتمشدر :

دها زیاده تعجبی موجب احوالدندرکه بالقانلرك عقد اتفاق ایتدکلرینی خبر الان آوستریا دولتی صربستانك تهیئات حربیه‌سنه میدان ویرمه‌مك اوزره آوروپادن مبایعه ایتمش اولدیغی سریعی آتشلی طوپلری آوستریا ممالکندن امراره مساعده ایتمه‌دیکی حالده باب عالی صربلیلرك مراجعت و التماسنه بناءً مذکور طوپلرك مهماتیله برلکده سلانیکدن بلغراده سوقنه موافقت ایتمکله بر خطای الیمی دها ارتکاب ایتمس اولدی. چونکه او آلات مخربه آز بر زمان صوکره عثمانلی دلاورلری علیهنده استعمال اولندی.

بوسوقیات سعید پاشا قابینه‌سنك خاتمهٔ ایامنه قدر دوام ایدوب غازی احمد مختار پاشا قابینه‌سی موقع اقتداره کلنجه بلغراده سوق اولنمق اوزره سلانیکه کتیرلمش اولان یوزدن متجاوز سریع آتشلی طوپلری مهماتیله برلکده توقیف ایلدی.

اکر سعید پاشا قابینه‌سی بو غفلتده بولنمسه ایدی صربلیلر تجهیزات عسکریه‌لرینی اکمال ایده‌میه‌جکلرندن بالقان اتفاقی عاجلاً موقع تطبیقه قونه‌ماز و دولت علیه بوهجوم مشئومه معروض اولماز ایدی. موسیو پوانقاره وامثالی اعاظم رجال سیاسیه‌نك و آتنه مصلحتکذارینك اخطارلریله و وسائط سائره ایله اتفاق مذکوره کسب وقوف ایتمسی طبیعی اولان بو قابینه‌نك سالف الذکر طوپلرك امرارینه مساعده ایتمسی طوغریسی قابل عفو اولمیان مسامحاتدندر.

غیرت وطن پرورانه‌لریله اعلان مشروطیته موفق اولان سالف الذکر اوچنجی اردو ضابطان حمیتمندانی دشمن خارجی‌یه قارشی حقوق ملت و وطنی مدافعه وظیفهٔ مقدسه‌سیله مکلف اولان عساکر شاهانه‌نك ژاندارمه کبی بویله متمادیاً داخل مملکتده ابنای وطنی تأدیب ایله اشغال ایدلمسنی خوش کورمه‌مکه باشلادیلر و بو حرکتلرك تحتنده برچوق مقاصد احتراصکارانه مندمج اولدیغنی حس و تقدیرده تقدم ایدنلر اجتهاداً دیکر رفیقلرندن آیرلدیلر. بو جهتله ضابطان ایچنده بی طرفلردن ماعدا اتحاد جمعیتنه منسوب اولانلره مقابل خلاصکاران نامیله یکی برفرقه پیدا اولدی.

دولت علیه طرابلس غرب محاربه‌سی و ایتالیا دونماسنك تهدیدی آلتنده بولنان آق دکز بوغازینك تقویه‌سی ایله مشغول و روم ایلنده‌کی عساکر شاهانه ارناودلری تأدیبه مأمور اولدیغی بو هنکام تذبذب اشتمالده حربیه ناظری محمود شوکت پاشانك بغتةً استعفا ایله ایشدن چکلمسی عالمه حیرت ویردی. صدراعظم سعید پاشا ایسه حربیه نظارتنه دیکر مناسبنی انتخاب ایله سدهٔ سنیهٔ ملوکانه‌یه عرض ایتمه‌رك رفقای سائره‌سیله یکی طوپلانان مجلس مبعوثانه کیدوب دولتك احوال داخلیه‌سنی مبعوثین کرامك حس حمیتلرینی اوقشایاجق صورتده ماهرانه تصویر ایله سیاست خارجیه‌مزك مطلوبه موافق و دولت عثمانیه‌نك داها خیلی منابع حیاته مالك اولدیغنی کندینه مخصوص بر طرز بیان ایله افاده و خارجیه ناظری عاصم بك دخی صدر مشارالیهی

تاییداً ایتالیالیلردن ماعدا دول معظمه و بالتخصیص بالقان حکومتلریله اولان مناسباتمز پك یولنده اولدیغنی بیــان و تأمین ایدرك هیئت وکلا حقنده مجلسدن اعتماد رأیی الندقدن صوکرا صدر مشارالیه دخی خلاف مأمول اولارق همان استعفانامه‌سنی تقدیم ایله ذات شوکتسمات خلافتپناهی‌یی غایت نازك و مشکل بر موقعده براقدی. ایشته بو هنکام فترتده مابین همایون ملوکانه کتبه‌سندن بر ذات ساخلخانهٔ عاجزانه‌مه کله‌رك بعض امور تنزلاً بو عاجز ایله استشاره بیورلمق اوزره طرف اشرف ملوکانه‌دن دعوت اولندیغمی بیان و تبلیغ ایتمکله ارادهٔ سنیه‌یه امتثالاً ییلدیز سرای عالیسنه عزیمت ایتــدم. چیت قصرنده باش مابینجی لطفی و باش کاتب خالد ضـیا بکلر نزد عاجزانه‌مه کله‌رك مشارالیهمادن خالد ضیا بك «سعید پاشانك وقوع استعفاسی اوزرینه شوکتمآب افندیمز صدارتی لوندره سـفیری توفیق پاشایه تکلیف بیوردیلر. مشـارالیه مجلس مبعوثانك سدیله انتخابات جدیده اجراسی وعفو عمومی اعلانیله ادارهٔ عرفیه‌نك لغوی داخل اولارق التی ماده‌نك قبولنه تعلیق موافقت ایتــدی. ذات شـاهانه مجلسك سدی تعدیل اول حکمنجه ید اقتدار همایونلرنده اولمادیغندن بوندن ماعدا شرائطی قبول بیورمشلر ایسه‌ده توفیق پاشا اشعار سابقنده اصرار ایتمکله صدارته غازی احمد مختار پاشایی کتیرمك تصورنده بولندقلرندن سزکله استشاره بیوره‌جقلردر.» دیه اسباب دعوتی ایضاح ایتدکدن صوکره نائل شرف مثول اولدیغمده ذات معالیصفات شاهانه سعید پاشـانك استعفاسی و توفیق پاشانك درمیان ایتدیکی تکالیفده اصراری اوزرینه بر حال مشکله معروض اولدقلرندن و غازی احمد مختار پاشا امور عسکریه و سیاسیه‌ایله سنه‌لرجه اشـتغال ایتمش امکدار بر ذات اولوب حق عاجزانه‌مده‌ده توجه و اعتماد شهریاریلری برکمال اولدیغندن بحث ایله صدارتك مشارالیهه و خدمت مشیختك‌ده بو عاجزه توجیهی تصویب بیورلدیغنی بیان و فرمان بیوریلنجه حیرت و اضطراب ایچنده قالارق اولجه استعفای عاجزانه‌مه سـبب اولان عوارض صحیه‌نك هنوز زائل اولمدیغنی حقیقت محضه اولارق عرض ایله عفو و مرحمت شاهانه‌یی نیازه جرأتیاب اولدیغمده «آسوده بر زمانده وقایهٔ شرف مأموریت ایچون ویریلن یوکسـك بر معاش ایله سنه‌لرجه خدمت فتوادہ بولنوبده دولتك بویله تنك و غائله‌لی بر وقتنده امید معاونتله تکلیف ایتدیکمز برخدمتی قبولدن استنکافکز شیمدی معاشك آزلغیله برابر بار مسئولیتی تحملدن اجتنابکزه حمل اولنه‌بیلیرکه بوکا حیتکز قطعیاً مساعده ایتمز اعتقادنده‌یم» کلمات ملزمه‌سیله فرمان شاهانه‌یه وجوب امتثال تلمیح بیورلمسی اوزرینه وطنه عائد هر برخدمت نه قدر آغیر اولسه حسب الحمیه تحملدن اجتناب ایدلمزسه‌ده اسـتطاعت شرط منفرد اولدیغندن بر فرجهٔ خلاص بولمق امنیه‌سـیله اول امرده غازی پاشـایی کوروب مداولهٔ افکار ایتمکلکمه مساعده بیورلمسی حقنده‌کی استرحام عاجزانم لطفاً اسـعاف بیورلدیغندن حضـور همایوندن

چیقدیغنده قاپو اوکنده توقف ایتمش اولان مشارالیهما لطفی وخالد ضیا بکلرك منهالکانه وقوع بولان تبریکاتنه بیان عجز و ترددله مقابله ایدرك اوتجه مابین همایونه جلب ایدلمش اولان پاشا مشارالیهك بولندیغی محله کیتدم . دولت علیه‌نك معروض اولدیغی احوال مشکله‌یه بناءً صورت فوق العاده‌ده بر هیئت وکلا تشکیلی لازم کلوب بو ایسه بك مهم مسائلدن اولدیغی کبی وقتده کچکمش اولدیغندن صدور سابقه‌دن درسعادتده بولنان کامل و حسین حلمی پاشالر دخی حاضر اولدیغی حالده وضعیت حاضره اکلاشیله‌رق اکا کوره مداوله افکار اولنمق اوزره فرداسی علی الصباح ساعت ایکیده چیت قصرنده اجتماعه قرار ویریله‌رك مشارالیهمایه‌ده معلومات اعطاسیله عودت اولندی .

ایرته‌سی کون ساعت اوچده مذکور چیت قصرینه کیده‌بیلدم . چونکه احوال صحیه‌مك بو وظیفهٔ مشکله‌یی بحق ایفایه مساعد اولماسی اجتنابمه باعث اولمغله برابر اختیارمك فوقنده اولان بر قوهٔ معنویه بو عاجزی کرهاً اورایه سوق ایدیبوردی. غازی احمد مختار پاشا ایله کامل و حسین حلمی پاشالری و غازیٔ مشارالیهك هیئت وکلایی تشکیل ایتمك اوزره دعوت ایتمش اولدیغنی داها بعض رجالی‌ده اوراده بولدم . هیئت وکلانك قطعیاً تشکیلی مستعفی قابینه‌نك اسباب سقوطیله دولتك احوال داخلیه و خارجیه‌سی نه مرکزده بولندیغنك بیلنمسنه متوقف اولدیغندن اول باول طرابلس غرب محاربه‌سنك شکل حاضریله روم ایلیده وقوع بولان قیامك و اول بابده اتخاذ اولنان تدابیر عسکریه‌نك ماهیت و نتیجهٔ مستحصله‌سی آکلاشیلمق اوزره دائرهٔ عسکریه‌دن ارکان حرب رئیسی وکیلی هادی پاشا ایله طرابلس غرب سوقیاتنه مأمور ارکان حرب ضابطلرندن بر ذات جلب ایله ایضاحات شفاهیه‌لری استماع واوچنجی اردوی همایون ایله جریان ایدن مخابره اوراقی قرائت ایدلدی .

آق دکزك مسدودیتی جهتیله طرابلس غربه منتظماً عسکر سوقنه و مهمات حربیه ارسالنه امکان اولمایوب یالکز اوراده ایتالیالیلرله چارپیشمقده اولان جزئی عساکر عثمانیه ایله کلیتلی عربانك اعاشه‌لری و حربك ادامه‌سی ایچون لازم کلن نقود و ارزاق ایله مهمات حربیه‌نك تونس و مصر طریقیله و بعض وسائط اجنبیه ایله سوقنه اهتمام ایدلمکده و بو سوقیات ایچون شهری یوز سکسان ، ایکی یوز بیك لیرا قدر بر مبلغ صرف اولنمقده ایدوکی ضابط مومی الیهك افاداتندن آکلاشلدقدن صوکرا اردوی همایونك عموم قوماندانی اسماعیل فاضل پاشانك حربیه نظارتنه چکمش اولدیغی صوك تلغرافنامه‌ده معیتنده بولنان سکسان طابور قدر عساکر عثمانیه‌یی دائرهٔ قیامك توسع ایتمسنه بناءً لزوم کوردیکی نقطه‌لره سوق ایله تأدیب عصاة ایچون صرف مقدرتده قصور ایتمه‌مش ایسه‌ده طابورلردن بعضیسی آرناودلره التحاق و بعضلری‌ده استعمال سلاحدن استنکاف ایلدکلری و بو طاغنیق عسکری طوپلیه‌رق برحرکت عمومیه اجراسنده‌ده

امکان قالمادیغی جهتله بو قیامك تسکینی ایچون باب عالیجه سیاسةً بر تدبیر اتخاذندن باشقه چاره اولمادیغی بیلدیرلمش و هادی پاشا دخی فذلکهٔ بیاناتی اوله‌رق بر سنه‌یه قریب دوام ایدن طرابلس غرب محاربه‌سی سببیله قلعهٔ سلطانیه بوغازینی و آق دکزده‌کی سواحل عثمانیه‌نك نقاط مهمه‌سنی ایتالیالیلرك هجوم و تجاوزندن محافظه ایتمك و بر طرفدنده ارناودلق قیامنی تسکین ایله روم ایلنده شورش وقوعنه میدان ویرمه‌مك اوزره عساکر نظامیه و ردیفه‌نك جمله‌سی سلاح آلتنه آلنوب بونلردن ایجابی قدر طابورلر بوغاز اطرافیله سائر نقاط مهمه‌یه سوق و تعبیه ایدلمش و آرتیق اناطولیده تحت سلاحه آلنه‌جق برنفر ردیف بیله قالمامش اولدیغنی واوچنجی اردونك وضعیت حاضره‌سی قوماندان پاشانك قرائت اولنان اشبو تلغرافنامه‌سنده موضحاً بیان اولنوب دائرهٔ عسکریه بو بابده وظیفه‌سنی تماماً ایفا ایلمش بولندیغنی سویله‌مشدر. دیکر جهتدن اهل قیام سعید پاشا قابینه‌سنك ایشدن چکلمه‌سی و مجلس مبعوثانك سدیله قانون دائره‌سنده انتخابات جدیده‌نك سربستیٔ اجراسی وعفوعمومی اعلانیله ادارهٔ عرفیه‌نك لغوی واولجه طوپلانیلان سلاحلرینك تماماً و عاجلاً کندیلرینه اعاده‌سی بولنده سرد ایتدکلری تکالیفك سرعت اسعافی طلبنده مصر و اسکوبه طوغرو حرکته حاضر اولدقلری اشعارات رسمیه‌دن اکلاشلمشدر. شو تدقیقات و ایضاحاتدن محمود شوکت وسعید پاشالرك یکدیکری متعاقب ایشدن چکلملرینك اسباب حقیقیه‌سی تعین ایتدی و حاضر اولان ذواتی بهت و حیرت استیلا ایلدی. چونکه سعید پاشا کیاست مسلمه‌سی جهتیله بو حالك وخامت عاقبتنی و طرابلس غرب محاربه‌سنه دوام ایتمکله او قطعهٔ اسلامیه‌نك حالاً استردادینه امکان اولمایوب بالعکس روم ایلی قطعه‌سیله بحر سفیدده‌کی آطه‌لرمزیده سورکلیوب کوتوره‌جکنی پك کوزل تقدیر ایتمش وحکومتك شکل حاضرینه نظراً سفینهٔ دولتی دوشمش اولدیغی کرداب خطردن قورتارمغه شخص و موقعنده قوت و اقتدار کورمیوب مع هذا مالایدرك لایترك کله قاعده‌سنجه قابینه‌سی اعضاسندن اولان صدر حاضر سعید حلیم پاشایی ظاهرده تبدیل هوا و حقیقتده ایتالیالیلر ایله مذاکرهٔ صلحیه اجرا ایتمك اوزره اولجه ایتالیا قربنده‌کی لوزان قصبه‌سنه کوندرمش ایسه‌ده مذاکرات صلحیه‌نك نتیجه‌لنمسی ایچه بر زمانه متوقف اولوب حال بوکه قوهٔ عسکریه ایله تسکین ایدیله‌مین آرناودلق قیامنك دوام ایتمسی وبلغارلرله صرب وقره‌طاغلیلرك دولتك حال حربده بولنمسندن واغتشاشات داخلیه‌سندن بالاستفاده ماکدونیایی الیمزدن آلمق اوزره بر منوال محرر عقد اتفاق ایلملری سببیله روم ایلنده حاضرلانان بر هرج و مرجك قریباً ظهور ایده‌جکی نظر عرفاننده کرکی کبی تحقق ایلمش اولماسنه و محمود شوکت پاشانك استعفاسیده پای ثباتنی تزلزله اوغراتمسنه مبنی مجلس مبعوثانده او یالدیزلی نطقی ایراد ایله اعتماد رأیی آلدقدن صوکرا دور سابقده انکلتره سفارتنه التجا

حکمنه من سنن المرسلین مالایطاق الفرار اینديکی اتخاذ معذرت وسیلهٔ و حرکت دستور یچون
باعاً درحال استعفانامه‌سنی عتبهٔ سنیه‌یه تقدیم ایتمش و دوش همتننك متحمل اولمادیغی بو باربلایی
خلافه ترك ایله علی اعتقاده مسئولیت آتیه‌دن تخلیص نفس ایتمك اوزره اعمال لطائف الحیل
ریقنه کیتمش اولدیغی اکلاشلدی. بو حال هولناك ایله زمام اداره‌یی اله آلمق آتشدن کوملك
یمکدن باشقه بر شی اولمادیغی جهتله نافعه نظارتنی قبوله موافقت ایتمش اولان سابقا روما سفیری
ظم بك درحال قرارندن نکول ایله او مجلسی ترك ایتدی و حضاردن بعضیلری بحق تردد
ظهار ایتمکه باشلادی. دیکر جهتدن بحران وکلانك امتدادی سببیله ضابطان آراسنده قیل و قال
تارق عاقبت وخیمه حدوثندن قورقولمقده ایدوکی حربیه ناظری وکیلی خورشید پاشا
رفندن تلفونله پیدرپی مابین همایونه بیلدیریلوب طرف اشرف ملوکانه‌دن بالطبع تلاش اظهاریله
رف عاجزانه‌مزه تبلیغات اجرا بیورلمقده ایدی. دولتی قورتارمق نیتیله میدانه آتیلان هیئت
حادیه‌نك شو درت بش سنه‌لك حرکات و مساعیٔ مبسوطه‌سی عکس قضیه‌یی انتاج ایدوب
دابیر فوق العاده ایله بو حاله چاره‌ساز اوله‌جق رجال مقتدره دخی بحکمة الله تعالی عصرمزده
فقود اولدیغنه و مع هذا بر خدمت امیدیله طرف اشرف همایوندن عهدهٔ عاجزانه‌مزه تودیع
ور آرزو بیورلدیغی حالده آباء و اجدادمزله پروردهٔ نان و نعمتی اولدیغمز بو دولت علیهٔ
سلامیه‌یی معاذالله تعالی تهلکهٔ انقراضه سوق ایتمکده اولان شو حال تذبذبده ترك ایله ذات عالیٔ
هریاری‌یی غایت مشکل و وخیم بر موقعه دوشورمك حمیت دینیه و محبت وطنیه‌مزله قابل تطبیق
وریله‌مدیکنه بناءً یکی آچیله‌جق مجلس مبعوثانك جین اجتماعنده هیئت جدیده‌نك موقعی تعین
تمك و فکر مخصوصمجه او صره‌ده ایشدن چکلمك اوزره عون و عنایت صمدانیه‌یه استناداً
و بار عظیمی تحمله بالضروره قرار ویرلدی.

ارناودلرك اسعافنی طلبده مصر اولدقلری مواد مشروحه قبول و اجرا ایدلدکجه نائرهٔ
ختلالك تسکینه الده وسائط و امکان قالمادیغی ایضاحات واقعه و مخابرات رسمیه ایله تحقق
لدیکندن بو اساس اوزرینه هیئت جدیده‌نك تعیین خط حرکتنه دائر حسین حلمی پاشانك
لمه آلمش اولدیغی خلاصه ذوات موجوده طرفندن بعدالامضا هیئت وکلانك تشکیلی
رارلاشدیرلدی و اصولاً صدر جدید طرفندن لدی العرض موجبنجه ارادهٔ سنیهٔ ملوکانه
رفصدور بیورلمقله بعدالمغرب باب عالی‌یه کیدیله‌رك همان مجلس وکلانك عقدیله مستعینا بالله
عالی ایشه مباشرت ایدلدی. نوع بشرك احوال روحیه‌سی ایجابنجه تهیجات عصبیه ایله طغیان
یدن بر جماعتك سوز آیاغه دوشدکدن صوکره تسکین هیجاننه سببلرینك دخی مقتدر
ولامدقلری دلالت امثال تاریخیه‌سیله معلوم اولدیغنه و درحال اجرا ایدیلن تبلیغات تأمینیه‌یه

رغماً ارناودلرك قوصوه ولايتنك مركزی اولان اسكوبه داخل اولدقلری اشعارات رسميه‌دن
آكلاشيله‌جغنه بناءً بونلره نصايح مؤثره اجرا و مطلبلرينك اسعاف اولنه‌جغنه دائر كنديلرينه
تأمينات قطعيه اعطا اولنه‌رق او حواليجه سكون و اسايشك بر آن اول احضار و تأميني ايچون
سابق طرابلس غرب قوماندانی مشير ابراهيم پاشانك رياستی آلتنده ارناودلرجه حائز اعتماد رجال
دولتدن بر قاچ ذات تعيين و اعزام قلندی . ديكر طرفدن هيئت وكلانك نقطهٔ نظرنجه مجلس
مبعوثانك قانوناً سدينی ايجاب ايدن اسباب هيئت اعيانه عرض اولنمقله كيفيت دائرهٔ اعياننده
تشكل ايدن بر قوميسيونجه عريض وعميق تدقيق ايديله‌رك تنظيم قلنان مضبطه هيئت عموميه‌ده
قرائت و بالاطراف مذاكرهٔ مصلحت اولندقدن صوكره درت بش مخالف و بر مستنكف رأيه
قارشی اكثريت عظيمه ايله مجلس مبعوثانك سدی لزومنی تضمن ايدر صورتده تفسيراً ويريلن
قرار سدهٔ سنيهٔ ملوكانه‌يه لدی العرض موجبنجه ارادهٔ سنيهٔ تاجداری شرفصدور بيورلمسی
اوزرينه قانون اساسينك تعيين ايتديكی مدتده انتخابات جديده‌يه مباشرت اولنمق اوزره مجلس
مذكور صدر جديد طرفندن رسماً سد ايدلدی . عفوعمومی اعلانی وادارهٔ عرفيه‌نك لغوی كبی
بعض مقررات اتخاذ اولنوب طرابلس غرب محاربه‌سنه‌ده سريعاً نهايت ويريله‌رك دولتی بارعظيم
مصارفدن و بحر سفيدی مراقبهٔ اعدادن قورتارمق اوزره ايتاليالیلر ايله صورت خصوصيه‌ده
باشلامش اولان مذاكرات مصلحيه‌نك صورت رسميه‌ده اجرا و اكمالی ايچون سلطنت سنيه‌نك
روما سفيری نابی بك كمافی‌السابق داخل اولمق اوزره يكيدن مرخصلر تعيينيله كنديلرينه تعليمات
لازمه ويرلدی .

احوال ماليه‌يه كلنجه خاقان سابق حضرتلرندن آلنان معلوم المقدار نقود و مجوهرات
كثيره‌دن باشقه درت سنه ظرفنده اتحاد قابينه‌لری طرفندن استقراض صورتيله تدارك ايديلن
و مقدار اعتباريسی اوتوز سكز ميليون عثمانلی آلتوننه بالغ اولان بر مبلغ عظيم اردوی همايونجه
ياپيلان تشكيلات جديده و تجهيزات عسكريه ايله مأمورين تنسيقاتی و بر سنه‌يه قريب دوام
ايتمكده اولان طرابلس غرب محاربه‌سيله يمن وكرك وحوران و آرناودلق اغتشاشاتی كبی حادثات
فوق‌العاده‌يه و احتياجات سائره‌يه صرف و استهلاك ايديله‌رك خزينه‌ده جزئی بر مبلغ قالمش
و حال حربده بولنديغمز جهتله خارجدن پاره استقراضنه امكان اولماديغندن دولتی واردات
عاديه‌يه علاوةً آوانس و سائر صورتله داخلده تدارك ايديله‌بيله‌جك اقچه ايله اداره‌يه چالشمق
امر ضروری بولنمش اولديغی ماليه ناظرينك ايضاحاتندن آكلاشيله‌رق بو حال مالی مذاكرات
صلحيه‌نك تسريعيله طرابلس غرب محاربهٔ مزمنه‌سنه ودولت عليه‌يی مصارف فوق‌العاده اختياريته
مجبور ايدن اغتشاشات داخليه‌يه بهمه حال نهايت ويرلمسی لزومنجه قناعت‌بخش افكار اولمشدر

واقعا اخيراً ماليه نظارتنده بولنان جاويد بك يكى آچيلان مجلس مبعوثانده موازنۀ ماليه مذاكره اولنوركن ايراد ايتمش اولديغى نطق مفصلده استقراضات مبحوث عنهانك بيان مقادرى حقنده كامل پاشا قابينه‌سنك سراى هايونده وقوع بولان اجتماعده‌كى بياناتى مقرون حقيقت اولماديغنى درميان ايتمش ايسه‌ده كنديسى كبى بالفعل مقام نظارتده بولنان بر ذاتك احوال ماليه‌يه دائر مجلس وكلاده رفقاسنه ويرديكى معلومات و ايضاحاته اعتماد ايتمك بزم ايچون طبيعى و ضرورى ايدى .

مدت مديده خزينۀ ماليه‌ده بولنه‌رق ترقيات تدريجيه ايله كامل پاشا قابينه‌سنده نظارت مشار اليهانى احراز ايتمش اولان عبدالرحمن بكك قيود اساسيه اوزرينه تنظيم و نسخ مطبوعه‌سنى صورت محرمانه‌ده وكلايه توزيع ايتديكى خلاصۀ حسابات خزينه‌يى حاوى جدوللى رساله‌دن نزد عاجزيده بولنان نسخه باب عالى وقعۀ معلومه‌سى كيجه‌سى چانطه‌مده‌كى اوراق سائره ايله برابر صدراعظم اولان محمود شوكت پاشا طرفندن اخذ ايتديرلمش اولديغى جهتله حسابات معروضه‌يى مفرداتيله كوسترن وثيقه مع التأسف يد عاجزانه‌مده قالمامشدر . بو احوال مشكله ايچنده سنه‌لردنبرى دولت عليه‌يى مشغول و هردرلو نكباته معروض ايدن ماكدونيا مسئله‌سنه اولباول اصلاحات جديده اجراسيله نهايت ويره‌رك روم ايلينك استقبالنى حالاً تأمين ايده‌بيلمك اوزره بين الوكلا مذاوله‌ء افكار ايدلدكده كچن بيك سكز يوزسكسان سال افرنجيسنده خارجيه نظارتنده بولنان عاصم پاشا مرحومك دول معظمه سفارتلرندن تعيين ايديلن ده‌لكه‌لرله بالمذاكره برلين عهدنامه‌سنك يكرمى اوچنجى ماده‌سنه استناداً قرارلشديرمش اولديغى صور اصلاحيه لايحه‌سى او وقتك وكلاسنجه تصويب اولنه‌رق لدالعرض ارادۀ سنيۀ پادشاهى‌يه اقتران ايتمش ايكن هرناصلسه موقع اجرايه وضع ايدلمه‌مش و لايحۀ مذكوره آوروپا رجال سياسيه‌سنجه مظهر تقدير اولديغى جهتله ماكدونياده فى الحال تطبيق و اجراسنه مباشرت اولنورسه اوروپاجه حسن تأثير حاصل ايده‌جكى دركار بولنمش اولديغنى وكلادن بر ذات بيان و اخطار ايتمكله خزينۀ اوراقدن مذكور لايحه عيناً جلب ايله مطالعه اولندى. ماكدونياده متمكن عناصر مختلفه‌نك وقايۀ حقوق و منافعيله همجوار حكومتلرك القاآت و تحريكاتنه و اهالى‌ء غير مسلمه‌نك دخى مذكور القاآته قپيله‌رق اخلال آسايش يولنده وقوعه كلمكده اولان حركاتنه محل براقيه‌جق تشكيلاتى و قيود انضباطيه‌يى جامع اولان بو لايحه ماكدونياده مختاريته قريب برشكل اداره تأسيسنى ايجاب ايديورسه‌ده خيلى مدتدر حكومت سنيه‌يى اشغاله و چته‌لرك احداثى مقصديله اضاعۀ نفوس و ماله سبب اولان وبالا حره مداخله‌ء اجنبيه‌يى دعوتله قوۀ ضابطۀ خارجيه‌يى قبول واستخدامه دولتى مجبور ايدن بو مسئله صورت قطعيه‌ده حل اولنمادقجه يالكز روم ايلينك مركزى دكل بتون روم ايلينك الدن چيقه‌جغى اصحاب عقول و بصيرته خفى اولمايه‌جغندن

ودول معظمه نزدنده نائل تقدیر اوله‌جق دیکر برصورت اصلاحیه‌نك اوزون اوزادی‌یه‌مذاکره وتنظیمنه‌ده وقت وحال غیر مساعد بولندیغندن لایحه‌نك همان موقع تطبیقه وضعی قرارلاشدیر یله‌رق درسعادتده بولنان دول‌معظمه سفراسنه معلومات اعطا اولندی وبو تدبیر سفرای‌مشارالیهم نزدنده مظهر تصویب و استحسان اولدی. آنجق مرکزیت اصولنی شدتله محافظه ایتمك رأی وعزمنده بولنان رجال جمعیت کندی پروغراملرینه توافق ایتمین بوصورت تسویه‌یی بالطبع خوش کورمدکلری کبی موقع سابقی الده ایده‌بیلمك ایچون تحری اسبابدن خالی اولمادقلرندن برلین عهدنامه‌سنك لهمزده اولان بعض احکامی اجرا اولنمیوبده دولتك امور داخلیه‌سنجه سربستئ حرکاتنی تحدید ایدن سالف الذکر اوچنجی ماده‌یه توفیقاً یاپیلمش اولان لایحهٔ اصلاحیه‌نك تطبیقی استقلال دولته منافی اوله‌جغی فکر عوام فریبانه‌سیله هیئت وکلایه تعرض و هجوم ایچون وسیله اتخاذ ایتدیلر.

بو اثناده حسب الحال صیقجه اجتماع ایتمکده اولان مجلس وکلاده بولنمق اوزره ساحلخانهٔ عاجزیدن حرکتله طوله باغچه جامع شریفنك اوکنه ورودمده منسوبین عاجزانه‌مدن بری آرابه‌می توقیف ایله «بك اوغلنده ساکن متحیز اجنبیلردن طانیدیغم برذات علی الصباح تلغرافله دعوت ایدرك ارکان جمعیتك بوکون باب عالی‌یه دارالفنون طلبه‌سنی سوق ایله بر نمایش یاپه‌جقلرینی وبو غلبه‌لك آراسنده بعض فدائیلر دخی بولنه‌رق ایلرو کلن وکلادن برقاچنه سوء قصد احتمالی اولدیغنی موثوقاً خبر الدم. بناءً علیه بوکون افندی باب عالی‌یه کیتمسونلر دیه بنی سزه کوندردی» دیمش ایسه‌ده بوکبی روایاته اهمیت ویرمدیکمدن متوکلاً علی الله طوغریجه باب عالی‌یه کیتدم. فقط التزام احتیاط ایچون صدراعظم غازی احمدمختار پاشا ایله حربیه ناظری ناظم پاشایه حکایهٔ کیفیت ایتدم. فی الحقیقه وقت عصرده دارالفنون طلبه‌سی اللرنده سنجاقلر اولدیغی حالده باب عالی‌یه کله‌رك مذکور لایحه‌نك تطبیقی دولتك استقلالنه منافی اولدیغندن بحث ایله ملتجه قبول ایدیله‌میه‌جکنی متهیج برلسان ایله افاده وخیلیجه کورولتو ایتدیلر. بونلره قارشمش اولان بعض مطبعه محررلری‌ده باستونله باب عالینك مدخلی طرفنده بولنان پنجره جاملرندن بعضیلرینی شکست ایده‌رك طلبه‌یی دائرهٔ صدارته کیرمك اوزره تشویق ایتمشلرسه‌ده طلبه جسارت ایده‌میوب او صره‌ده صدر مشارالیه ایله بحریه ناظری محمود مختار پاشا خارجه چیقه‌رق مصالح دولتده هیئت وکلا مسئول مستقل اولدیغندن کندیلرینك دائرهٔ ادبده تحصیل علوم ایله مشغول اوله‌رق خارج از وظیفه امور حکومته مداخله ایتمه‌لرینی متجلدانه اخطار ایله طلبه‌یی اسکات ایلدیلر. ایکی ساعت قدر دوام ایدن بوکشمکش ونمایشدن صوکره طلبه طاغلدی وحمد اولسون باشقه‌بر حادثه ظهور ایتمدی.

ایشته غازی احمد مختار پاشا قابینه‌سی ایقاع ایدیلن هردرلو موانع ومشکلاته قارشی اوناودلقده

اعادهٔ اسایشله ماکدونیا اصلاحاتنی بر آن اول موقع تطبیقه قویه‌رق اوجهتجه‌ده حالاً واستقبالاً سکون وسلامتك تأمینی و برطرفدن مذاکرات صلحیه‌نك تسریعیله دولتك طرابلس غرب غائلهٔ حربندن تخلیصی و بحر سفیده‌ده سفائنمزك سربستیٔ سیر و سفری اسبابنك استحصالیله عساکر عثمانیه‌نك اعاشه‌سی و احتیاجات مبرمهٔ سائره ایچون پاره تدارکی کبی مهم و مشکل برچوق مسائل ایله اوغراشدیغی اثناده بالقان متفقلری ترتیب ایتمش اولدقلری پلانی موقع اجرایه قویمق عزم و نیتنده بولندقلرندن بلغار ملتنجه غلیان آثاری و حرب اماره‌لری کورولمکه باشلادی.

بالقان حکومتلرینك بو تصور و تصمیمی معهود اتفاقك عقدی سببیله اوروپا رجال سیاسیه‌سی نظرنده تعین ایتمش برکیفیت اولوب شو صره‌ده حکومات مذکوره‌جه تهیئاته کرمی ویریله‌رك بالقانك هر طرفنده و علی الخصوص صوفیه‌ده افکار ملیه‌نك صوك درجه غلیانه کلمش اولماسی و درسعادتده اصلاحات علیهنه نمایش اجراسیله حکومتك تصعیب تشبثاتنه چالیشلماسی اوزرینه دول معظمه وقوعنه استعداد تام حاصل اولان حربك ممکن اوله‌بیلدیکی مرتبه اوکنی آلمقله اوروپانی بر حرب عمومی تهلکه‌سندن قورتارمق فکر وملاحظه‌سنده بولنه‌رق آنفاً وعد وتعهد ایتدیکمز اصلاحاتك کندی طرفلرندن دخی برر مأمور تعیینیله برلکده تطبیق و اجراسنی درسعادتده بولنان سفیرلری معرفتیله باب عالی‌یه تکلیف ایتدیلر.

دول معظمه‌نك حسن نیتنه دلالت ایدن بو تشبثی اساساً تقدیر ایدلمکله برابر سالف الذکر لایحهٔ اصلاحیه‌نك تطبیقنده اجنبی مأمورلرینك اشتراکی امور داخلیهٔ دولته مداخله معناسنی تضمن ایده‌جکندن سفرای مشارالیهمك حکومتجه اجراسی مقرر اولان تطبیقات اصلاحیه‌یی او حوالیده‌کی قونسولوسلری معرفتیله خارجاً تعقیب و نظارت ایتملری صورتنك تکلیفی مجلس وکلاجه دوشونیله‌رك اول امرده بو مقصدك استحصالی اسبابنه توسل ایدلدی.

بالقان حکومتلری ایسه سفرانك بو تشبثنه مطلع اولنجه دول معظمه‌یی امر واقع قارشیسنده بولندیرمق اوزره دفعةً سفربرلك اعلان ایتدیلر و قوای مرتبه‌لرینی سرعت ممکنه ایله حدوده سوق ایتمکه باشلادیلر. دولت علیه‌ده بالمقابله همان استحضارات عسکریه‌یه مجبور اولدی وحربیه نظارتی مدت نظامیه‌لرینی اکمال ایتملرندن ناشی سفربرلك اعلانندن اول ترخیص ایتمش اولدیغی یوز بیکی متجاوز نظامیه افرادینی یوللردن چویره‌رك مواقع حربیه‌یه سوق ایلدی.

شورانی استطراداً بیان ایدرم که بو ترخیص مسئله‌سنده هیئت وکلانك قطعیاً رأی و معلوماتی یوق ایدی. بناءً علیه مجلس وکلاده حربیه ناظری ناظم پاشادن استیضاح کیفیت ایلدم. مشارالیه اوچ سنه‌دنبری عصیان وقوع بولان محللره سوق ایله یورغون بر حاله کلمش اولان سالف الذکر نظامیه طابورلری مدت نظامیه‌لرینی اکمال ایتمش اولدقلری جهتله سلاح

چاته‌رق ترخیصلرینی مصرانه استدعا ایتملرینه و ایتالیا کبی بر دولت معظمه ایله محارب بولندیغمز شو صره‌ده اردوده اختلال وقوعی قطعیاً تجویز ایدیله‌میه‌جکی کبی افراد مرقومه‌نك منع ترخیصلری ایچون‌ده حالا بر سبب قانونی موجود اولمادیغنه مبنی ارکان حربیهٔ عمومیه قراریله نظارتجه ترخیصلری جهتنه کیدلمش ایسه‌ده بالقان حکومتلرینك علی‌الفور سفربرلك اعلان ایتمسی اوزرینه افراد مرقومه بولندقلری محللردن همان جلب ایله نقاط لازمه‌یه سوق ایدلمش اولدیغنی افاده ایلدی. مسئله‌نی حقیله توضیح ایتمك ایچون ناظر مشارالیهك بو بابده مقام صدارتدن تحریراً بر امر آلوب آلمادیغنی اخیراً صدر اعظم اولان کامل پاشادن صوردم. مستشار عادل‌بك دخی حاضر ایدی. صدر مشارالیه عدم معلومات بیان ایدوب مستشار مشارالیه وقوف طبیعیسی جهتیله بو ترخیص صرف وظائف عسکریه‌دن اولدیغنه بناءً بوکا دائر باب عالی ایله مخابره جریان ایتمدیکنی سویلدی.

باب عالی بر منوال محرر ودول معظمه سفراسیله تعاطیٔ افکار ایتدیکی اثناده بالقان حکومتلری ذاتاً کندیلرنجه تقرر ایتمش اولان حربك هر نه صورتله اولورسه اولسون تأخیر و یا منعنه امکان براقامق اوزره اعلان سفربری‌یی متعاقب دول معظمه کبی روم ایلی اصلاحاتنده کندی طرفلرندن دخی برر دلکه بولندیرەرق صور اصلاحیه‌نك مشترکاً تنظیم و تطبیق وسلاح آلتنده بولنان عساکر عثمانیه‌نك همان ترخیصی کبی تکلیف عنیفی حاوی باب عالی‌یه اولتیماتوم ویردیلر. حالبوکه ممالك شاهانه اجزاسندن ایکن بر عصردن از زمان ایچنده بزدن افتراق ایله کسب استقلال ایدن بو کوچوك حکومتلرك عزت نفس مليمزی جریحه‌دار ایده‌جك برلسان قطعی ایله درمیان ایتدکلری شو تکلیفلردن برنجیسنك قبولی روم ایلی قطعه‌سنك الیمزده بولنان اقسامنی بالقانلیلرله بینمزده مشترك عد ایتمك و عساکرك طاغیدلمسی ایسه کندیمزی الی باغلی اوله‌رق دشمنلرمزه تسلیم ایلمکدن باشقه بر شی اولمادیغی جهتله قبولی شویله دورسون بویله بر طرز بی ادبانه‌ده وقوع بولان تکلیفه جواب تسطیری بیله شرف ملیمزه موافق کوریله‌مه‌مك ضروری ایدی.

عصرلردن بری تاثیرات خارجیه و اسباب سائره ایله تدریجاً دوچار ضعف و انحلال اولان جسم نحیف دولته ایام اخیره‌ده درت سنه‌دن زیاده دوام ایدن بر سوء اداره‌نك آچمش اولدیغی جریحهٔ شقاق و نفاقدن اك زیاده حصه‌یاب تأثر اولان روم ایلی قطعه‌سی قانقرەن حالنه کلمش اولمسیله بوندن استفاده‌ده افاتهٔ فرصت ایتمین دشمنلرمزك بزی بر حرب هائل قارشیسنده بولندیردقلری تحقق ایتمسنه و دفع صائل امور ضروریه‌دن بولنماسنه بناءً اول امرده وظیفه‌دار اولان هیئت عسکریه‌نك رأی ومعلوماتنه مراجعتله اکا کوره تعیین خط حرکت لازم کلدیکندن

محمود شوکت پاشاده داخل اولدیغی حالده دائرهٔ حربیه ارکانی باب عالی‌یه دعوت اولنه‌رق احوال حاضره تفصیلاً کندیلرینه بیان و بو بابده‌کی رأی و تدبیرلری استفسار اولندی.

تفصیلی آتیاً بیان اولنه‌جغی وجهله فریق عبدالله پاشادن باشقه ارکان مشارالیهم روم ایلینك نقاط مختلفه‌سنده موجود عساکر عثمانیه‌نك اون سکز کون ظرفنده درتیوز بیك نفره ابلاغیله مواقع حربیه‌یه سوقی قابل و ادرنه ایله اشقودره و یانیه کبی مواقع مستحکمه الده اولدیغی جهتله بوقوتله خصم مشترکه مدافعه ممکن اولدیغنی وبناءً علیه باب عالیجه بو مدتك قازانلماسنه غیرت ایدلمك لازم کله‌جکنی افاده ایتدیلر و خلاصهٔ رأیلرینی حاوی بر ورقه تنظیم وامضا ایدرك صدر اعظمه ویردیلر. محمود شوکت پاشا اساساً بو بیاناته اشتراك ایله برابر دائرهٔ عسکریه‌جه شیمدی بر صفت ومأموریتی اولمادیغندن ورقهٔ مذکوره‌یی امضا ایتمکده معذور اولدیغنی بیان وحربیه ناظری ناظم پاشاده مشارالیهی تصدیق ایتمکله هیئتجه رأینك استماعیله اکتفا ایدلدی.

احوال داخلیه و مالیه‌مزه وبالخاصه مشروطیتدن بری اردوی همایون ضابطانینك اکثری سیاسیات ایله اشتغال ایده‌رك عسکرلکك روحی اولان امر اطاعتك مع التأسف مختل اولماسنه نظراً بو صره‌ده محاربه وقوعنی هیئت وکلا و بالتخصیص بو عاجز قطعیاً آرزو ایتمدیکمز جهتله مذاکراتده هپ بو اساس نظردقتدن دور طوتلمایوب بناءً علیه ماکدونیاده موقع تطبیقه قویمق عزمنده بولندیغمز لایحهٔ اصلاحیه وقتیله اجنبی دلکه‌لریله مشترکاً تنظیم ایدلمش اولدیغندن دول معظمه سفراسنجه حربك منعی تعهد ایدیلیرسه اخف ضررینی اختیارلر قبیلندن اوله‌رق اصلاحاتك تطبیق و اجراسنده دول مشارالیهمك اشتراکنی قبولده بأس کورمدیکمی خارجیه ناظری نورادونکیان افندی‌یه مجلسده سویلدم. مشارالیه بوصورتی کندیسی ده بالتأمل ملاقات ایتدیکی سفرادن بعضیلرینه رأی ذاتی اوله‌رق افاده ایتمش ایسه‌ده آلدیغی جواب بلغارستانده حصوله کلن غلیان افکاره نظراً بلغار رجال حکومتی بیله حربك منعنه مقتدر اوله‌مایوب بویله بر تشبثده بولنسه‌لر سقوط ایتملری محتمل اولدیغی و بناءً علیه دول معظمه‌نك تأخیری قابل اولمیان بالقان محاربه‌سنك آوروپایه سرایتنی منع ایتمکه صرف مساعی ایده‌جکی مرکزنده بولنمش و آوستریا-مجارستان سفیری موسیو پاللاویچینی دخی بو سوزی تأییداً یوزده طقسان نسبتنده حرب احتمالنك غالب ایدوکنی درمیان ایلمش اولدیغندن سفرای مشارالیهمك تکلیف واقعنه تمامیله موافقت اولنسه بیله بو جریان طبیعینك اوکنه کچیله‌میه‌جکنی افاده ایلدی.

فی الحقیقه انکلتره خارجیه ناظری سیرادوارغره‌ی دخی اخیراً بعض انکلیز محافلنده ایراد ایتدیکی نطقلرنده بالقان محاربه‌سنك منعی قابل اولمادیغندن اوروپایه سرایتیله بر حرب عمومی تهلکه‌سنك اوکنی المغه صرف مساعی ایدرك موفق اولدقلرینی سویله‌مشدر.

مع هذا نوع بشرك احاطهٔ فکریه‌سی کبی قدرت تصرفیه‌سی ده محدود اولدیغندن لوندره سفرا قونفرانسنك مقررات غیرطبیعیه‌سی بالقانلرده مطلوب اولان سکون و مسالمتی تأسیس ایده‌مدیکی کبی قورقیلان حرب عمومی دخی آز بر زمان ایچنده دولاییسیله ظهوره کلمشدر.

بالاده خلاصهٔ مآلی حکایه ایدیلن حکومات متفقه اولتیماتومی تفصیل اولنان اسبابه مبنی وجهاً من الوجوه قابل قبول اولمادیغندن ینه دول معظمه‌نك همت مشکل برانداز لرینه مراجعتله صوك چارهٔ سلامت آرامق اوزره حکومات مذکوره‌نك درسعادتده بولنان سفیرلرینه جواب مقامنده پساپورطلرینك اعطاسیله بالضروره قطع مناسباته و بو صورتله سلطنت سنیه‌نك محافظهٔ شرف و ناموسنه قرار ویرلدی. فقط شیمدی ادعا اولندیغی اوزره رسماً اعلان حرب ایدلمدی.

هیئت عسکریه‌نك طلب ایتدیکی مهل؛ مذاکرات و مخابرات سیاسیه ایله قزانیله‌رق دائرهٔ حربیه او مدتده تحشیدات عسکریه‌یی اکمال ایتمش وحکومات متفقه بیننده مقرر اولدیغی وجهله قره طاغلیلر ارناودلق جهتنده‌کی حدود خاقانی‌یی چندکوندن بری تجاوز ایدرك عساکرعثمانیه ایله رسماً حربه مباشرت ایتدکلری کبی بلغارستان حدودنده دخی قره‌قول محاربه‌لری باشلامش ایدوکنه و حدود بوینجه تحشد ایدن طرفین عساکر متقابله‌سنك حال توقفده بولندیرلسی قابل اولامیوب دول معظمه‌جه مصروف اولان مساعیدن استفاده امیدی دخی منقطع اولدیغنه مبنی عساکر عثمانیه‌نك‌ده مستعیناً بالله تعالی دشمنله محاربه‌یه ابتداری کسب ضرورت ایلمشدر.

حربك صفحاتیله نتیجهٔ الیمه‌سی عامه‌جه معلوم اولوب اصل نظر دقته آلنه‌جق جهت تاریخ عثمانی‌ده همان مثلنه تصادف ایدیله‌مه‌ین بو هزیمت سریعه‌نك نه کبی اسباب و احوالدن ایلری کلدیکنی کشف و تعیین ایتمك قضیه‌سی اولدیغندن بوحقیقتی میدانه چیقارمق وامرای عسکریه‌دن اثنای حربده قصور و تهمتی وقوع بولانلری بالمحاکمه جزالندیرمق وظیفهٔ اساسیه‌سیله مکلف اوله‌رق اولجه تشکیل بیوریلان دیوان عالیٔ عسکری بر آرالق تعطیل ایدلدیکی و ارادهٔ اخیرهٔ ملوکانه اوزرینه‌ده دیوان عالیٔ مذکور هنوز اجتماع ایله ایشه مباشرت ایتمیوب بناءً علیه انهزام واقعك اسباب و منشئی اساساً تعین ایتمدیکی حالده مجرد شکله عائد بر طاقم خطالر اسنادیله حربك مسئولیتی اعضاسندن بولندیغ غازی احمد مختار و کامل پاشالر قابینه‌لرینه تحمیل ایدلمك ایسته‌نیلدیکنه واثنای حربده ایکنجی شرق اردوسی قوماندانلغنده الیوم برلین سفارت سنیه‌سنده بولنان محمودمختار پاشانك (اوچنجی قول اردونك وایکنجی شرق اردوسنك محارباتی) عنوانیله یازمش اولدیغی ایکی‌یوز یتمش صحیفه‌لك بر اثرك فذلکهٔ محاکماتی‌اولان ملاحظات قسمنده حربك وقوعیله نتیجهٔ مؤلمه‌سنی تولید ایدن اسباب صحیحه بك واقفانه و بی طرفانه سرد و اتیان ایدلمش اولدیغنه مبنی مذکور ملاحظاتك نقاط مهمه‌سنی نقل و بیان ایتمکی واجباتدن

عد ایلدم . مشارالیه اشبو ملاحظاتنده عثمانلی اوردولرینك روسیه محاربه‌سندکی موفقیاتی وابراز ایتدکلری شجاعت قهرمانانه بو دفعه‌کی سرعت هزیمتله مقایسه ایدیله‌جك اولورسه بهت و حیرت ایچنده قالمامق ممکن دکلدر . بر پلونه ، بر کدکلردن صوکره بر قرق‌کلیسا ، بر لوله‌برغوس و یا بر قومانوه وقعه‌لری ؛ آنجق بر روسباح مظفریتمدن صوکره یانه هزیمتی ایله قابل قیاسدر . فقط بزم قارشیمزده نه برناپولیون موجود ایدی ، و نه‌ده بزم قوماندانلر ؛ او زمانکی پروسیا قوماندانلری قدر حرب حاضر قواعدندن بی‌بهره ایدی . مغلوبیتمزی انتاج ایدن کیفیت سوق‌الجیش خطالرندن زیاده تشکیلات اساسیه‌مزده و استحضارات حضریه‌مزده‌کی فنالقلره اجتماعی ، سیاسی اخلاقی تفسخاتك انضمام ایتمش اولماسیدر » دیدکدن صوکره بونلری برر برر عالمانه تدقیق و ایضاح ایدییور .

بو ایضاحات صره‌سنده « بتون بو الیم حالاتك تأثیرات مخربه‌سی کافی دکل ایمش کبی برده یکی تشکیلات یاپیلمش ایدی » مقدمه‌سیله محمود شوکت پاشانك موقع تطبیقه قویدیغی تشکیلات جدیده‌نك اردوی همایونی تنظیم و تقویه دکل بالعکس سابقنه نسبتله اداره‌سی مشکل بر حاله کتیردیکنی و بو دفعه‌کی انهزامك باشلیجه اسبابندن بری اولدیغی عسکرلك نقطهٔ نظرندن بیان واثبات ایدییور وضابطان سیاسیاتله مشغول ایدیله‌رك انتظام عسکرینك اخلال ومشروطیتدن صوکره هر شیئه ترجیحاً اکالی لازم کلن طرق سوق الجیشیه‌نك نافعه نظارتجه انشاسنده اهمال ایدلمسنی هزیمت واقعه‌نك اسباب مهمه‌سندن اوله‌رق ذکر وتصریح ایله‌یور .

محاربات عدیده‌ده بولنه‌رق اثبات اقتدار ایدن فضلای امرای عسکریه‌مزك بعضیسندن مسموع عاجزانه‌م دخی بو مرکزده اولوب تشکیلات مبحوث عنهانی تطبیق ومعنا بلغارستانی تهدید ایچون محمود شوکت پاشانك مقدما ادرنه ایله استانبول آراسنده یتمش بیك کشیلك براردو تحشید ایدرك اجرا ایتمش اولدیغی مانورا بوحقیقتی تماماً کوسترمشدر . ضابطانك تشکیلات مذکوره ایله استیناس ایده‌مملرندن ناشی اردونك صورت مطلوبه‌ده اداره‌سی و ارزاق ولوازم سائره‌نك قطعات عسکریه‌یه منتظماً سوقی و ایصالی قابل اوله‌مادیغندن بر محاربه شکلنی تصویر و ارائه ایدن بو مانوراده عسکرجه آجلقدن و خسته‌لکدن خیلی تلفات وقوع بوله‌رق پای‌تختده قولرانك تلقیح و سرایتنه سبب اولدیغی و بلغارلره‌ده ضعف اداره‌مزی کوستره‌رك بالآخره زمله حرب ایتمکه جرأتلرینی استلزام ایلدیکی اصحاب وقوفه غیر خفیدر .

اتحاد قابینه‌لرنده نافعه ناظری اولان خلاجیان افندی سوقیات عسکریه و مناقلات سائره‌نك تسهیلی ایچون اناطولیده و دیکر جهانده اون بیك کیلومترو شوسه طریقی انشا ایدیله‌جکنی مجلس مبعوثان کرسیسنده بیان و تعهد ایتدیکی حالده دکل آناطولیده‌کی یوللرك ، استانبول ایله ادرنه

آراسنده‌کی طرق عسکریه‌نك بیله انشا و اکمال ایدیله‌مه‌سندن ناشی بالقان محاربه‌سنده طو
آرابه‌لری چاموزلره صاپلنه‌رق مهماتجه‌ده برچوق ضایعاتمز اولدیغی کبی دونانمه‌مزك تنظیم واکما
ایچون واقع اولان تشویقات اثری اوله‌رق حمیتمندان اهالینك اعانهٔ ویردیکی مبالغدن ای
سالخورده زرهلی اشترا اولنمغله محاربهٔ مذکوره‌ده بتون دونانمه‌مزك یونان دونانماسنه مقابله ا
تأمین ظفره قدرتیاب اوله‌مامسی دخی اسباب هزیمتمزك باشلیجه‌لرندندر . سالف الذکر ای
زرهلی‌یه ویریلن برمیلیون لیرایه لزومی قدر مبلغ علاوه ایدیله‌رك یونانلیلرك آواروفنه مقا
ایده‌بیله‌جك جدید وقوی برکمی مبایعه اولنسه ایدی بحراً حصولی مأمول قوی‌اولان مظفریتمز
محاربهٔ بریه‌مزده تأثیر عظیمی اوله‌جغی بدیهی ایدی .

والحاصل کرك اردونك تنسیقنده و کرك امور اداریه و سیاسیه‌جه وقوعه کلن بوخطا
طرابلس غرب و روم ایلی قطعه‌لرینك الیمزدن چیقمه‌سنه سبب مستقلدر . مشارالیه محمود مخت
پاشا ملاحظاتنك بر محلنده بونلری اجمالاً بیان ایتمش اولمقله عیناً بورایه درجی فائده‌دن خا
کورمدم :

« بدایت مشروطیتده وطنك حالت نزعده بولندیغی اونودیله‌رق بوسنه ـ هرسکدن مبعوث
جلب ایدلمك دوشونلدی، آوستریا بوکا الحاق ایله جواب ویردی. بلغارستان‌قپوکتخداسنه دول
مأموری سوسی ویرمك ایسته‌نیلدی ، قرال فردیناند اعلان استقلال ایله مقابله ایتدی . هر
مطالعه‌یه مبنی ایسه کرید مسئله‌سی آلولندیرلدی، بویقوتلر یاپیلدی. نتیجه‌ده یونان اسلاولر
برلشدی ، الدن کیدن هیهات یالکز کرید اولمادی . ایتالیانك طرابلسه قارشی طبیعت مصلحت
ایجابنجه موجود اولماسی لازم‌کلن احتراصنه قارشی یا طرابلسك تحکیمی و یاخود بوقابل‌اولما
ایتالیانلرك مطالب اقتصادیه‌سنه قارشی ائتلافکارانه حرکت ایدلمسی و شو صورتله حاکمی
سیاسیه‌مزك اولسون محافظه‌سی جهتنه کیدلمسی ایجابات منطقیه‌دن ایکن ایتالیانلره مشکلا
اتقاعنده دوام ایتدك. بوحال ایسه ایتالیانلرك مسلحاً تجاوزینی انتاج ایلدی. موقعمزك نزاکت
تقدیر ایتمدك وکویا ایتالیانلردن باشقه خصممز یوق ایمش‌کبی حربه قیام ایتدك . فقط طرابلس
محافظه ایتمك شویله دورسون مواصلاتمزك منقطع اولمسندن یمنده و عسیرده‌کی موقعمز تزلز
اوغرادی . صد حیف که ایش بونکله قالمادی . هرطرفده کندی الیمزله کوروکله‌دیکمز یانغینلر
سوندرمکله مشغول اولقلغمزدن بالاستفاده بالقان حکومانی اعلان حرب ایتدی .

« بدایت مسئله‌ده بلکه بو حربك اوکنی آلمق قابل ایدی. فقط یوقاریدن بری تعداد اولنا
فلاکتلره سببیت ویرن عاملرك تحت تأثیرنده بر یدبی آمان؛ دولتی بوکردابه‌ده چکدی سورکله‌دی
« یا کرید یا اولوم یا طرابلس یا اولوم » دیه باغرمغی ومتینغلر عقد ایتمکی عادت ایدنلر؛ بو دفعه

خلقه «یا صوفیه یا اولوم» یازیلی کلاهلر کیدیردیلر و غازی اوله‌جغز دیه باغریدیلر . حیفا که
نه کرید قالدی نه طرابلس . او یایغره‌جیلر صوفیه‌یه اسیر اوله‌رق دخی کیرمدکدن ماعدا لنکر
ستقلال دولت اولان بوتون روم ایلی‌ده الیمزدن کیتدی . فقط او آدملره برشی اولمادی . »

« جناب حق کبر و غروری سومز . بز بو جهتدن‌ده غضب الهی‌یه هدف اولدق . بدایت
مشروطیتده اوروپانك کوستردیکی توجهی بر حق مکتسب عد ایتدك . و بونك محضا فجر امید
عد ایدیلن بر انقلابك اویاندیردیغی حس تحسیندن عبارت اولدیغنی درپیش ایده‌مدك . استبدادك
زاله‌سیله اکتساب ایدیله‌جك فیوضات وشوکت همان وجود بولمش کبی کندمزی دول معظمه‌دن
عد ایدرك عالمه میدان اوقودق . غزته‌لرله تحقیر ایتمدك دولت براقمادق ، ایکی‌ده برده مقطوع
ر عدد ایمش کبی موجود اولمایان اوتوز میلیون عثمانلیلقله تفاخر ایتمکدن و اوچ عصردن برو
ع الاسف انواع هزیمت وعجز وجهالت آیینه‌سی اولان صفایح تاریخیه‌مزه رغماً منصل التی یوز
سنه‌لك شان و شرفدن بحث ایدرك بالا پروازلقدن ، کندمزی آلداتمقدن بر آن خالی قالمادق .
علمدن ، صنایعدن ، تجارتدن محروم و فقر وضرورت ایچنده پویان و ملت لفظنك مستند
ولندیغی شرائط اساسیه‌دن معرا ، مختلف العناصر سکنه‌دن مرکب و حیات سیاسیه‌سنی اتحق
رقابت دولیه‌یه مدیون ، اراضیسی بیوك فقط قوتی کچوك بر دولتجکدن باشقه برشی اولمادیغمزی
آکلامق ایسته‌مدك . کرك بو حاللر وکرك سه هر شیدن اول داخلاً انتظام و انضباطی ضامن
ولماسی لازم کلن اردونك اختلالجیلر النده بازیچه اولماسی و ضابطانك وظیفه‌لرندن باشقه
ر شیله مشغول بولنماسی اوروپاجه هر امیدی سوندردی ، هر توجهی رفع ایتدی ؛ نفرت
ویاندیردی . ایشته باشمزه کلنلر هپ بو حاللرك نتیجهٔ مستحقه‌سیدر . »

اوله حقی پاشا قابینه‌سنده داخل اولان مشارالیه محمود مختار پاشانك اعتراف حقیقت
ادیسنده یازمش اولدیغی بو ملاحظات بالاده تفصیلاً عرض ایتدیکم درت بچق سنه‌لك خطیئات
سیاسیه‌نی دوغریسی بر پرنج اوزرینه فتحه یازمق قبیلندن اوله‌رق پك بلیغانه تلخیص واقاده
یتمکده اولدیغی جهتله نظر امعان و بصیرتله مطالعه‌یه احرادر .

شرق اردوسنك صوك استنادگاهی اولان چتالجه استحکاماتنه دور سابقده ریختیملر انشاسیله
ضع و تعبیه ایدلمش اولان بیوك چاپده‌کی طوپلر اخیراً قالدیریله‌رق هر نه مطالعه‌یه مبنی ایسه
یختیملری دخی تخریب ایدلمش اولدیغنه و یکیدن ریختیملر انشاسیله او چاپده طوپلر وضعنه
ـن و امکان بولنه‌مدیغنه مبنی دائرهٔ عسکریه‌جه مذکور استحکامات اوکنده پیاده سپرلری
نشا ایتدیریله‌رك اردوی همایونده قوللانیلان صحرا طوپلریله تجهیز و بونلری محافظه و اداره
یده‌جك قدر قوای عسکریه ترتیب و تعیین ایدلمش و باب عالیجه دخی اردوی همایونك تدارك

لوازم و احتیاجاتی و تنظیم سوقیاتی ایچون هر نه صورتله معاونت لازم ایسه هیئت وکلا کیجه
کوندوز عقد اجتماعات ایله اتخاذ تدابیردن کرو طورمامشدر. هله کامل پاشا؛ سنی سکسانی تجمش
بر پیر اولدیغی حالده صدارته تعیین اولندیغی کوندن اعتبـاراً کیجه‌لری دخی باب عالیده یاتو
قالقه‌رق رفقاسیله برلکده عهدهٔ حمیته ترتب ایدن وظیفه‌یی قدرت بشریه‌نك یتدیکی مرتبه ایفا
چالشمشدر. آنجق بر مقتضـای تقدیر الٓهی شرق و غرب اردولرینك اکثر قطعاتجه مبادی
حربده باشلایان آثار هزیمت ، عسکرك عمومنه سرایت ایدرك هر طرفده وقوعبولان محاربه
رجعتله نتیجه‌لندیکندن احوال عمومیهٔ حربیه ایله نتایجی حقنده‌کی معلومات و مطالعات عسکر
بیلندکدن صـوکره تدابیر لازمه اتخاذ اولنمق اوزره یکی و اسکی امرای عسـکریه برکیجه با
عالی‌یه دعوت ایدلدی .

چتالجه استحکاماتنده‌کی مذکور بیوك طوپلرك قالدیرلمسی حربیه نظارتنده بولندیغی زما
مصادف اولماسندن ناشی اسبابنی هیئت عسکریه میاننده بولنان محمودشوکت پاشا مرحومدن بالذا
سؤال ایتدم. ایتالیا دونماسنك بوغازی زورلاماسی احتمالی قوی اولدیغنـدن مذکور طوپلر ا
ادرنه اسـتحکاماتنده موجود بیوك چاپده‌کی طوپلردن بعضـلری قلعهٔ سـلطانیه ایله بولا
استحکاماتنه نقل و تعبیه ایدیله‌رك بوغازك خطوط تدافعیه‌سی تقویه اولندیغنی سویلدی.

حاضر اولان امرای عسکریه حربك صفحاتی حقنده بیان معلومات ومطالعاتدن صـوکر
شکل حاضره نظراً یانیه ، اشـقودره و باخصوص ادرنه اسـتحکاماتی دشمنه قارشی مدافعه
ثبات و اقدام ایتمکده اولدیغی کبی شرق اردوسی بقیه‌سـنك دخی چتالجه استحکاملرنده جم
و تحشیدیله هجوم اعدایه شدیداً مقاومت وچکمجه ترقوس طرفلرندنده دونما معرفتیله اردو
مظاهرت ایتمکدن باشقه چاره اولمایوب بو صوك تدبیر عسکرینك حاصل ایده‌جکی نتیجه‌یه و ایجا
حاله کوره باب عالیجه‌ده تدابیر سیاسیه اتخاذ اولنمسی لازم کله‌جکنی درمیان ایتدیلر .

لوله‌برغوس هزیمتندن صوکره شرق اردوسی چتالجه استحکاماتنه عودت و اورادن دشم
مقابله ایله ابراز صولت و شجاعت ایلدی و بالدفعات هجوم ایدن اعدایی تلفـات کثیره ایله رجع
مجبور ایتدی . آنجق حربده اردونك استهلاکاتیله عودتی اثناسـنده طرق عسکریه‌نك فقدان
و یاغمورلرك کثرتی مهمات حربیه‌جه کلیتلی نقصان وضایعاته سبب اولدیغندن چتالجه استحکاماتنده‌ک
طوپلرك آنجق بر قاچ کون انداخت ایدیله‌بیله‌جك کوله‌لری قالدیغنی بو حال ایله حربه دوام قابل
اوله‌میه‌جغنی باش قوماندانلق وکالتندن بیان واخطار اولنماسی اوزرینه عاجلاً کولله یتشـدیرلم
اوزره طوپلری اعمال ایدن المانیـا فابریقه‌لرینه مراجعت اولندیغی کبی طربزون و سـائر محللرد
موجودیتی خبر ویریلن او نوع کولله‌لر جلب ایدیله‌رك ادارهٔ مصلحته غیرت اولندیسـه‌ده تأمی

مقصده کفایتی اولمامقله برابر بحکمته‌الله تعالی او صره‌ده ظهور ایدن قولرا علتی عسکر میاننده محاربه‌دن زیاده تخریبات‌ه باشلادیغی جهتله پای‌تختک آن‌بآن تقرب ایتمکده اولان تهلکه‌سنی برطرف ایتمك اوزره متارکه طلبنه مجبوریت حاصل اولدی .

بلغارلرك دخی مسافهٔ سفرك امتدادی جهتیله حسب الموسم مهمات و ارزاق نقلنده دوچار مشکلات اولدقلری کبی چتالجه پیشگاهنده خیلیجه تلفات ویردکلرندن و خسته‌لك کبنادی اردولرنده‌ده باش‌کوستردیکندن متارکه‌یه محتاج ایدیلر . بناءً علیه طرفین قوماندان و مرخصلری چتالجه‌یه قریب بخشایش کوینده بالاجتماع مذاکرهٔ صلحیه‌یه ابتدار اولنمق اوزره مدت معلومه ایله متارکه‌یه قرار ویردیلر .

بو صره‌ده دول معظمه ایشه مداخله ایدرك انکلتره خارجیه ناظری سیرادوار غره‌یك تکلیفی وجهله مقدمات صلحیه‌یی مذاکره ایتمك اوزره دول مشارالیهمك لوندره‌ده‌کی سفراسندن متشکل بر قونفرانس انعقاد ایتدی . دول محاربه طرفندن دخی مرخصلر تعیین اولنه‌رق مذاکرات و مناقشات مدیده‌دن صوکره دولت عثمانیه مرخصلرینك اعتراضات شدیده‌سنه رغماً مریجك آق دکزه منصب اولدیغی محلك جهت شرقیه‌سنده‌کی اینوزدن قره دکز ساحلنده‌کی مدیه‌یه قدر بر خط موهوم چکیله‌رك ادرنه داخل اولدیغی حالده ارناودلقدن معدا بتون روم ایلینك دول متفقه‌یه وکریدك یونانه ترکی وایتالیالیلرك تحت اشغالنده‌کی اطه‌لردن معدا جزائرك تعیین مقدراتیله آرناودلغك تشکیل اداره‌سی خصوصلرینك دول معظمه‌یه حواله‌سی و متفرعاتی حقنده ویریلن قرار علاقه‌داران میاننده باب عالی‌یه‌ده تبلیغ اولندی .

حکومت حوصلهٔ حمیتك تحمل ایده‌میه‌جکی بو تکلیفه معروض اولنجه غایت مشکل بر موقعده قالدی . چونکه احوال مالیه و داخلیه‌مزله اردولرمزك بالتجربه تحقق ایدن عدم انتظامی ارکان حرب رئیسی عزت پاشا طرفندن ویریلوب مجلس وکلاده قرائت اولنان لایحه یوللو مطالعه‌نامه‌ده‌ده بیان اولندیغی وجهله حربك دوامنه قطعیاً مساعد دکل ایدی . هر درلو فداکارلق اختیاریله حربك بر آزدها تمدیدی جهتنه کیدلسه دخی مال و عسکر تلف ایتمکدن باشقه بر ثمره استحصالی امکان خارجنده ایدی . نته‌کیم کامل پاشا قابینه‌سنی اسقاط ایله موقعی اشغال ایدن محمود شوکت پاشا هیئت حکومتی شونی بونی صاتارق و بیك بلا ایله شورادن بورادن پاره تدارك ایدرك تکرار حربه کیرشدی . چتالجه ایلروسنده و کلیبولی بولایر حوالیسنده عسکرجه مهم تلفات ویردکدن واستیناف حربه قدر مقاومتده ثبات ایدن ادرنه ، اشقودره ، یانیه مواقع مستحکمه‌سنی بر قاچ ملیون لیرا قیمتنده اولان بتون اسلحه و مهماتیله دشمنك پنچهٔ استیلاسنه دوشوردکدن صوکره سالف الذکر شرائط صلحیه‌یی عیناً قبول و امضایه مجبور اولدی .

برده حرب أثناسنده دول متفقه ایله چارپیشمقده ایکن مذاکرهٔ صلحیهده دول معظمه‌یی‌ده قارشیمزده بولدق . دیکر جهتدن هر درلو نواقصمزه رغماً دولتی حربه مجبور ایتمك ایچون اولجه افکار عمومیه‌یی تهییج ایله خلقه حرب ایسترز دیه فریاد ایدنلر شمدی‌ده صلح مسئله‌سنی اسقاط حکومته وسیله اولور ملاحظه‌سیله ترتیب مقدمات فساددن خالی دکل ایدیلر.

بناءً علیه کیفیت مجلس وکلاده عریض وعمیق مذاکره اولنه‌رق بو تکلیفی تمامیله رده امکان اولمایوب بعض موادینك منفعت دولته تقریباً تعدیلی موفقیاتدن معدود اوله‌جغنه و ادرنه شهری دولت عثمانیه‌نك قدیم بر پای تختی اولوب اوراده خیلی آثار مقدسهٔ اسلامیه موجود وتحریر نفوس جدوللرینه نظراً سکنهٔ ولایتك یوزده سکساني بو قدری مسلم اولوب ماعداسی صنوف سائره‌دن مرکب اولدیغی و بلغارلرك مرمره حوضه‌سنه تقربی آق دکز بوغازینك محفوظیتنی اشکال ایله بالاخره آوروپا موازنهٔ صلحیه‌سنی‌ده اخلاله سبب اوله‌بیله‌جکی ملاحظه‌سنه بناءً ادرنه‌نك قره آغاجدن اعتباراً بر حد تعیینیله اسویچره کبی مستقل و بی‌طرف بر حکومت شکلنه افراغی و سکنه‌سنك برمنوال محرر اکثریت عظیمه‌سنی مسلمانلر تشکیل ایتدیکنه کوره دول معظمه‌نك انضمام رأییله مسلمان بر حاکمك زیر اداره‌سنه تودیعی و آطه‌لره کلنجه ساقز ومدللی کبی اناطولی ساحلیله ارتباط تامی اولانلرك یونانه ترکی حالنده آیدین ولایتی وایوالق سواحلنده متوطن اولان روم اهالی ایله یونانلیلر آراسنده سائقهٔ همجنسی ایله چاقجیلق و امثالی اخلال انضباطه باعث اوله‌جق احوال اکسیك اولمیه‌رق اوحوالی دخی مقدونیا کبی بر منبع فساد ودولتجه غوائل متمادیه حدوثنه بادی اولاجغندن اول و آخر بیان اولندیغی وجهله ادرنه کبی اطه‌لرکده کلیاً ترکنه موافقتده حکومت عثمانیه معذور اولدیغندن بو جهت نظر دقته آلنمق شرطیله اطه‌لر مسئله‌سنك دول معظمه‌نك رأی و تقدیر نصفتکاریسنه تودیعی و شرائط سائرهٔ صلحیه‌نك بالضروره قبولی صورتی تذکر اولنمش و ادرنه‌نك بر شکل بی‌طرفیه وضعی اساساً سیرادوار غری طرفندن لوندره سفیری توفیق پاشایه محرمانه اخطار ایدلمش اولمسنه نظراً بو تکلیفمزك سفرا قونفرانسنجه قبول ایدیله‌جکی قویاً امید ایدلمش ایدی .

واقعا ادرنه‌نك بی‌طرف بر حکومت اسلامیه شکلنه افراغیله بلغارلرك او جهتجه اولان آمال حریصانه‌سنه بر حد تعیینی و اطه‌لرك اکثر سکنه‌سی روم اولمق ملابسه‌سیله کندیلرینه ادارهٔ جه امتیازات مخصوصه ویریله‌رك حاکمیت سیاسیهٔ عثمانیه‌ده ابقالری او زمانده‌کی وضعیتمزه نظراً موفقیاتدن معدود اوله‌بیلیرسه‌ده قوجه بر روم ایلینك ترکی کبی اورتاده بر بادرهٔ وجدانسوز موجود اولدیغنه وکرچه قانون اساسی حکمنجه بو بابده بر قرار قطعی اتخاذی منحصراً هیئت مشروطهٔ وکلایه عائد ایسه‌ده دولتك حیات ومماتنه تعلق ایدن بو مسئلهٔ مهمه‌ده حقایق احوال

افکار عمومیهٔ عثمانیه‌ده تماميله انکشاف ایتمك و قابل اجرا واها نافع بر تدبیره کسب اطلاع ایدیلیرسه او جهت ترجیح ایدلمك و الحاصل مطالعات قاصرانه‌مزك اصابت و یا عدم اصابتی اکلاشیله‌رق اکا کوره اطمئنان قلب ایله تدابیر لازمه اتخاذ اولنمق موافق قاعدهٔ احتیاط اوله‌جغنه بناءً وکلای سابقه و هیئت اعیان ایله علمی ، عسکری ، ملکی و عدلی رجال دولتك رؤسا و متحیزیندن مرکب بر هیئت استشاره‌نك دعوت و جمیله مداوله افکار اولنماسنی هیئت وکلایه تکلیف ایتدم . حربیه ناظری ناظم پاشا مسئولیتی منحصراً وکلایه عائد اولان بومسئله‌یه اعیان وسائره‌نك قاریشدیرلمسی جائز اولمادیغندن بحثله مخالفتده بولندی . صدراعظم کامل پاشا ایله وکلادن بر ایکی ذات دخی او جهته تمایل ایدنجه مقصد عاجزانه‌م اعیان و رجال دولتی مسئولیته تشریك اولمایوب مسئله‌نك اهمیت عظیمه‌سنه مبنی امر مسنون استشاره‌یه رعایت و کندی فکرلرمزی آراء صائبه ایله تنویر ایدرك مهما امکن خطادن مباعدت ایچوندر .

بوده دأب قدیم دولته موافقدر . قبول بیورلمادیغی تقدیرده ایشدن چکلمکلکم ضروریدر کلام قطعیسیله صورت اصرارده بولندیغمدن ناظم پاشادن باشقه وکلا رأی عاجزانه‌مه اشتراك ایتمکله صدراعظمك بعض تعدیلات ایله تنظیم ایتدیکی دفتر موجبنجه کیفیت لدی العرض مقرون مساعدهٔ سنیهٔ تاجداری اوله‌رق تعیین اولنان کونده دعوت اولنان ذوات ایله بشکطاش ساحلسرای همایوننك اورته قات صالوننده اجتماع ایدلدی . یالکز محمود شوکت پاشا ناظم پاشا واديسنده سرد اعتراض ایله دعوت واقعه‌یه اجابت ایده‌میه‌جکنی باتذکره صدر اعظمه بیلدیردی .

ذات شوکتسمات شهریاری ولی‌عهد سلطنت و شهزادهٔ جوانبخت یوسف عزالدین و وحیدالدین و عبدالمجید افندیلر حضراتنی مستصحباً صالونه ناظر بر اوطه‌ده بالذات استماعه تنزل بیوردقلری و اعیان رئیسی سعید پاشا ایله صدر سابق غازی احمد مختار پاشا دخی اجتماعه داخل اولدقلری حالده دولت علیه‌نك احوال عسکریه و خارجیه و مالیه‌سی حقنده ناظرلری طرفندن هیئت مجتمعه‌یه ایضاحات کافیه ویرلدکدن و جمعیته منسوب و غیر منسوب بعض ذوات ایراد نطق ایله حال و حقیقت مسئله‌یی تشریح و تنویر ایتدکدن صوکره صلحك قبول و عقدی ضروری اولدیغنه — حربك علی الاطلاق دوامی لزومنی درمیان ایدن باش مدعی عمومی حقی بك ایله اوکا تبعیتده بولنان اوچ بش رأی مخالفه قارشی — اکثریت عظیمه ایله قرار ویرلدی . اعیاندن بعضیلری بو قرارك ضبط و امضا ایدلمسی لزومنی اخطار ایتمش ایسه‌ده طرف عاجزانه‌مدن بو هیئت مدعوه مسئولیتده مشترك اولمایوب محضا افکار وکلانك موقع اصابتده اولوب اولمادیغنی تقدیر ایچون دعوت اولندقلرندن قرار واقعك امضاسنه لزوم اولمادیغی بیان اولنماسی اوزرینه تحریر و امضادن صرف نظر ایدلدی .

دول معظمه‌یه ویریله‌جك جوابی نوطه‌نك مجلس وکلاجه جریان ایدن مذاکره‌ء جهه

اصولاً تنظیمی اوکون خارجیه ناظری نورادونکیان افندی‌یه توصیه ایدیله‌رك فرداسی صباح مجلس وکلا باب عالیده انعقاد ایلدی .

ناظر مشارالیهك فرانسزجه قلمه آلنمش اولدیغی نوطه مسوده‌سی برای ترجمه دائرهٔ خارجیه‌یه کوندریله‌رك چند ساعت صکره ورودایدن نسخهٔ مترجمه‌سی مجلسجه قرائت ایدیله‌جکی اثناده که صدراعظم کامل پاشا بعض ارادات سنیه‌یی تبلیغ ایچون باب عالی‌یه کلمش اولان مابین همایون باش کاتبی علی فؤاد بکله کوروشمك اوزره صدارته مخصوص اوطه‌یه کیتمش ایدی ــ باب عالینك بیوك صفه‌سنده برکورولتی استماع ایدلمسی اوزرینه درحال حربیه ناظری ناظم پاشا تحقیق ماده ایچون مجلسدن خارجه چیقدی . متعاقباً سلاح سسلری ایشیدلمکله بقیهٔ وکلا بهت وحیرت ایچنده قالدی.

بتقدیرالله تعالی حربك اکتساب ایتدیکی شکل معکوسدن بالاستفاده هیئت وکلایی اسقاط ایله زمام اداره‌یی اله آلمق فکر و تشبثندن خالی اولمیان رجال جمعیت برکون اول مابین همایونده اجتماع ایدن هیئت استشاره‌نك تصویبی وجهله مذاکرهٔ صلحیه‌یه کیریشلمك اوزره دول معظمه‌نك نوطه‌سنه جواب ویرلمش اوله‌جغنی تخمین وبونی تجاوزه وسیله عد ایدرك شرف افندی سوقاغنده ترتیب و تهیئه ایتمش اولدقاری تخمیناً یکرمی اوتوز قدر اشخاص مسلحه‌یی وقت عصرده بغتةً باب عالی‌یه سوق و ادخال و بیوك صفه‌ده جمعیته مخالفتیله معروف اولان صدارت یاوری نافذ و حربیه نظارتی یاوری قبریسی‌زاده توفیق بکلری قتل و افنا وکندیلرندن دخی نجیب نامنده بر شخصی فدا ایتدکدن صکره جماعت مرقومه طلعت و انور بکلر ایله برلکده صدارت دائره‌سنده‌کی کچوك صفه‌یه کیروب اوراده حاضر و بوجماعته منتظر اولان حربیه ناظری ناظم پاشا ایله قپو یاننده بولنان سیویل پولیس قومیسرینی‌ده همان رووولورله شهید وصدارته مخصوص اوطه‌ده برمنوال محرر مابین همایون باش کاتبیله ملاقات ایتمکده اولان صدراعظم کامل پاشا تهدید ایدیله‌رك براستعفانامه یازدیرلمش ومذکور استعفانامه‌یی مشارالیهمادن انور بك ــ که اخیراً حربیه ناظری اولان انور پاشادر ــ بالاستصحاب حضور همایونه تقدیم‌ایله محمود شوکت پاشانك صدارته تعیینی خصوصنه مساعدهٔ سنیهٔ ملوکانه‌یی استحصال ایتدکدن صوکره باب عالی‌یه عودتله تبدیل وکلا وقوعه کلدیکنی تبلیغ وصدر جدیدك ورودینه قدر هیئت سابقه‌نك عودتلرینی تأخیرایلمشدر.

کیجه وقت عشادن صوکره محمود شوکت پاشا باب عالی‌یه ورود ایدرك شهدانك نعشلری محل آخره نقل ایله وکلای سابقه‌ده فاصله ایله برر ایکیشر عودته مأذون اولدی. صدر مشارالیه سلفی کامل پاشا ایله بوعاجزه عدلیه نظارتنه انتخاب ایتمش اولدیغی ابراهیم بك وساطتیله بك احترامکارانه بعض تبلیغده بولندیغی کبی نصف‌اللیلده احضار طعام ایله‌ده اکرام ایتدکدن صکره ضابطه قارشی ترفیق اولنان برر ضابط ایله مأوالریمزه عودت ایلدك .

فقط حقیقتك خلافی اوله‌رق کامل پاشا قابینه‌سنك ادرنه‌یی بلغارلره ترك ایله‌مسیلدن ناشی فوران ملتله موقع اقتداردن اسقاط ایتدیکی داخلیه نظارتی مقامندن تلغرافله ممالك عثمانیه‌یه اعلان و لسان رسمی ایله اسکی قابینه‌یه عظیم بر بهتان ایدلدی . چونکه جوابی نوطه‌نك صورت مترجمه‌سی هنوز مجلس وکلاده قرائتله کسب قطعیت ایتمه‌مش و بونده ادرنه‌نك بلغارلره ترکنه موافقی مشعر برکلمه بولنمایوب بالعکس بی‌طرف برحکومت اسلامیه شکلنه افراغیله آق دکز بوغازینك تأمین محفوظیتی صورتی تکلیفده درج اولنمش ایدی .

غرائب شئوندرکه حکومت جدیده حرکتی واقعه‌سنی انظار عمومیه‌یه مشروع کوستره‌بیلمك ایچون سلفی اولان قابینه‌یه عزو واسناد ایتدیکی تهمت وقصوری بالآخره کندیسی اختیاره مجبور اولدی . زیرا متارکه‌یی فسخ ایله حربه دوام وبویوزدن مال وعسکرجه پك چوق ضایعات وتلفات ایله انواع مشکلاتی اقتحام ایتدیکی حالده هیچ برشیئه موفق اولامیه‌رق نهایت اوروپالیلرك تکلیف ایتدیکی مدیه _ اینوز خطندن اوته‌سنك یعنی ادرنه داخل اولدیغی حالده بوتون روم ایلینك دول متفقه‌یه ترکنی قبول و امضا ایلدی . واقعا معاهده‌نك امضاسندن براز مدت صوکره ادرنه استرداد اولوندی . فقط ترك اولنان اراضی‌یی تقسیم مسئله‌سندن دولایی دول مذکوره بیننده ظهور ایدن نزاع حربی انتاج ایدیکندن بلغارلرك سالف الذکر معاهده‌نامه‌نك باب عالیجه قبول و امضا ایدلمسنه و ناظم معاهده اولان دول معظمه‌نك حمایهٔ طبیعیه‌سنه استناداً ادرنه استحکاماتنده‌کی عسکرلرینی صرب حدودینه سوق ایله ادرنه حوالیسنی تخلیه ایتملرندن بالاستفاده عثمانلیلغه مخصوص اولان حمیت و حماست فطریه ایجابنجه چتالجه‌ده‌کی اردوی همایونك بر سرعت خارقه ایله ادرنه‌یی اشغال ایتمسی بو امت مرحومه حقنده بر عنایت مخصوصهٔ الهیه اولدیغی شك و شبهه‌دن وارسته‌در .

بو عنایت صمدانیه عامهٔ عثمانیانجه باعث مسرت عظیمه اولدیغی کبی وکلای حاضره‌یی دخی غایت مشکل و وخیم برموقعدن قورتاردیغی ایچون کندیلرنجه‌ده بادیٔ شکر عظیم اولمق لازم کلیر . یوقسه ظاهر بینان عوامه قارشی ادعا اولندیغی وجهله وکلای مشارالیهم ایچون هیچ بر وقتده موجب فخر ومباهات اولامز . چونکه کندی زمان اداره‌لرنده دشمنك حرباً الیمزدن آلدیغی بر بلدهٔ مستحکمه‌یی ینه کندیلری ترکه موافقتله او یولده‌کی معاهده‌یی امضا ایتدکدن صوکره دشمن عسکرلرندن خالی اولدیغی بر زمانده اردوی همایونك سلاح استعمال ایتمکسزین اشغاله موفق اولماسی هیچ بر صورتله فاتحلك شرف و مزیتنی قازاندیره‌مز .

دیکر جهتدن دول معظمه‌نك احکام معاهده‌یه رعایت اولنماسی حقنده واقع اولان اخطارات وتبلیغاتنه قارشی اظهار جلادت و متانت ایدلمش اولمقده افتخاره محل یوقدر . زیرا سالف البیان

لوندره معاهده‌سنك عقد و امضا ایدلمسنی متعاقب بالقان حکومتلری بیننده‌کی اتفاق مبدل شقاق اوله‌رق آرالرنده حرب ظهور ایتمش و رومانیا دولتی دخی استفاده قصدیله ایشه مسلحاً مداخله ایدرك معاهدهٔ مذکوره حکم و قوتدن اسقاط ایدلمش اولدیغندن دول معظمه‌جه مقررات واقعه‌نك قوهٔ جبریه ایله تأییدی جهتنه کیدلیه‌جکی پك بدیهی ایدی. بناءً علیه بو قابینه‌نك موقعنده باشقه هر هانکی قابینه بولنسه بو فرصتدن بلکه دها زیاده استفاده ایده‌جکی اصحاب عقول نزدنده موجب تردد دکلدر.

حتی تکلیفات صلحیه کامل پاشا قابینه‌سنده مذاکره اولنورکن ادرنه و مستقل آرناودلقدن ماعدا مع التأسف دول متفقه‌یه ترکی مجبوریتنده بولندیغمز اراضینك دول معظمه‌یه تودیع و احاله‌سی عزت نفس ملیمزجه صورت دیکردن دها اهون اوله‌جغی مطالعه‌سنی درپیش ایلدیکمده کامل پاشا مرحوم؛ بالقانلیلره ترکی حالنده تقسیم اراضیجه اویوشه‌میه‌رق بینلرنده حرب و جدال ظهوری اغلب احتمال اولدیغندن او وقت اراضئ متروکه‌نك اقسام مهمه‌سنی استرداد بزم ایچون قولایلاشیر جوابیله کهانت سیاسیه ابراز ایتمش ایدی.

کامل پاشا قابینه‌سنك حاضرلادیغی جوابی نوطه ایله محمود شوکت پاشا قابینه‌سنك قبول و امضا ایتدیکی معاهدهٔ صلحیه مقایسه ایدیلیرسه حقیقت حال دها واضح صورتده آکلاشیلیر. کامل پاشا قابینه‌سی مذکور نوطه موجبنجه صلحی عقد ایده‌بیلسه ایدی دشمنه مقاومتده ثبات ایدن ادرنه، یانیه و اشقودره استحکاماتنده‌کی عساکر عثمانیه سلاحلری اوموزنده اوله‌رق منتظماً عودت ایده‌جك و مذکور استحکاملرده اولان و ایکی اوچ ملیون لیرا قیمتنده بولنان اسلحه و مهمات طبیعی حکومت سنیه‌یه عائد اوله‌رق نفوس و ماجه اخیراً وقوع بولان ضایعاتده محل قالمیه‌جق ایدی. حال بو که محمود شوکت پاشا قابینه‌سی درت بش آی قدر بلافائده حربه دوام ایتمکله ملت عثمانیه‌نك دوش تحملنی ازمکده اولان دیونی تزیید و کلیبولی جواریله مواقع سائرهٔ حربیه‌ده بیکلرجه اولاد وطنی تلف و ضایع ایدرك سالف الذکر ادرنه و یانیه و اشقودره قلعه‌لرینی‌ده اسلحه و مهماتیله دشمنك پنجهٔ استیلاسنه ترك و تسلیم ایتمکدن باشقه نه قازاندی؟

بلونه مدافعه‌سندن صوکره تاریخ عسکریمزی تزیین ایده‌جك صورتده آیلرجه دشمنه دلیرانه مقاومتله احراز شرف و شان ایدن ادرنه قهرمانلری عاقبت دوچار اسارت اوله‌رق بر خیلیسی دشمن مملکتنده سفالتله تلف اولدی و ادرنه‌نك حرباً استیلاسی سببیله او حوالیده‌کی اهالئ مسلمه‌نك بر چوغی اطفال و نساسنه وارنجه دشمنك تیغ غدرینه هدف اولدی.

نظر انصاف ایله باقیلیر و عادلانه محاکمه ایدیلیرسه روم ایلینی ضایع ایدن غازی احمد مختار و کامل پاشالر قابینه‌لری اولمایوب بالاده تفصیلاً شرح و بیان اولندیغی اوزره لوتوز بر ماه‌ت

خاتمه‌سندن صوکره زمام اداره‌یی ید استقلالنه آلان و سوء اداره و خطیئات سیاسیه‌لریله اشبو محاربه‌نك اسباب ظهورینی تماماً حاضرلیان اتحاد قابینه‌لری اولدیغنه حکم ایتمه‌مك قابلمیدر؟

محمود شوکت پاشا بو قابینه‌لره داخل ایدی . بو صلح مشئومی عقد و امضا و لزوم ایلی‌یی رسماً دول متفقه‌یه ترك و فدا ایدن مشارالیهك تحت ریاستنده اعضا صفتیله بولنان هیئت حاضره وکلا ایدوکی محل تردد و اشتباهمیدر؟

ادرنه‌نك استردادی بو سیئاتی ستر و امحا ایده‌مز. آنفاً اشارت اولندیغی وجهله او برامر طبیعی ایدی و موقع اقتدارده هرکیم بولنسه عنایت حقله ظهور ایدن بو فرصتدن استفاده ایتمسی ضروری ایدی .

انصاف بیورلسون بو حقایق میداننده و قصده قریب مسامحات ایله طرابلس غرب و بنغازی کبی قوجه برقطعهٔ اسلامیه‌یی ایتالیالیلرك استیلا ایتمسنه سبب اولان حقی پاشا قابینه‌سنك دیوان عالیجه اجرای محاکمه‌لری طلبنی حاوی یکرمیدن زیاده مبعوث طرفندن ویریلن تقریرایله اوراق مثبته‌سی مجلس مبعوثان اوراقی میاننده طورمقده ایکن دولتك داخلاً اختلال و خارجاً جنك و جدال ایله مشغول و بو احوالك لزوم ایلی جهتجه‌ده حاضرلامقده اولدیغی بر حرب هائلك ظهوری تهلکه‌سنه معروض اولدیغی بر زمان فترتده حمیةً بار عظیم اداره‌یی درعهده ایدن غازی احمد مختار و کامل پاشالر قابینه‌لرینه شکله عائد بعض قصورلر اسنادیله تحمیل مسئولیته چالیشمق و اصل مسبب و مظنون علیه اولانلری موقع عز و اقبالده بولندیراوق اونلرك ستر قصور و تهمتلرینه خدمت ایتمك عدالت اسلامیه و نصفت عثمانیه ایله قابل توفیقمیدر؟

مجلس مبعوثان دردنجی شعبه‌سنك غایت مهم اولان بومسئله‌ده غازی احمد مختار پاشایه وثائق رسمیه‌یی تتبع ومطالعه‌یه امکان براقیه‌جق صورتده یالکز برساعت مهل[*] اجراسیله استجوابات و علی جناح الاستعجال بر ایکی کون طرفندن یاپدیغی سطحی تدقیقات اوزرینه سنین کثیره‌دنبری دولت علیه‌یه صداقت و استقامتله خدمت ایتمش وفالله‌الحمد صحیفهٔ ناموس و حیثیتلری هیچ بر صورتله لکه‌لنمه‌مش اولان قدمای رجالك صرف غرض و انتقام حسیله دیوان عالی‌یه سوقنه قائل اولان مبعوثانه توجیه خطاب ایده‌جکم :

ای مبعوثین محترمه! فطرةً حائز اولدیغکز فطانت وکیاست ودوائر انتخابیه‌کزجه قزاندیغکز اعتماد و امنیت سببیله بوکون جمله عثمانیلرك وکیل و مبعوثی و بو امتك مدافع حقوقی عد

[*] عین مبعوثانك حرب عمومیدن صوکرا بتون مملکتك شو حاله کیرمسنه سبب اولان اتحاد و ترقی حکومتنی دیوان عالی‌یه سوق ایتمك اوزره استجوابلرك کونلرله اوزامسنه مساعد بولنمسی عجبا بو مبعوثلرك حسن نیتلرینه‌می دلالت ایدر؟

ظاهر

اولنیورسکز. اجدادمزك عزم و همتیله فتح و استیلا ایدیلن روم ایلینك کلیاً الدن چیقماسی اسبابنی تحری ایله مسببلرینك مسئولیتنی طلب ایتمك حق و وظیفه‌کز ایجابیدر. فقط بالاده تفصیل ایتدیکم وقایع بتون حقایقیله علم و عرفانکزه خفی اولمادیغی حالده ناصل اولویورده دوچار اولدیغمز ضیاع الیمك کافهٔ مسئولیتنی عجز و ضعف ایله توصیف ایتدیککز بو ایکی قابینه‌یه تحمیل ایتمك ایسته‌یورسکز. منتخبلریکز سزه ایراد سؤال ایله «طرابلس و بنغازی قطعه‌لری ممالك عثمانیه خارجنده و ارض موات حکمنده‌می ایدی، بو مبارك قطعه‌لرکه سکنه‌سی روم ایلی کبی اقوام مختلفه‌دن اولمایوب صرف مسلماندر. روم ایلینك فتح واستیلاسندن التی یدی عصر مقدم دائرهٔ نجاتبخشای اسلامیه و بالآخره حوضهٔ حکومت عثمانیه‌یه داخل اولمشدی، دها دون ایتالیالیلرك استیلاسیله الیمزدن چیقدی. بوکا سبب یکانه ایسه حقی پاشا قابینه‌سنك خطیئات مسامحه‌کارانه‌سی اولدیغی ینه سزك کبی مبعوثلر ادعا ایدرك ایلك مجلس مبعوثانی ریاستنه ویردکلری تقریر هیئتجه قبول اولنه‌رق برای تحقیق بر انجمن مخصوصه حواله ایدلدی و تحقیقات واقعه؛ ادعانك اصابتنی کوستردی. سزدن برخیلیکز اومجلسده مبعوث صفتیله بولونیور ایدیکز.

بلکه ایچکزده او تقریرده امضاسی اولانده واردر. شیمدی ملتك حقوقنه تعلق ایدن و حقیقتده بالقان محاربه‌سنی تولید و تسهیل ایدین اسبابك الك مهم و مؤثری اولان او مسئله‌ده اغماض عین ایله التزام سکوت ایته‌کز عجبا حقی پاشا قابینه‌سی اعضای مهمه‌سنك الیوم موقع اقتدارده بولنمالرندن‌می نشأت ایدیور؟ غازی احمد مختار و کامل پاشالر قابینه‌لرنده حربیه ناظری و اثنای حربده باش قوماندان وکیلی اولماسندن ناشی باشلیجه مسئولیتك کندیسنه توجهی طبیعی اولان ناظم پاشا ایله ایکنجی قابینه ریاستنده بولنان کامل پاشا بو عالم فنادن ال چکدیلر. مدت مدیده بو دولته خدمتلری و ناموس حیثیتلری قابل انکار اولمیان بقیهٔ اعضانك حسب البشریه اجتهاداً بعض قصورلری اولسه بیله حسن نیتلری محل اشتباه اولمادیغندن بتون سیئات سابقه‌یه ترتب ایدن مسئولیتلری؛ ایکی اوچ کونلك تحقیقاته بناءً بونلره تحمیله قالقشمق قاعدهٔ عدل و بی طرفی‌یه ناصل توفیق اولنور؟ نطق همایونده تشکیل اولندیغی بیان بیوریلان دیوان عالئ عسکری هنوز اجتماع ایله اسباب هزیمت حقیله تعین ایتمدیکی حالده او جهتی هیچ موضوع بحث ایتمیه‌رك یالکز بو ایکی قابینه‌نك تحت محاکمه‌یه آلنملری حقنده کوستردیککز استعجال حقکزده حاصل ایتدیکمز امنیت و اعتماد ایله عهدهٔ کفایتکزه تودیع ایتدیکمز امانتی حسن استعمال معناسنه حمل ایدیله بیلیرمی؟» دیرلرسه نه جواب ویررسکز؟

بلغارملتی اخیراً متفقلریله بینلرنده وقوع بولان محاربه‌دن دولایی کشوف ودانه‌ف قابینه‌لرینك

تحت محاکمه‌یه آلنماسنی سزدن برقاچ آی اول طلب ایتمشدی . صوڭرانیاده مدت مدیده مذاکرات و تحقیقات اجرا اولندی. ظن عاجزانه‌مه کوره هنوز برقرار ویریله‌رك دیوان عالی تشکیل اولنه‌مدی. دائرهٔ تمدنه یڭی آیاق آتان بلغارلرك تحری حقیقت و اجرای عدالت خصوصنده کوستردکاری شو اهتمام بزم ایچون موجب عبرت و انتباه دکلیدر؟

شبهه یوق که تاریخ بو وقایعی بی‌طرفانه تدقیق و محاکمه ایله بتون حقایقی میدانه قویه‌جق و علی‌الخصوص محکمهٔ کبرای الٰهیه بو دعوالری ریب و ظنوندن عاری اوله‌رق کمال عدل ایله فصل و حسم ایلیه‌جکدر. و سیعلم الذین ظلموا ای منقلب ینقلبون . مدافعه بحثنه کلنجه غزته‌لرده منظور عاجزانه‌م اولدیغی وجهله احمد مختار و کامل پاشالر قابینه‌لری حقنده موجب اتهام اولنق اوزره مجلس مبعوثان ریاستنه ویریلن تقریرلرده مندرج مواد ایله دردنجی شعبه طرفندن علاوةً ایراد ایدیلن سؤاللره مدافعهٔ ابتدائیه اولارق بروجه آتی اثبات جوابه ابتدار اولنور:

اولا شوراسنی عرض ایدرم که دولت علیه‌نك مجرای امور سیاسیه‌سی مقام صدارتله خارجیه نظارتی اولدیغی کبی قوای بریه و بحریه‌نك سوق اداره‌لری‌ده حربیه و بحریه نظارتلرینه عائد اولدیغندن بونلرك دائرهٔ صلاحیتلری داخلنده اولان موادی مستقلاً تمشیت و اجرا ایتملری و بوندن تولد ایده‌جك مسئولیتك کندیلرینه عائد اولماسی طبیعیدر. فقط دولتك احوال عمومیه‌سنه تعلقی اعتباریله هیئت وکلاجه مذاکره‌یه توقف ایدن و یاخود مقام صدارتدن محتاج استیذان مواد حقنده نظارت مذکوره‌دن یازیلان تذاکر طرف صدارتدن هیئت وکلایه تودیع و حواله اولنورسه هیئتجه بالمذاکره اتخاذ اولنان قرارلر ضبط ایدیله‌رك وکلا جانبندن امضا ایدلمك مرعی اولان اصول و تعامل قدیم مقتضاسی اولدیغندن بوندن تولد ایده‌جك مسئولیتده هیئت مشارالیهایه راجعدر . بناءً علیه مواد مشتکابهایه متعلق ضبطنامه‌لرك اول امرده تدقیقیله واضع‌الامضا اولان ذواتدن ایضاحات طلب ایتمك و اکا کوره امضا صاحبلرینك مسئولیت و یا برائت شقلرندن برینه قناعت وجدانیه حاصل ایتدکدن صوڭره اتهاملری ایجاب ایدییورسه اویولده فذلکه تنظیم ایلمك قاعدةً و عدالةً مقتضی اولدیغی کبی مرور زمان ایله وقایع تماماً خاطرده قالمیه‌جغی جهتله ایشی تمامیله احاطه‌دن صوڭره ایضاحات کافیه اعطا ایده‌بیلمك اوزره مذکور ضبطنامه‌لرك امضا صاحبلرینه‌ده ارائه‌سی ایجابات معدلتدندر .

چونکه علم یقینه مستند اولمیان جوابلر تامین وجدان ایده‌میه‌جکی مثللو امضاسی تحتنده بولنمیان موادن دولایی وکلادن برذاتی اتهام اسناد عام یکن ایله مسئولیتی التزام معناسنه محمول اوله‌جغندن قانون عدالته منافیدر .

ایشته بو اساسلك محفوظیتی شرطیله عرض ایدرم که برنجی تقریرك ه ارکان حربیه طرفندن

اردونك بالقان متفقلرينه قارشى موفقيتله حرب ايده‌جك برحالده بولنماديغى اكيداً بيلديولديكى حالده اعلان حرب ايدلمسى » قضيه‌سندن عبارت اولان ايلك ماده‌سنك حاكى اولديغى اخطار اكر واقع ايسه هيئت وكلايه تبليغ اولنمادى .

بالعكس باب عاليه جلب ايله رأيلرى استفسار اولنان اركان و امراى عسكريه‌دن ازمير فرقهٔ جنوديه‌سى قومندانلغنده بولنمش اولان عبدالله پاشا اردونك عدم انتظامى سببيله حربه استطاعتمز اولماديغنى درميان ايدوب ديكرلرى و باخصوص محمود شوكت پاشا حربيه نظارتنده بولنديغى مدتجه تشكيلات جديده اجراسيله عساكر عثمانيه‌يى حال انتظامه قويه‌رق مبالغ عظيمه صرفيله كافهٔ لوازمى تهيه و اكمال ايتمش اولديغنـدن و دول متفقه‌نك مواقع حربيه‌يه سوق ايده‌بيله‌جكلرى آلتى يوز اللى بيك عسكرك يوز بيكى اردو خدمتنده بولنه‌جغى جهتله بالفعل حربه اشتراك ايده‌جك بشيوز اللى بيك كشى‌يه مقابل ادرنه و روم ايلينك جهات سائره‌سنده بولنان اردولرمزك موجوديتى درت يوز اللى بيك نفره ابلاغ ايدرك باذالله تعالى ادرنه و يانيه و اشقودره استحكاماتيله برلكده دشمنه مدافعه قابل اولوب فقط اكمال نقصان ايچون سوقيات جديده اجراسى اون سكز كونه متوقف بولنديغندن بحثله بومدتك تمديد مذاكرات سياسيه‌ايله قزانلمسى اقتضا ايده‌جكنى افاده ايتديلر. بو بابده تنظيم ايتدكلرى ورقه‌يى يالكز محمود شوكت پاشا بروجه بالا معذرت سرديله امضادن استنكاف ايلدى .

مع هذا هيئت وكلا استطاعت ماليه‌نك فقدانيله اسباب سائرهٔ معروضه‌دن ناشى حربدن صوك درجه مجتنب ايديسه‌ده بالقان حكومتلرى اساساً تصور و تصميم ايتدكلرى روم ايلى مقاسمه‌سنى حيز فعله كتيرمك ايچون بينلرنده عقد اتفاق ايله تماماً حربه حاضرلانمش و دولت عليه‌نك داخلاً وخارجاً وقايع مدهشه و مسائل مزعجه ايله مشغول و قواى عسكريه‌مزك سنه‌لردنبرى يمن وكرك و حوران و آرناوودلق حادثاتى سببيله يورغون اولماسندن استفاده فرصتنى فوت ايتمامك عزمنده اولدقلرى صلحك محافظه‌سنى مرتبهٔ استحاله‌يه كتيرمش اولديغندن اوروپا رجال سياسيه‌سنك دخى تصديق و اعتراف ايتدكلرى وجهله حكومت عثمانيه منعى ناقابل برحرب هائل قارشيسنده بولندى و دفع صائلى مجبوريتنده قالدى .

مسئله‌نك حلى دول معظمه ايله مذاكره‌يه انحصار ايتسه ايدى البت بر چاره بولنه‌رق بو بليه‌دن قورتلق قابل اولوردى . فقط باب عالى ايله دول معظمه سفراسى بيننده مذاكره جريان ايتمكده ايكن حكومات متفقه‌نك » مكدونيا اصلاحاتنه اشتراك ايتمك و همان عسكرمزى طاغتمق اوزره ويردكلرى سالف البيان اولتيماتومى قبول ايده‌جك برعثمانلى قابينه‌سى تصور ايديله‌بيليرمى؟ و بلاحرب روم ايلينى دشمنه تسليم ايتمك و پايتخت تهلكه‌يه القا ايتمكدن باشقه بر معنايى تضمن

ایتمین بو تکلیفی قبوله افکار عمومیهٔ عثمانیه رضا کوسترمی ایدی؛ حالبوکه زقاقلرده بر طاقم خلق «حرب ایسترز یا ایا صوفیه یا اولوم» دیه فریاد ایتدیریله‌رك افکار عمومیه تهییج ایدلمکده ایدی. واقعا بو تحریکاته اهمیت ویرلدی لکن سوق مصلحتله وقوعی تقرب ایدن حربك اوکنی آلنق قابل اوله‌میه‌جغی تحقق ایدنجه دولت وملتك محافظهٔ شرف وناموسی مقصدیله حکومت متفقه‌نك اولتیماتومنه جواب مقامنده سفیرلرینك پسابورطلری اعطا اولنه‌رق قطع مناسبات صورتی اختیار ایدلدی وسماً اعلان حرب اولنمادی.

اکر غازی احمد مختار پاشا قابینه‌سی بالقانلیلرله محاربه‌یی آرزو و ترویج ایتمش اولسه ایدی اونلردن اول استحضاراتنی اکمال ایله سفربرلك اعلان ایدر ایدی. ظهور مسئله‌دن صوك کوننه قدر محافظهٔ صلح و مسالمه چالشدیغی حالده احوال معروضه‌دن ناشی موفق اوله‌مدی. بناءً علیه حقیقت حال نظر دقته آلنه‌رق انصاف ایله تأمل و محاکمه اولنورسه مذکور قابینه بو صورتله اتهام ایدیله‌مز.

تاریخ عثمانی ناطق اولدیغی اوزره بوکون مجارستانك پای تختی اولان پشته‌دن اعتباراً قریم قطعه‌سنی و بتون قره دکز حوضه‌سیله روم ایلی و اناطولی و عربستان و فاسه قدر آق دکز سواحل جنوبیه‌سنده‌کی اراضی و بلدانی احتوا ایدن ممالك وسیعه‌مزدن بر چوق قطعاتی دور انحطاطمزك مبدأندن بری متمادیاً ضایع ایتدیکمز کبی روم ایلی قطعه‌سنی‌ده حقیقتده ایاستفانوس معاهده‌سیله الدن چیقاردق.

چونکه قطعهٔ مذکوره‌نك شمالاً حدود طبیعه‌سنی تشکیل ایدن طونه نهری ایله بالقان سلسلهٔ جبالی کبی خطوط مدافعه‌یی غیب ایدرك قلبکاهمزده بر بلغار حکومتنك تشکل ایتمسی و صرب یونان ایله قره‌طاغك کسب وسعت و اقتدار ایتمسی اوزرینه روم ایلینك بقیهٔ اقسامنده حاکمیت عثمانیه‌یی محافظه ایتمك متعسر ایدی. انکلتره حکومتنك مداخله و غیرتیله عقدینه موافقیت حاصل اولان برلین معاهده‌سی روم ایلینك بزه تخصیص اولنان قسمنده حاکمیتمزی ادامه ایده‌بیلدی. اوندن صکره بلغارلرك تحریکیله حصوله کان و او قوتله دوام ایدن ماکدونیا اغتشاشاتی مداخلهٔ اجنبیه‌یی دعوت ایدرك بالاخره روالده ایکی حکمدارك وقوع ملاقاتیله روم ایلینك تقسیمی شایعه‌سی اوچنجی اردوی همایونی ایقاظ ایلدیکندن بر تدبیر عاجل اولمق اوزره اعلان ایدیلن مشروطیت بو تصورك‌ده موقتاً اجراسنی تأخیر ایلدی. مشروطیتك اعلانیله تجدد سلطنتدن صکره زمام اداره‌یی ید استقلالنه آلان حکومت اتحادیه اول باول مناستر و قوصوه و سلانیك ولایتلرنجه زمانك کوستردیکی احتیاج مبرمه موافق اصلاحات جدیه اجراسیله ماکدونیاده ساکن عناصر مختلفه‌یی بر مرتبه ممنون و آوروپا افکار عمومیه‌سنی

خشنود ایتمش اولمه ایدی بالقان اتفاقنك حصولیله روم ایلمزدن العیزده بولنان یرلرك حاکمیت عثمانیه‌دن فی الحال نزعی قابل اوله‌مزدی .

درت سنه‌دن زیاده دوام ایدن شوزماندن فرصتی اتحاده منسوب قابینه‌لر بیهوده ضایع ایتدیلر . اصلاحات نامنه انکسار قلوب ایله تزیید اعتراضاته سبب و خزینهٔ دولته بار اولمقدن باشقه هیچ بر فائده‌سی کوریله‌مین تنسیق مأمورین و تصفیهٔ رتب عسکریه ایله و بر طرفدن دخی تشکیل رقبا و مخالفین ایچون فوق القانون تدابیر زجریه ایله اوغراشدیلر . اوروپادن میلیونلرله پاره استقراض ایدرك یاپیلان تشکیلات و تجهیزات عسکریه‌نك قیمت و ماهیتی بالقان محاربه‌سیله تعین ایتدی . چونکه مواقع حربیه‌یه سوق اولنان عساکر محمود شوکت پاشانك تشکیل و تنظیم ایتدیکی اردولر و بونلری اداره ایدن امرا و ضابطان ایسه ارکان حربیه‌سنه وارنجه مشار الیهك تنسیقاً تعیین ایتدیکی ضابطلر ایدی . فقط جمعیتك تشویق و القاسی اوزرینه وقتیله اوچنجی اردو ضابطانی میاننده اویانان فکر سیاست دیکر اردولره‌ده سرایت ایدرك عسکرلکك مابه القوامی اولان اطاعت و وحدته خلل کلدیکی کبی بالتدریج تزاید ایدن تباین افکارك انتاج ایتدیکی فرقه غیر تکشلکی وظائف عسکریه‌نك حقیله ایفاسنه مانعه‌لر تشکیل ایلدی . محاربه‌نك منعی قصدیله دول معظمه جانبندن حربده هانکی طرف غالب اولسه اراضیجه استفاده ایتدیرلمیه‌رك استاتوقونك محافظه ایدیله‌جکنه دائر وقوع بولان بیانات و اثنای حربده کوکللی صفتیله عسکر میانه کیرن بعض اصحاب غرض طرفندن وقوعی موثوقاً روایت اولنان سوء تلقینات دخی تأثیردن خالی قالمادی . ایشته بو حاللر و بو محاربه‌نك اسباب ظهورینی نه صورتله تهیئه و احضار ایلدیکی بالاده بیان اولنان اداری و سیاسی خطالر طبیعی حربك نتیجهٔ مشئومه‌سنی‌ده تولید ایدن دواعی مهمه‌دندر . شمدی بونلردن اغماض عین ایله هزیمت واقعه‌نك مسئولیتنی غازی احمد مختار و کامل پاشالر قابینه‌لرینه تحمیله چالیشمق ناصل موافق عدل و انصاف اولور ؟

تقریر اولك ایکنجی و دردنجی و بشنجی ماده‌لری سفربرلك اعلانی لزومنه دائر ارکان حربیهٔ عمومیه‌نك اخطاراتی مجلس وکلاجه نظر دقته آلنمیه‌رق اللی کون صوکره سفربرلك اعلاننه قرار ویرلمسی و بو قرارك حربیه نظارتندن قوماندانلقلره و داخلیه نظارتندن ولایاته درحال تبلیغی ایجاب ایدرکن قیمتدار اولان ایلك کونلرك مأمورین ملکیه و عسکریه بیننده مخابرات ایله کچیرلمسی قضیه‌لرندن عبارتدر .

مجلس وکلا ضبطنامه‌لرینك مطالعه‌سندن‌ده اکلاشیله‌جغی وجهله بلغارستانك سفربرلك اعلان ایتدیکنه دائر نظارت عائده‌سندن باب عالی‌یه ویریلن معلومات مجلس وکلایه تبلیغ اولندیغی کون بزم‌ده سفربرلك اعلاننه درحال قرار ویرمش اولدیغمز بدیهی و بوده پك طبیعیدر . ادعا

اولندیغی وجهله تبلیغ قرارده تأخر وقوع بولمش ایسه مسئولیق مسببلرینه عائد و بوبابده هیئت مجموعهٔ وکلایه اعتراض غیر وارددر .

فعلاً اشتراکی شوبله دورسون علمی بیله لاحق اولمیان بر ماده‌دن دولایی هیچ بر فردك مسئولیتنی شرایع الهیه و قوانین بشریه‌دن هانکیسی تجویز ایدر . بونکله برابر باب عالی‌یه جلب ایدلمش اولان سالف‌البیان ارکان و امرای عسکریه‌نك سوقیات ایچون ایسته‌دکاری اون سکز کون مدت مع زیادة قازانیله‌رق ادرنه وقرق‌کلیسا جهتلرنده اکمال تحشیداتدن وقره طاغ عسکرینك مستظماً حدودی تجاوز ایدرك عساکر عثمانیه ایله حربه مباشرتی رسماً تحقق ایتدکدن صوکره اردوی همایونه حرکت امری ویرلدیکی عندالتدقیق تعین ایده‌جك حقایقدندر .

عرض ایده‌لم که بو خصوصه دائر بین‌الدوائر جریان ایدن مخابراتده حسب‌البشریه بعض مرتبه تأخرات وقوع بولمش اولسون عجبا هزیمت واقعه‌نك یکانه سببی بومیدر ؟ بو هزیمت مؤلمه‌نك تحقیق اسبابیله بوکا باعث اولان امرا و ضابطانك تعیین مسئولیتلری ایچون اوجه تشکیل بیوریلان دیوان عالیٔ عسکری ایفای وظیفه‌دن نیچون منع ایدلدی ؟ اخیراً مجلس مبعوثانك کشادنده قرائت اولنان نطق همایون ایله بو قضیه تأکید بیورلدیغی حالده دیوان عالیٔ مذکور نه سببله هنوز ایفای وظیفه‌یه مباشرت ایتدیرلمدی . حالبوکه صرف جهت عسکریه‌یه عائد اولان بو مسئله موشکافانه تدقیق ایله اسباب هزیمت حقیله اکلاشلدقدن صکره هیئت وکلایه‌ده توجیه مسئولیت اقتضا ایدرسه او وقت دیوان عالی‌یه سوق ایدلمری حکمةً وعدالةً لازم کلیر ایکن بو جهت اساسیه اهمال ایدیله‌رك علی العمیا غازی احمد مختار و کامل پاشالر قابینه‌لرینك اجرای محاکمه‌لری قرارینی تعجیل شبهه یوق که مقصدك اظهار حقیقتله اجرای حکم عدالت اولمایوب صرف اثر غرض و انتقام اولدیغنه پك جلی بر برهان و دلیلدر .

تقریر مذکورك اوچنجی ماده‌سی سفربرلك اعلانندن بر آز اول اردونك اوچده برینی وتعلیم وتربیه جهتیله الك کزیده قسمنی تشکیل ایدن افرادك ترخیص وطابورلر موجودینك عجمی افرادن مرکب اولمق اوزره یوز اللی نفره تنزیل ایدلدیکندن بحث و شکوتی محتویدر .

بومسئله دائرهٔ حربیه‌نك وظائف مستقله‌سندن اولدیغی جهتله بونده باب عالینك معلومات و مداخله‌سی و بالطبع هیئت وکلانك رأی و قراری منضم اولمادیغندن مسئولیتی منحصراً حربیه نظارتنه عائددر . ناظم پاشا مرحوم برحیات اولسه ایدی بو بابده اجوبهٔ مقنعه سرد ایده‌جکی درکار ایدی . نته‌کیم طرف عاجزانه‌مدن واقع اولان سؤاله ویرمش اولدیغی جواب بالاده تفصیلاً عرض اولندی .

فی‌الحقیقه مدت نظامیه‌لری اولان اوچ سنه‌یی اکمال ایتمش و بو مدتده داخلاً وقوع بولان

حركات عصيانيه‌يى تسكين ايچون هرطرفه سوق ايديله‌رك يورغون بر حاله كلوب آرناوودلق حادثهٔ اخيره‌سنده بعض اقسامى آرناوودلره التحاق ايله‌مش اولان افراد ترخيصلرينى مصرانه استدعا ايلدكلرى حالده اركان حربيهٔ عموميه‌جه موافق قانون اولان بو طلبك اسعافى جهتنه كيدلمك ضرورى و معهذا اويله نازك بر زمانده اردوى همايونجه اختلال ظهورى موجب وخامت اوله‌جغندن مرحوم مشارالهك‌ده اركان حربيه قرارينك تنفيذى جهتنه كيتمسى پك طبيعيدر. مع هذا بلغارلرك بغتةً اعلان سفربرى ايتملرى اوزرينه افراد مرقومه‌نك يوللردن چوريله‌رك مواقع عسكريه‌يه سوق اولندقلرى‌ده كذلك عرض وحكايه اولنمش ايدى.

تقريرك التنجى ماده‌سى قانون اساسى حكمنجه حقوق مقدسهٔ شاهانه‌دن اولان اعلان حرب ارادهٔ سنيهٔ ملوكانه استحصال ايدلمكسزين ابتدار اولنديغى حاكيدر.

يوقاريده عرض اولنديغى وجهله رسماً اعلان حرب اولنماديغى حالده دول متفقه‌دن قره طاغليلرك حدود خاقانى‌يى تجاوزله بالفعل حربه مباشرت ايتملرى اوزرينه عساكر شاهانه دخى بالمقابله تنكيل اعدايه مسارعت ايتمسى كسب ضرورت ايلمش و بناءً عليه باش قوماندانلق وكالتى جانبندن شرق و غرب اردولرينه او يولده اوامر لازمه اعطاسى اقتضا ايدوب بو جهتك عتبهٔ شاهانه‌يه عرضيله ارادهٔ سنيهٔ ملوكانه‌نك استحصالى امور طبيعيه‌دن بولنمشدر. باب عالى و دوائر عسكريه‌نك اوصره‌ده معروض اولديغى مشاغل ومشكلات عظيمه سببيله شايد او وظيفهٔ رسميه‌نك ايفاسنده ذهول واقع اولمش ايسه مسئله‌نك بدايتندن نهايتنه قدر قوناى شاهانه وساطتيله متماديا استكناه احواله بذل عنايت بيورلديغى كبى طرف صدارتدن دخى پيدرپى معروضات تحريريه و شفاهيه ايله جريان ايدن معاملات بتفاصيلها قرين اطلاع جناب پادشاهى اولديغندن شو حركت عسكريه‌نك اساساً تصويب همايونه عدم اقترانى ادعا ايديله‌مز.

اكر اويله اولسه ايدى درحال قابينه‌يى ارشاد ايله وظيفهٔ رسميه‌يى ايفاده ذهول ايدلمسنك اسبابى استيضاح بيوريلورايدى، شيمدى‌يه قدر طرف اشرف ملوكانه‌دن بو بابده بركونه اعتراض و ادعانى متضمن ارادهٔ سنيه شرفصادر اولماسى‌ده ملاحظهٔ معروضه‌يى تأييد ايدر.

زيرا بوكيفيت صرف حقوق مقدسهٔ شاهانه‌يه تعلق ايدر بر مسئله‌در. تقريرك يدنجى ماده‌سى باب عالينك حركات عسكريه‌نك طرز اجراسنه قارشمغه صلاحيتى اولماديغى حالده هيئت وكلا قراريله تجاوزى حرب اجراسى ايچون باش قوماندانلق وكالتنه امر ويريله‌رك تحشيداتى هنوز اكمال ايتمه‌مش اولان اردولرمزك فلاكتنه سوق ايدلمسى و هر مبعوثك مدت مأموريتى قانون اساسى حكمنجه درت سنه‌دن عبارت اولديغى حالده ايكنجى دفعه انتخاب اولنان هيئت مبعوثانك وظيفه‌سنى

حكومته مختلف‌فيه اولان ﻣﺪﻩ حقنده بيان راى و مطالعه‌يه حصر ايله مجلس مبعوثانى فسخه وقانون اساسى‌يى تفسيره تصدى اولنمسى كبى ايكى فقره‌يى متضمندر .

فقرهٔ اولى‌ده بيان اولنان قرار هيئت وكلاجه اتخاذ اولنمش ايسه‌ده حربيه نظارتنك طلب و ايضاحنه مستند اولاجغى مجلس وكلا ضبطنامه‌سنك تدقيق و مطالعه‌سيله تعين ايدر. اركان حربيهٔ عموميه‌مزك فن حاضر حرب ايجابنجه تدافعى حركت اكثريا مغلوبيتى و تجاوزى حركتك مظفريتى انتاج ايده‌جكى نظريه‌سنى قبول ايله عندالمحاربه دشمنى مملكتمزه دخوله ميدان ويرميه‌رك ممكن اولديغى درجه دشمن اراضيسنده محاربه‌يه غيرت اولنماسى راى و فكرنده اولديغى ناظم پاشا بالدفعات مجلس وكلاده افاده ايتمشدى. بوقسه فن حربه عدم وقوفى طبيعى اولان هيئت وكلانك بويله خودبخود تجاوزى حركت ايچون باش قوماندان وكيلنه امر ويرمسنى هيچ برعقل سليم صاحبى قبول و تصديق ايده‌مز . اكمال تحشيدات ايچون هيئت عسكريه طلب ايتديكى مدت مع زيادةً قزانديغى كبى دشمنك فعلاً حربه مباشرتى اوزرينه اردوى همايونك دخى مقابله‌يه ابتدارى امور ضروريه‌دندر. سوقياتك تسريعيله تحشيداتك اكمالى خصوصنده تأخرات واقع اولمش ايسه مسئوليتى آنفاً عرض اولنديغى وجهله دائرهٔ حربيه‌يه عائد اولمق لازم كلير. معهذا سوقياتك زمان و مكانك مساعده‌سى درجه‌سنده اوله‌بيله‌جكى و استطاعت بشريه‌نك دائرهٔ امكانى تجاوز ايده‌ميه‌جكى نظر انصافه آلنير وكتلهٔ واحده شكلنده مملكتمزه هجوم قصدنده بولنان اعداى متفقه‌دن برينك هانكى جهتنده اولورسه اولسون حدودمزى تجاوزله حربه ابتدارى كورلديكى حالده اردوى همايونك‌ده ايفاى وظيفه‌ده تجويز تراخى ايده‌ميه‌جكى بى‌طرفانه تأمل اولنور ايسه هيئت عسكريه‌نك دخى بو بابده معذور كورلمسى لازمهٔ حقانيتدر .

فقرهٔ ثانيه‌يه كلنجه ممالك متمدنه‌نك اكثريسنده مجلس مبعوثانك فسخيله انتخابات جديده اجراسى حكومتلرك تقديرينه منوط اولديغى شبهه‌دن آزاده‌در . نته‌كيم اعلان مشروطيتدن صوكره ايلك دفعه كشاد اولنان مجلس مبعوثان دخى سعيد پاشا قابينه‌سى طرفندن سد و تعطيل ايدلمشدى. بالاده تفصيلاً عرض اولنديغى اوزره سعيد پاشا قابينه‌سنى استعفايه مجبور ايدن آرناود ارباب قيامى ايكنجى مجلس مبعوثانك‌ده سديله عادلانه و بى‌طرفانه انتخابات اجراسنى شرائط سائره ميانده اولهرق مصرانه تكليف ايتديلر . مذكور قابينه‌يه خلف اولان غازى احمد مختار پاشا قابينه‌سى هيئت عسكريه‌نك اظهار عجز ايتديكى قيام مذكورى تسكين ايچون تكليفات واقعه‌يى قبول و اجرادن باشقه چاره كورمدى. زيرا آرناودلق اغتشاشنك دوامى دولت ايچون عظيم بر تهلكه حاضر لامقده ايدوكى عيناً كورلمكده ايدى . بناءً عليه بو بابده طريق قانونى‌يه مراجعتله نقطهٔ نظرينى مرجع تفسير اولان هيئت اعيانه عرض ايتدى . هيئت مشاراليهانك تدقيقات و مباحثات

عميقه نتيجه‌سی اولارق اكثريت عظيمه ايله ويرديكی قرار تصويب عالیٔ ملوكانه‌يه اقتران ايتمكله شرفصادر اولان ارادهٔ پادشاهی حكم جليلی اوزره انتخابات جديده اجرا اولنمق شرطيله مجلس مذكور سد ايدلدی .

او قرارك بو نتيجه‌يی تضمن ايتديكنی ادعا ايله‌مك هيئت اعيانك مقرراتنی تعليل وتفسيره تصدی معناسنی تضمن ايدر كه بو وظيفه‌تقرير صاحبلريله مجلس مبعوثان دردنجی شعبه‌سنك صلاحيتی خارجنده‌در . بناءً عليه بو مسئله‌دن دولايی غازی احمد مختار پاشا قابينه‌سنه تحميل ايدلمك ايسته‌نيلن مسئوليت هيئت اعيانه‌ده شامل اولمق اقتضا ايدر. حتی قانون اساسی حكمنجه نفس نفيس شاهانه مقدس و غيرمسئول اولديغی حالده قرارمذكور ارادهٔ سنيهٔ ملوكانه ايله موقع اجرايه وضع اولنديغندن بو مسئوليتدن بر حصهٔ معنويه‌ده ذات ملائكسمات شهرياری‌يه عائد اولمق لازم كلير . حالبوكه مذكور قابينه‌نك شو حركتی حكم قانونه و ايجاب مصلحت و منفعت دولته موافق اولديغندن بركونه مسئوليتی ايجاب ايتميه‌جكی اصحاب وقوف و عرفانه غيرخفيدر.

ايكنجی تقريرك خلاصهٔ مؤداسی اثنای حربده دول معظمه‌نك درسعادتده بولنان سفن حربيه‌سندن عسكر اخراجيله پای‌تختك محافظه ايدلمسی باب عالی جانبندن سفرايه تكليف وامور ضابطهٔ مملكتك ادارهٔ اجنبيه‌يه توديع اولنديغی مشعردر.

دشمنك ايام اخيره‌ده چتالجه استحكاماتنه هجوم ايله پای‌تختی تهديده باشلامسی شهر خلقنی تلاشه دوشورديكندن دول معظمه سفراسی غلطه و بك اوغلی جهتنده و بوغاز ايچنك روم ايلی ياقه‌سنده مقيم تبعهٔ اجنبيه‌يی محافظه ايتمك اوزره مواقع مذكوره‌يی مناطقه تقسيم ايدرك كندی زرهلی كميلرندن قره‌يه عسكر اخراجيله يرلی ضابطه مأمورلرينه ترفيقنه بينلرنده قرار ويردكلرينی بيان ايله طرف حكومتدن بو بابده ادارهٔ ضابطه‌يه تعليمات ويرلمسنی باب عاليدن طلب و التماس ايلديلر. قوهٔ ضابطهٔ محليه‌نك كفايتيله برابر شهرك آسايشنی محافظه ايده‌بيله‌جك قوهٔ عسكريه‌ده موجود و يرلی اهالی ايله تبعهٔ اجنبيه‌نك محافظه‌سی حكومتجه‌ده فوق الغايه مطلوب اولديغندن بويله بر تدبيره حاجت مس ايتميه‌جكی لسان مناسبله كنديلرينه تفهيم اولندی. فقط قبول ايتمديلر . وخدانكرده «چتالجه استحكاماتی دشمنه مقاومت ايده‌ميه‌رك عسكركزك شهرده وعلی الخصوص محل ثروت اولان غلطه و باب اوغلی جهتلرنده تعدياته جرأت ايتملری محتمل اولديغندن بو قراری تطبيق واجراده معذورز» ديه‌رك تكليف واقعده اصرار ايتديلر . حكومت ايسه اوصره‌ده سفرای مشاراليهمی اقناع و الزام ايله تكليف مذكوری رد خصوصنجه اظهار ثبات ايده‌جك بر حال و موقعده دكل ايدی. بناءً عليه عساكر مرقوم‌نك جهات مبحوث عنهاده بولنان قوهٔ ضابطهٔ عثمانيه رفاقتنده و صورت موقته‌ده استخدامنه بالضروره مساعده ايدلدی .

اکر بو تکلیف تقریر صاحبنك ادعاسی وجهله قابینه طرفندن وقوع بولمش اولسه امانات و خزینهٔ همایونك مقری اولان استانبول جهتی بو محافظه تدبیرندن استثنا ایدیلیرمی ایدی ؟ بو مدعیاتك مجرد غازی احمد مختار و کامل پاشالر قابینه‌لرینی اتهام ایده‌بیلمك ایچون تمالتدارك سرد ایدلمکده اولدیغی بی غرض اولان اصحاب حمیت و وجدان نزدنده شك و ارتیابدن آزاده‌در .

سالف البیان تقریرلره علاوةً شعبه‌جه ایراد ایدیلن سؤاللردن بریده بلغارلرله یاپیلان متارکه‌ده ادرنه‌یه ارزاق ویرلمسی مجلس وکلاجه مقرر ایکن صاووفك تکلیفاتی نه سببله بزم مرخصلر طرفندن قبول ایدیله‌رك ادرنه‌نك ارزاقسز براقیلدیغنی متضمندر .

فی الحقیقه مجلس وکلا شرائط متقابله ایله عقد متارکه ایچون مرخصلره مأذونیت ویرمش ایدی. حربیه ناظری و باش قوماندان وکیلی صفتیله مکالمه‌یه مأمور اولان ناظم پاشانك مجلس وکلا قرارینه مباین اولان بو تکلیفی قبول ایتمسی هیئت وکلاییده حیرت و اضطراب ایچنده براقدیغندن مجلسده کندیسندن استیضاح ایدلدی. صاووف مجلس وکلا قراری وجهله عقد متارکه‌یه موافقت ایدرك طرفین مرخصلری جانبندن امضا ایدلمك اوزره اویولده بر سند دخی تنظیم ایدلمشده‌ده ایکنجی بلغار مرخصنك اخیراً صوفیه‌دن آلمش اولدیغی بر امر اوزرینه ادرنه‌یه ذخیره ادخال ایدلمه‌مسی قیدینك سنده درجی خصوصنده اصرار وصاووفك‌ده بالغمروره مومی الیه اتباع ایتمسی متارکه‌نك عقدینی اشکال وتأخیر ایلمه‌سنه وحال بوکه چتالجه استحکامتنده طوپلرك کولله‌لری قالمادیغندن مخاصمه‌یه دوام اولنورسه ایکی اوچ کوندن زیاده مقاومته امکان اولمادیغی جهتله معاذ الله تعالی دشمنك پای‌تختی اشغال ایتمسی طبیعی بولندیغنه بناءً ایام متارکه‌ده نواقصمزی اکمال ایدرك لدی‌الحاجه استیناف حرب ایده‌بیلمك اوزره بوتون مسئولیتی عهده‌سنه آلارق شرط مذکوری قبول ایله متارکه سندینی او صورتله تصدیق و امضا ایلدیکنی وعموم قوماندا عهده‌سنده اولدیغی جهتله بو صلاحیتك و بوندن متولد مسئولیتك شخصنه عائد اولدیغنی معرض جوابده درمیان ایلدی .

واقعا بالاده عرض اولندیغی وجهله استحکامات مذکوره‌ده آتیله‌جق کولله‌نك آز قالدیغی اولجه اخطار اولنماسی اوزرینه درحال آلمانیا فابریقه‌لرندن تدارك و ارسالی مقدما آلمانیایه کوندرلمش اولان مأمور مخصوصه تلغرافله توصیه اولندیغی کبی طربزون ومحال سائره‌ده موجود کولله‌لرك جلبیله ادارهٔ مصلحته چالیشلمش ایدی .

متارکه‌دن بالاستفاده مذاکرهٔ صلحیه اثناسنده قوتلی بولنمق اوزره رومانیا طریقیله آلمانیادن مقدار کافی مهمات جلبیله اردوی همایونك تقویه‌سنه موفقیت حاصل اولدی.

هر شیده مطلوب اولان غایه‌در. مشارالیهك افاده‌سی وجهله ضرورت ملجئه‌یه مستند اولسه‌ده بو شرطك قبولی بالطبع مستلزم تأسفات اولمقله برابر ادرنه‌یی ذخیره‌سزلك یوزندن تسلیمه مجبوریت حاصل اولدی؟ حالبوكه ادرنه‌یه صورت خفیه‌ده ذخیره ادخال اولنه‌بیلمكده ایدی. نته‌كیم كامل پاشا قابینه‌سنك سقوطیله استیناف حرب وقوعندن صوكره‌ده دشمنه مقاومت ایتدی و نهایت دشمن قوت متفوقه‌سیله حرباً الیمزدن آلدی. بناءً علیه بوندن دولایی مذكور قابینه‌یی اتهامه چالشمق موافق حق اوله‌ماز.

طنین غزته‌سنك ایكی بیك بش نومرولی نسخه‌سنده محرر اولدیغی وجه ایله كامل پاشا قابینه‌سی طرفندن سرای همایونده طوپلانان مجلس عمومی‌یه ادرنه‌نك تركی حقنده بر قرار اتخاذی تكلیف اولندیغنه دائر دردنجی شعبه‌جه ایراد ایدیلن سؤال صحیح ایسه افترای محضدر. چونكه هیئت وكلا جانبندن بویله بر تكلیف وقوع بولمادیغی مجلس مذكورده حاضر اولان ذوات كرامجه معلوم و مصدقدر. كامل پاشا قابینه‌سی هیچ بر وقتده ادرنه‌نك بلغارلره ترك و تسلیمنه موافقت ایتمدی. دول معظمه‌نك تكلیف و اصرارینه قارشو ادرنه‌نك بی طرف بر حكومت اسلامیه شكلنه افراغنی صوك نوطه‌سنه درج ایله دول مشارالیهمه تكلیف ایتمكه قرار ویردی. اینوز - مدیه خطندن اعتباراً ادرنه‌ده داخل اولدیغی حالده ارناودلقدن ماعدا بتون روم ایلینك دول متفقه‌یه تركنی قبول و امضا ایدن محمود شوكت پاشا قابینه‌سی اولدیغی انكاره مجال وارمیدر؟

برده غازی احمد مختار پاشا قابینه‌سی موقع اقتداره كلنجه جمعیته منسوب برچوق مأمورینی عزل ایله نااهللره تودیع امور ایتدیكی و كامل پاشا قابینه‌سی دخی او وقت وكلای سابقه‌دن اولوب الیوم موقع اقتدارده بولنان بعض ذوات محترمه‌یی تحت توقیفه آلدیغی مدار اتهام اولمق اوزره سرد و اتیان اولنیور. هر بر حكومت ایجاب حاله كوره مأموریندن بعضیلرینی عزل و تبدیل و لزوم كوردیكی ذواتی موقتاً توقیف ایتمك صلاحیتنی حائزدر. شوقدركه بواجراآت قانون و اصوله موافق و حق و عدله مقرون اولمق اقتضا ایدر. موضوع بحث و شكایت اولان انتخابات معهوده‌ده صفت حكومته لایق و مترتب اولان قاعدهٔ بی‌طرفی‌یی اخلال ایله جمعیت حسابنه جبر و شدت استعمال ایلدكاری تواتراً بیان و اشتكا اولنان بعض ولاة و مأمورینی داخلیه نظارتی طرفندن عزل ایدیله‌رك اجراسی مقرر اولان انتخابات جدیده‌نك سلامت جریانیله افكار عمومیه‌نك تأمینی ضمننده بی‌طرفلقلرینه اعتماد اولنان ذوات تعیین ایدلمشدی. انصاف ایله تأمل اولنسون؛ كامل پاشا قابینه‌سنك سقوطندن صوكره او قابینه ایله غازی احمد

مختار پاشا قابینه‌سنك داخلیه ناظرلری طرفندن تعیین اولنان ولاة و سائر باشلیجه مأمورلردن بعض مستثنیاتدن ماعدا هانکیسی مأموریتنده ابقا اولندی شائبهٔ مخالفت شویله دورسون جمعیته انتساب و صداقتی محقق عد ایدلمین مهمجه و بالکه طبقهٔ وسطی و عادیه‌ده بولنان مأمورلرك بعضیسی تقاعده سوق و بعضیسی‌ده برر بهانه ایله عزل ایدیله‌رك یرلرینه هپ منسوبین جمعیتك نصب و تعیین ایدلدکلری محل اشتباه‌میدر؟ محمود شوکت پاشا حادثه‌سی سببیله دیوان حرب عرفیجه محکوم ایدیلنلردن باشقه یالکز کندیلرنده شائبهٔ مخالفت محسوس اولماسندن ناشی اناطولی انجولرینه و بالخاصه سینوبه تبعید اولنان بیکلرجه خلق نه‌کبی تحقیقات عادلیه و هانکی محکمه‌نك حکم و قرارینه توفیقاً خانمانلرندن دور و حیات مسعودهٔ عائله‌دن مهجور ایدلدی؟

فرض ایده‌لم‌که حفظ آسایش مقصد مهمی حکومت حاضره‌نی بویله بر تدبیر فوق‌العاده‌یه سوق ایتمش اولسون. سینوبه بر هیئت تحقیقیه اعزامیله معصومیتی آکلاشیلانلر درحال مأوالرینه اعاده اولنه‌جق ایدی. آرادن بر سنه‌دن زیاده زمان کچدیکی حالده نه یاپیلدی و نه‌کبی نتیجهٔ عدالت کوستریلدی. طرف و تقریبی بولوبده بو دام ابتلادن قورتیله‌بیلان اشخاص معدوده‌دن ماعدا بر جم غفیرك کندیلری منفالرنده و افراد عائله‌لری استانبولده بشوراده بوراده نان‌پاره‌یه محتاج اوله‌رق سفیلانه امرار اوقات و بعضیلری آجلق و سفالت یوزندن غریبانه ترك دغدغهٔ حیات ایتمکده اولدقلری عامه‌جه معلوم اولدیغی و بو بیچاره‌لرك واپورلره دولدیریله‌رق سینوبه سوق اولندقلری کون آفاقی طوتان فریاد و انینله قایقلر درونده معاونتلرینه شتاب ایدن افراد عائله‌لرینك افغان جانخراشندن متحصل بر منظرهٔ محشرنمون؛ یرلی اهالیدن باشقه خلیجده‌کی اجنبی واپورلرندن دوربینلرله بو حال وحشت اشتمالی تماشا ایدن اوروپالیلری بیله دلخون ایتدیکی حالده صحایف ناموس ملیمزی قرالیسان بو احوال الیمه‌دن شمدی هیچ بحث اولنمیوبده بالاده عرض اولندیغی وجهله مجلس وکلا قراریله سببلری تخلیه ایدیلان رجال معلومه‌نك ادارهٔ عرفیه‌جه اوچ بش کون توقیف اولنمالرندن طولایی کامل پاشا قابینه‌سنك اتهامه قیام ایدلمسی طوغریسی ابنای وطنمزی کریان و اغیاری خندان ایده‌جك احوال عجیبه‌دندر. اك زیاده شایان تأسف اولان جهت رفع مظالم ایله محافظهٔ احکام قانون وظیفهٔ اساسیه‌لری اولان مبعوثین محترمه‌نك بو بابده وکلای حاضره‌دن طلب ایضاحات ایله عالم مدنیت نظرنده ماهیت اخلاقیه و درجهٔ قابلیت ملیه‌مزی ارائه و تعیین ایتمکده اولان بو مثللو حالاتك منع تکررینه چاره‌ساز اولمالری حمیةً لازم و ذمت کفایتلرینه متحتم ایکن عقل و منطقه و عدل و حقه تطبیقی قابل اولمیان تلقیناته قارشی مبهوت اوله‌رق خائفانه التزام سکوت ایتملریدر. بز بوکون شقاق و نفاقه دکل خیر و

منفعت دولت یولنده اتحاد و وفاقه محتاجز . حالك بومنوال اوزره دوامی رومایلینك خصیاصی کبی معاذالله بتون عثمانلیلری وبالخاصه مسلمانلری آغلاته‌جق دها نجه وخیم نتیجه‌لر تولید ایده‌جکی ظهور آثاریله تعین ایتمکه باشلادی (تعاونوا علی البر والتقوی ولاتعاونوا علی الاثم والعدوان) امر جلیلی ایله عالم اسلامه خطاب بیوریلیور ایسه‌ده بو نص مبینك حاوی اولدیغی حکمت بوتون عالم بشریت ایچون بر دستور سیاستدر .

﴿ مرحوم جمال الدين افندی حضرتلرینك ترجمهٔ حالی ﴾

شیخ الاسلام محمد جمال الدين افندی حضرتلری؛ عهد جليل حضرت محمود خان عدلی صدور عظامندن يوسف زاده الحاج شيخ يوسف افندينك مخدومی و محقق روم کلنبوی اسماعيل افندی مرحومك كريمه زاده سی اولوب تدقيقات شرعيه و انتخاب حكام الشرع مجلسلری رئيسی صدور عظامدن الحاج مرحوم احمد خالد افندينك مخدوملريدر.

والده لرينك پدرلری دخی سلالهٔ کواکبيه دن عصر عالیٔ حضرت عبدالمجيد خان غازی صدور فخامندن الحاج محمد سعيد افندی ابن عبدالباقی افنديدر.

بيك ايكيوز آلتمش درت سنه سی مارتنده درسعادتده تولد ايتمشدر. مكاتب ابتدائيه ده تعلمدن صكره بعض متبحرين اساتذه دن و پدر عاليلرندن ترتيب معروف اوزره علوم عربيه يی و معلمين مخصوصه دن فنون متداوله يی تدرس و اكمال ايتمشلردر.

بيك ايكيوز سكسان يدی ايلوانده باب والای فتوی مكتوبی اوطه سنه دخول ايليوب سكسان يدی تشرين ثانيسنده مشيخت اسلاميه مكتوبجيلغی معاونلكنه و سكسان سكز سنه سی كانون ثانيسنده آناطولی قاضيعسكری مكتوبجيلغنه و سنهٔ مرقومه ده عدليه نظارتنده درسعادت برنجی جزا محكمه سی محررات شعبه سی معاونلكنه و طقسان بر سنه سی كانون ثانيسنده محكمهٔ مزبوره قلمی مديريتنه و طقسان اوچ سنه سی مارتنده دائرهٔ مذكوره شعبه سی مميزلكنه و سنهٔ مذكوره مايسنده محكمهٔ تميز حقوق دائره سی مميزلكنه و طقسان درت سنه سی نيسانده دائرهٔ مشيخت عليا مكتوبجيلغنه تعيين اولنه رق اوچيوز طقوز سنهٔ هجريه سی محرمی سلخنه مصادف اوچيوز يدی سنه سی آغستوسنك يكرمی ايكنجی كونی قرق اوچ ياشنده ايكن عهدهٔ استهلالرينه مسند مشيخت اسلاميه تفويض بيورلمش و اون سكز سنه بلا فاصله مقام جليل مشيخت اسلاميه ده بولنمشلردر.

بيك ايكيوز سكسان اوچ سنه سی ذی الحجه سنك يكرمی يديسنده با ابتدای خارج استانبول مدرسلكنه و سكسان سكز سنه سی جماذی الاخره سنك اون برنده حركت خارج و ذی القعده سنك بشنده ابتدای داخل و سكسان طقوز سنه سی شهر شريف شعبانك اوچنده حركت داخل و طقسان ايكی سنه سی شوالك طقوزنده موصلهٔ صحن و طقسان اوچ سنه سی جماذی الآخره سنك يكرمی برنده صحن ثمان و ذی القعده سنك يكرمی بشنده حركت آلتمشلی و طقسان درت سنه سی ذی القعده سنك طقوزنده موصلهٔ سليمانيه مدرسلكلرينه نائل اولوب طقسان بش سنه سی جماذی الآخره سی غره سنده مخرج و طقسان آلتی سنه سی شهر ربيع الاخرينك اون طقوزنده بلاد خمسه و ذی الحجه سنك اون اوچنده حرمين محترمين و بيك اوچيوز ايكی سنه سی شهر رمضان شريفنك اون طقوزنده استانبول و اوچيوز آلتی سنه سی جماذی الاولیسنك اوچنده آناطولی قاضيعسكرلكی و اوچيوز سكز سنه سی شهر شريف رمضانك يكرمی سكزنده روم ايلی قاضيعسكرلكی پایه لرينی و طقسان يدی سنه سی محرمنك دردنده اوچنجی و اوچيوز ايكی سنه سی شوالك برنده ايكنجی و اوچيوز آلتی سنه سی شهر رجب الفردی غره سنده برنجی مجيدی و اوچيوز سنه سی شهر ربيع الاخرينك ايكيسنده اوچنجی و اوچيوز يدی سنه سی شعبان المعظمنك يكرمی بشنده ايكنجی و اوچيوز طقوز سنه سی صفر الخير غره سنده برنجی رتبه دن عثمانی نشان ذيشانلرينی و سنهٔ مرقومه شهر ربيع الاولك اون اوچنده عثمانی و ذی الحجه سنك اون اوچنده

مجیدی نشان عالیلرینك برر قطعهٔ مرصعه‌سنی و شهر مذکورك طقوزنده آلتون لیاقت مدالیه‌سنی احراز بیورمشلردر. مشارالیه بیك اوچیوز اون سنه‌سی شهر شوال مکرمی غره‌سنده مرصع افتخار و بالاخره مرصع امتیاز نشان عالیلری احسان بیورلمشدر. اوچیوز یکرمی‌درت سنه‌سی شباطنك برنده بالاستعفا مقام مشیختدن انفصال و اوچیوز یکرمی آلتی سنه‌سی مایس غایه‌سنده با استدعا اختیار تقاعد ایلشلر ایکن اوچیوز یکرمی سکز سنه‌سی تموزینك یدنجی کونی ایکنجی دفعه مقام مشیخت اسلامیه‌یه نصب بیوریلوب اوچیوز یکرمی سکز سنه‌سی کانون ثانیسنك اوننجی کونی باب عالی وقعهٔ مؤسفه‌سی اوزرینه ظهور ایدن تبدل وکلا حسبیله انفصال ایتمشلردر.

مشارالیه؛ ایکی دفعه ایفای فریضهٔ حج شریف ایلیوب دها پك کنج یاشلرنده عربجه شعر انشاد ایلیه‌جك درجه‌ده ابراز اقتدار و لیاقت ایلدکلری کبی مخاطبلرینه حیرت القا ایده‌جك قدر واسع مطالعاته و فرط ذکایه مالك ایدی، خالی زمانلرینی مطالعه‌یه حصر ایتمشلردی. مشارالیهك خصوصیتنه مطلع اولان پك چوق ذواتك الیوم حکایه ایلدکلری وجهله جمال‌الدین افندی: سن مکلفیتلرندن وفاتلرینه قدر تمازلرینی یکیرمدکاری کبی اعذار وقوعنده دخی درحال قضا ایلرلر و مشیخت علیا مقامنده بر دفعه بیله بلاوضوء ایفای وظیفه ایلمش دکللردی.

* *

عصر اخیرده مشارالیه قدر اداری و سیاسی بر رجل دولته آز تصادف اولنوب بعض مسائل مهمه‌ده مصرده‌ده حمیت و اقتدارلرندن استفاده ایدلدیکی کبی مسائل سیاسیه‌ده سرد ایلدیکی مطالعات؛ لورد کیچنرك حیرتنی جلب ایدرك بوکبی ذواتدن مملکتلرنده استفاده اولنمامسنه تأسف ایتدیکنی مرحوم مشارالیهك غیابنده بر چوق ذواته حکایه ایتمشدر.

* *

مشارالیه دولت علیهٔ عثمانیه‌ده زنبیللی نامیله معروف شیخ الاسلام علی علاء الدین الجمالی افندیدن صوکره الك چوق مقام مشیختده بولنان بر شیخ الاسلام ایدی. وزیر اعظم نشانجی محمد پاشا؛ مرحومك اجداد کرامندن اولدیغی کبی اجداد وجدات جهتندن مختلف تاریخی عائله‌لره منسوبدر.

بالخاصه سادات محترمهٔ کواکبیه‌دن بولنملری حسبیله سلالهٔ طاهره‌لری جناب فخر المرسلین افندمزه ممتد بولنمقده ایدی. مشارالیه بیك اوچیوز اوتوز بش سنه‌سی نیساننده مصرده رمله‌ده یتمش ایکی یاشنده اولدیغی حالده ارتحال دارنعیم ایلمش و نعش مغفرت نقشلری استانبوله نقل ایدیله‌رك فاتح جوارنده اوتلقجی یوقوشنده عائله‌لری مقبره‌سنه دفن اولنمشدر. رحمةالله علیه رحمةً واسعه

اسکندریه‌ده جنازه مراسمنده اوتوز بیکی متجاوز مسلمان حاضر بولندیغی کبی استانبولده‌ده وکلا واعیان وعلمای اسلامیه ایله معظم برجماعت جنازه‌لرنده بولنمشلر و بالخاصه فاتح جامع شریفندن قبر شریفلرینه قدر ممتد اولان طریق؛ باشدن باشه مشارالیهك مشتاق مزایا و عرفانی اولان برجماعت کبرایه مقر اولمشدی.

* *

«اعتصام» جریدهٔ اسلامیه‌سی: مشارالیهك وفاتی حسبیله تخصیص ایتدیکی مقاله‌یه شو سطرلرله نهایت ویرییوردی:

«سلطان عبدالحمید خان ثانی کبی ذکا و درایتجه امثالی نامسبوق بر حکمدارك؛ مصرده لورد کیچنر کبی

معروف بر دیپلوماتك مظهر تقدیری اولمسی وهله ژون ترکلرك، کامل پاشادن زیاده عداوتلرینی جلب ایلمش بولنمسی؛ مرحوم مشارالیهك درجهٔ اقتدارینی کوسترمکه کافیدر (جمال الدین افندی وفات ایتدی) دیمك؛ بو خطهٔ رجال دوره‌سنده علمیه: اك ممتاز بر فردینی، دولت عثمانیه: اك یوکسك بر صاحب کیاست و سیاستی، عالم اسلام: اك معروف بر شیخ الاسلامنی ضایع ایتدی دیمکدر»

«ترجمه استانبول» غزته‌سنده دخی آتیده‌کی سلیس مرثیه محرر ایدی:

جمال الدین افندی اون سکز ییل باب فتواده
معالی پاش اولوب مفتی الانام کامبین اولدی

تجلی ایلدی ذاتنده پك علوی فضیلتلر
وجودی حسن اخلاقه کتاب مستبین اولدی

مشیخت مسندین یوکسلتدی حکمتله، عدالتله
بتون دانشورانه دستکیر و هم معین اولدی

فصاحتده، بلاغتده نظیرین کورمه‌دك الحق
اکا علامه‌لر تلمیذ زانو بر زمین اولدی

مهمات مسائلده آنك ادراك و اذعانی
بو ملك و ملته بر چوق زمان حبل المتین اولدی

نه بدبختزکه قالدق صوك زمان محروم فیضندن
افولی شمدی حیفا باعث آه و انین اولدی

مصرده (ارجعی) امرین آلینجه ویردی فتواسین
او فتوادن چیقان (لبیك) صداسی پرطنین اولدی

جهانی ایتدی استیلا او داهیٔ کمالاتك
ضیاع ناکهانیسی بتون دللر حزین اولدی

سعیدا! چاریار امداد ایدوب یازدم تمام تاریخ
جمال الدین افندی نائل خلد برین اولدی

١٣٣٧

Cemaleddin, Mehmed
Hâtırât-ı siyasiyesi